Programmabegroting 2024

gemeente Berkelland

INHOUDSOPGAVE

Programmabegroting 2024 ... 1
Inhoudsopgave ... 3
Inleiding ... 4
Onze aantrekkelijke leefomgeving ... 7
Passend wonen ... 14
Vitaal platteland ... 20
Nieuwe energie ... 26
Een toekomstbestendig sociaal domein ... 34
Sport en cultuur bewegen je! ... 43
Werken en leren ... 49
Veiligheid ... 57
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering ... 62
Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien ... 65
Paragrafen ... 67

- Bedrijfsvoering ... 68
- Wet open overheid ... 72
- Grondbeleid ... 73
- Lokale heffingen ... 75
- Weerstandsvermogen ... 81
- Verbonden partijen ... 85
- Financiering ... 95
- Onderhoud kapitaalgoederen ... 98
- Reserves ... 103

Financiële begroting ... 111
Bijlagen ... 121

- Bijlage 1: Verplichte beleidsindicatoren ... 122
- Bijlage 2: Overzicht subsidies ... 131

INLEIDING

Voor u ligt de begroting voor 2024. Het is een dekkende begroting geworden. In 2024 en 2025 zijn er nu nog voldoende middelen om onze plannen te dekken. Al is de begroting wel omgeven met onzekerheden. Zo is de herijking van het sociaal domein nog niet verwerkt in deze begroting. De uitkomst stond bij het opstellen van de begroting nog ter discussie. We gaan ervan uit dat wij u hier meer over kunnen melden in de aanvullende brief die wij u nog sturen, waarin ook de gevolgen van de septembercirculaire worden weergegeven. Ook de nog steeds hoog blijvende inflatie zorgt voor onzekerheid, omdat het nog maar de vraag is of die volledig gecompenseerd zal worden.

Slecht vooruitzicht
Vanaf 2026 wordt de financiële situatie ronduit slecht. We kiezen er voor om dit in de begroting te laten zien. We bedenken niet nu al oplossingen voor de aankomende tekorten. Dit is in lijn met het advies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). We hopen dat er nog een vorm van compensatie komt vanuit het Rijk. De VNG zet hier vol op in. Op korte termijn verwachten we hier geen positieve ontwikkelingen in door de val van het kabinet en de op handen zijnde verkiezingen.

Voorbereiden op negatief scenario
Om te voorkomen dat we straks met spoed een oplossing moeten vinden voor de tekorten, werken we in het najaar van 2023 en het voorjaar van 2024 aan een plan. Dit plan voorziet in een oplossing voor het dekken van de tekorten als deze blijven bestaan. Zo zijn we voorbereid op het slechte scenario.

Plannen en ambities
Naast de ontwikkelingen die we nu al kennen, komen er in 2024 nog een aantal ontwikkelingen op ons af als gevolg van onze plannen en ambities. Het gaat dan bijvoorbeeld om het wegenbeheerplan en het wagenbeheerplan. Maar ook de investeringen in onderwijs en sport, waarvoor maar gedeeltelijk dekking is. Ook zien we bij de investeringen dat deze op dit moment vaak duurder uitvallen dan verwacht door inflatie of doordat de ambities groter zijn dan de beschikbare middelen.

Tot slot blijven we te maken houden met een moeilijke arbeidsmarkt, waardoor het op sommige plekken in de organisatie lastig blijft vacatures te vervullen.

In onderstaande tabel is te zien hoeveel geld we het afgelopen jaar (realisatie 2022) hebben uitgegeven. Hoeveel we in 2023 oorspronkelijk hadden begroot (2023 vastgesteld) en hoe de begroting is aangepast (2023 na bestuursrapportage). In de laatste 4 kolommen staat de begroting voor 2024 tot en met 2027 voor de programma’s uit het coalitieakkoord. De lasten worden weergegeven met een – (min) ervoor. De baten (opbrengsten) met een + (plus). De kolom 2023 (na bestuursrapportage) geeft zoals de naam zegt de stand weer na de bestuursrapportage. Dit is dus inclusief eerdere wijzigingen waaronder de jaarrekening en de overheveling van budgetten.

Bedragen x €1.000

Overzicht van saldo's van baten en lasten per programma	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	**-6.801**	**-9.362**	**-8.877**	**-8.928**	**-8.941**	**-8.831**	**-8.831**
020 Passend wonen	**-2.443**	**-3.786**	**-3.919**	**-3.771**	**-3.111**	**-3.111**	**-3.111**
030 Vitaal platteland	**-341**	**-1.486**	**-1.558**	**-512**	**-398**	**-378**	**-378**
040 Nieuwe energie	**-190**	**-1.978**	**-2.401**	**-396**	**-331**	**-331**	**-331**
050 Een toekomstbestendig sociaal domein	**-30.286**	**-31.368**	**-32.804**	**-34.926**	**-34.905**	**-34.905**	**-34.905**
060 Sport en Cultuur	**-4.989**	**-4.846**	**-5.000**	**-5.104**	**-5.264**	**-5.186**	**-5.186**
070 Werken en leren	**-18.004**	**-15.436**	**-15.977**	**-16.862**	**-16.851**	**-16.851**	**-16.851**
080 Veiligheid	**-4.712**	**-5.263**	**-5.492**	**-5.746**	**-5.746**	**-5.746**	**-5.781**
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	**-20.270**	**-19.464**	**-20.569**	**-20.278**	**-20.228**	**-20.113**	**-19.954**
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**95.772**	**93.091**	**97.290**	**98.155**	**97.869**	**89.001**	**87.479**
Gerealiseerd resultaat	**7.738**	**102**	**692**	**1.632**	**2.092**	**-6.453**	**-7.850**

Bij de afgelopen perspectiefnota hebben we gezien dat we nog incidentele overschotten hebben van 2024 tot 2025. We weten ook dat dit beeld vertekend is omdat er nog geen overeenstemming was op de herijking van de regionale inkoop in de zorg. Die duidelijkheid is er bij het opstellen van deze begroting nog steeds niet. Daarom is daar in deze begroting nog geen rekening mee gehouden.

Opzet begroting

De begroting 2024 kent dezelfde programma's als de begroting 2023. In de programma's is wel sprake van andere activiteiten. Omdat het programma Vitaal platteland voor het grootste gedeelte bestaat uit projecten is bij dit programma nog een tabel met projecten opgenomen. Bij de paragrafen is een extra verplichte paragraaf Wet open overheid toegevoegd.

Aansluiting op perspectiefnota

De basis voor de begroting is de perspectiefnota 2024. Na het vaststellen van de perspectiefnota 2024 hebben zich enkele ontwikkelingen voorgedaan die leiden tot een iets ander saldo. In onderstaande tabel zijn alle wijzigingen ten opzichte van de perspectiefnota weergegeven. Ook de wijzigingen kleiner dan € 250.000. Onder de tabel is een verdere toelichting opgenomen.

	2024	2025	2026	2027
Begroting aangeboden perspectiefnota	-1.295	1.505	-3.377	-6.403
Meicirculaire	4.214	1.775	-1.976	-348
Fijnder	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060
Proceskosten WOZ	-200	-100	-100	-100
Areaaluitbreiding OZB	60	60	60	60
Evenementenmakelaar	-88	-88		
Primitieve begroting	**1.631**	**2.092**	**-6.453**	**-7.851**

Meicirculaire
De meicirculaire geeft aan hoeveel geld wij mogen verwachten via de algemene uitkering van de Rijksoverheid. Voor de jaren 2024 tot en met 2025 is dit meer dan verwacht.

Fijnder
Op basis van de laatste beelden heeft Fijnder in de eerste bestuursrapportage van 2023 de verwachte instroom van klanten bijgesteld. Dit veranderende beeld leidt tot extra lasten. Voor de uitvoeringskosten worden we mogelijk nog gecompenseerd via een extra bijdrage in de algemene uitkering.

Proceskosten WOZ
De proceskosten die we kwijt zijn voor bezwaar en beroep tegen WOZ beschikkingen stijgt de laatste jaren enorm door de no cure no pay bureaus. Voor 2024 is het bedrag hoger omdat maatregelen worden genomen om deze kosten in te perken. Voorstel is om deze extra lasten door te berekenen in het tarief van de OZB.

Areaaluitbreiding OZB
We verwachten een stijging van de OZB opbrengst.

Evenementenmakelaar
Zoals aangekondigd in de perspectiefnota hebben we in deze begroting de uitwerking van de evenementenmakelaar opgenomen. Voor de duur van 2 jaar.

Lezen van tabellen

De tabellen in de begroting geven de bedragen weer x € 1.000 (duizenden euro's) tenzij anders vermeld. Door afronding kunnen er kleine verschillen ontstaan in de totalen zoals in de tabel aangegeven. De lasten worden weergegeven met een – (min), de baten met een + (plus). Een programma met een negatief saldo betekent dat er meer lasten in het programma zitten dan baten. Om de cijfers in de tabellen leesbaar te houden zijn bij de omschrijvingen afkortingen gebruikt. In de kolom Realisatie 2022 staat hoeveel we in 2022 uitgaven. In de kolom 2023 (vastgesteld) staat de begroting die door uw raad is vastgesteld. De kolom2023 (na bestuursrapportage) geeft de stand van de begroting na de bestuursrapportage. Dit is dus inclusief alle eerdere wijzigingen waaronder de jaarrekening en de overheveling van budgetten. In de kolommen 2024 (primitief), 2025, 2026 en 2027 staat de begroting voor deze jaren.

ONZE AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

Een aantrekkelijke, klimaatbestendige en biodiverse leefomgeving
Wat speelt er?

- Een goede fijne en toekomstbestendige leefomgeving draagt bij aan het levensgeluk van onze inwoners. Het wonen in Berkelland wordt gelukkig ook door onze inwoners gewaardeerd met een ruime 8. Dit willen we graag zo houden en zo mogelijk zelfs verbeteren. Daarom blijven we werken aan aantrekkelijke, klimaatbestendige en biodiverse leefomgeving. Daarbij zetten we in op de kracht van de samenleving en samenwerking met onze inwoners en organisaties. Het gaat niet vanzelf; polarisatie, uitsluiting, frustratie, wantrouwen en intolerantie liggen op de loer. We laten ons daardoor niet uit het veld slaan, maar moeten blijven werken aan samenwerken.
- We gaan in 2024 ook verder met het verbeteren van het groen- en speelvoorzieningenonderhoud en gebruiken de daarvoor beschikbaar gestelde eenmalige budgetten. We gebruiken deze middelen ook om het groen zo vorm te geven dat het onderhoud structureel goedkoper wordt. Dit helpt ons om binnen de beschikbare structurele budgetten voor groenonderhoud te blijven. Daarbij is veel aandacht voor biodiversiteit en ecologie. Daar waar mogelijk en in overleg met onze inwoners richten we de openbare ruimte biodivers in en passen we ecologisch beheer toe.
- Wij moeten onze leefomgeving aanpassen aan de klimaatverandering (klimaatadaptatie). We moeten omgaan met plotselinge grote hoeveelheden water (hevige regenval en binnenkomend water vanuit het buitenland), langere droogteperioden en meer hogere (extreme) temperaturen.
- Nederland wil naar een circulaire economie (een economie waarin reststoffen volledig opnieuw worden hergebruikt). Voorbeeld hiervan is het landelijke programma Van Afval Naar Grondstof ‘VANG’. Wij zijn als gemeente daarbij een belangrijke partner, omdat wij verantwoordelijk zijn voor inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval. Wij willen voldoen aan de landelijke doelstelling en minder dan 100 kilogram restafval per inwoner inzamelen en verwerken. Daarom blijven onze inspanningen gericht op het verminderen van restafval én het inzamelen van kwalitatief goed herbruikbare reststromen.

Speerpunt

Opstellen omgevingvisie. (010.010)

Wat willen we bereiken?
Beschrijven van de maatschappelijke opgave en de te beschermen kernkwaliteiten van de gemeente Berkelland.

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen omgevingsvisie (010.010.010)

De omgevingsvisie is dé basis voor beleidskeuzes. Onze planning is er op gericht voor eind 2023 de omgevingsvisie vast te stellen. Deze heeft een sturende werking op alle ontwikkelingen binnen het fysieke domein in de gemeente. In februari 2022 heeft de raadswerkgroep een overdrachtsdocument aangeboden, aan de gemeenteraad wat als uitgangspunt en basis wordt gebruikt. Veel van de in andere programma’s genoemde opgaven komen terug in de omgevingsvisie.

Opstellen transitieplan omgevingsplan.

Eén gemeente dekkend Omgevingsplan vervangt uiterlijk 2029 al de gemeentelijke bestemmingsplannen, verordeningen en beleidskaders op de fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie biedt houvast en uitgangspunten voor het op te stellen Omgevingsplan.

Op basis van een op te stellen transitieplan zullen we stapsgewijs, tot 2029, toewerken naar uniformering en integrale opname in het Omgevingsplan.

Speerpunt

Gebiedsgericht werken. (010.020)

Wat willen we bereiken?

- Gemeente (en andere overheden) sluiten zo goed mogelijk aan op de specifieke behoeften in onze samenleving en ondersteunen onze buurten, wijken en kernen op de manier die het beste bij hun past.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan voortdurend met onze inwoners en organisaties in gesprek over wat er speelt in de wijken en kernen, zodat onze activiteiten daarop aansluiten. (010.020.010)

Met onze gebiedsgerichte werkwijze spelen we samen in op de specifieke behoeften van inwoners, ondernemers, buurten, wijken en kernen. Daarbij denken we niet alleen aan de puur fysieke inrichting van onze leefomgeving, maar hebben we ook aandacht voor de sociale aspecten hierbinnen. Onze gebiedscontactpersonen zijn de verbindende schakel. Zij zijn voortdurend in contact met onze inwoners, buurten en wijken. Zij horen en zien veel en slaan de brug tussen samenleving en de overheid (gemeente, provincie, rijk). Voorop staan reële verwachtingen over en weer, met aandacht, waardering en zo nodig ondersteuning voor de vele initiatieven en activiteiten in onze samenleving.
Ervaring leert ons dat we hierdoor geen geld of tijd besparen. Sterker nog: deze werkwijze kost tijd en geld, maar doorgaans levert het resultaat van het gelopen proces daarna wel een integrale oplossing en meer draagvlak op in de samenleving.
We gebruiken het restantbudget vanuit de eenmalige middelen vanuit Samen investeren in Berkelland voor het onderdeel Gebiedsgericht werken, (voorheen wijk- en kerngericht werken genoemd) voor het ondersteunen van activiteiten in, voor en door de samenleving, bijvoorbeeld voor de zogenaamde dorpendeals (samen met de provincie Gelderland). Bij de dorpendeals werken inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden werken samen om de sociale verbondenheid en toekomstbestendigheid van de kern te bevorderen. Er zijn al dorpendeals met Rekken en Beltrum. In Gelselaar wordt aan een deal gewerkt en wellicht volgen meer kernen.
Ook ondersteunen we initiatieven uit de samenleving via een vervolg op het Berkellands Naoberfonds dat nu 5 jaar actief is en op veel waardering vanuit onze samenleving kan rekenen.
Speciale aandacht is er de komende tijd voor 'participatie'. We werken toe naar een participatie visie. Dit traject lopen we in samenspraak met de commissie bestuurlijke vernieuwing en is gestart in augustus 2023. In het ambitiedocument van de gemeenteraad vraagt zij het college om, samen met de raad, op papier te zetten hoe we onze inwoners kunnen betrekken bij besluitvorming.

Speerpunt

Een klimaatbestendige leefomgeving. (010.030)

Wat willen we bereiken?

- Een aantrekkelijke leefomgeving die is aangepast aan het veranderende klimaat.

Wat gaan we daarvoor doen?

We beheren en onderhouden het openbaar groen en de gemeentelijke begraafplaatsen. (010.030.010)

Een schone, groene, duurzame, toegankelijke, klimaatbestendige en kleurrijke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, vergroot de aantrekkelijkheid van Berkelland voor onze inwoners, maar ook voor nieuwkomers en toeristen. Dat willen we graag zo houden en verbeteren.

We moeten echter ook nog steeds de tering naar de nering zetten en met de beschikbare middelen het onderhoud uitvoeren. Daarom gaan we door met maken van zo onderhoudsextensief mogelijk openbaar groen. Meer (ruig) gras en struiken en minder perken bijvoorbeeld. Uiteraard wordt daarbij gekeken naar plekken die daarvoor het meest in aanmerking komen, maar het beeld van het openbaar groen zal blijven veranderen. Klimaatverandering zorgt ervoor dat de kwaliteit van ons groen onder grote druk staat. Zo hebben we bijvoorbeeld te maken met bomen- en plantensterfte door droogte. Daarom heeft het nemen van klimaatadaptieve maatregelen onze grote aandacht.

Een deel van het groenonderhoud gebeurt door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het overige besteden we uit. We proberen daar waar mogelijk wensen van inwoners en ondernemers te respecteren en blijven ook met hen in gesprek om mogelijkheden van hun inzet daarbij te bespreken.

In 2022 is het beleidsplan Spelen en bewegen in de openbare ruimte (2022-2031) door de gemeenteraad vastgesteld en de komende jaren wordt hier volop uitvoering aan gegeven.

We houden integraal rekening met de gevolgen van klimaatverandering zoals (extreme) wateroverlast, droogte en hitte.

Het is fijn leven in onze gemeente en dat willen we zo houden. Dat betekent dat we onze leefomgeving moeten aanpassen op de gevolgen van de klimaatverandering. We moeten onze leefomgeving (zowel onze kernen als ons buitengebied) bestendig maken tegen hevige regenval, droogteperioden en hoge temperaturen. We zijn daarbij afhankelijk van veel andere partners in het gebied. We moeten hen aanspreken, met hen samenwerken en zelf doen wat we kunnen als gemeente en gemeenschap. Samen met het waterschap en andere partners zetten we ons actief in zoals overeengekomen in de aanpak droogte Achterhoek. We proberen onze inwoners te verleiden tot klimaat adaptieve activiteiten (zoals bijvoorbeeld meer groen en minder steen, waterinfiltratie en -berging op hun eigen percelen).

We voeren het watertakenplan uit. (010.030.030)

Op basis van de watervisie Berkelland 2030 die we samen hebben opgesteld met het Waterschap Rijn en IJssel is een nieuw uitvoeringsplan opgesteld: het watertakenplan 2024-2034.
We werken hierbij integraal samen met alle collega's in de openbare ruimte, het waterschap en onze inwoners. Waterinfiltratie (onder andere afkoppeling) en tijdelijke waterberging (in plaats van afvloeiing) zijn daarbij speerpunten. Uiteraard blijft een robuuste afvoer van vuilwater (riool) onze kerntaak waarbij we op basis van risico gestuurd beheer zo efficiënt en effectief mogelijk te werk gaan.

Speerpunt

Mobiliteit. (010.040)

Wat willen we bereiken?

- Alle woningen, bedrijven en voorzieningen in Berkelland zijn voor iedereen bereikbaar.

- Veilige wegen en paden zowel in het buitengebied als in de kernen passen bij het gekozen kwaliteitsniveau 'overwegend laag'.

Wat gaan we daarvoor doen?

We houden Berkelland bereikbaar.

We richten ons op goede doorstroming zodat we snel van A naar B komen. Goed en betrouwbaar regulier openbaar vervoer vinden we ook daarom onmisbaar voor onze inwoners. We zetten ons in voor het behoud van verbindingen in het openbaar vervoer en voor verbetering van het openbaar vervoer. We verzetten ons tegen een ‘Noordtak’ van de Betuwelijn door onze leefomgeving.

We onderhouden onze infrastructuur (wegen en paden). (010.040.010)

We onderhouden onze wegen op het afgesproken onderhoudskwaliteitsniveau 'overwegend laag'. De meer doorgaande wegen en de wegen in het centrum worden onderhouden op kwaliteitsniveau ‘basis’. Voor de fietspaden is gekozen voor kwaliteitsniveau ‘hoog’.
De kosten voor wegenonderhoud en de kapitaalslasten voor investeringen in wegen nemen de komende jaren toe en we zullen daarvoor in de komende jaren middelen moeten vrijmaken in de (meerjaren) begroting, willen we ons afgesproken niveau (overwegend laag) kunnen vasthouden. Vanaf 2023 is het structurele budget voor wegenonderhoud met € 500.000 verhoogd. Dit extra bedrag (€ 500.000) is echter ook bedoeld / wordt ingezet om (net als in 2023) de kapitaalslasten voor nieuwe investeringen in wegen (in 2024 en verder) te dekken. Het restant na aftrek van kapitaalslasten, wordt ingezet voor regulier onderhoud. Dit betekent dat dit bedrag dus met elke nieuwe investering kleiner wordt en er over enkele jaren geen dekking meer is voor nieuwe investeringen. We zijn voor het reguliere onderhoud dan weer terug bij het oorspronkelijke (lage) budget voor onderhoud.
Er is in 2024 en 2025 nog ruimte binnen bovengenoemd bedrag om de kapitaalslasten voor investeringen in nieuwe wegen te dekken. Vanaf 2025/2026 en verder zal dit budget (de toegevoegde € 500.000 in 2023) zijn opgebruikt. We staan voor grote investeringen in wegen de komende jaren. Hiervoor zal vanaf 2025/2026 en verder dekking gevonden moeten worden. Ook is structureel voldoende budget voor regulier onderhoud benodigd. Als we structureel te weinig onderhoud aan wegen uitvoeren, zullen de wegen eerder toe zijn aan een volledige reconstructie. Hierdoor zijn we op de langere termijn veel duurder uit. Om bovenstaande inzichtelijk te maken en goed keuzes te kunnen maken, ligt begin 2024 een nieuw beleidsplan wegen voor aan de gemeenteraad ter besluitvorming.
We ondersteunen de beheerders van klompenpaden. We hebben aandacht voor de positie van de oude en nieuwe N18 in Eibergen, met oog voor het onderliggende wegennet. Begin 2024 ligt een nieuw ecologisch bermbeleids- en beheerplan voor aan de gemeenteraad.

Speerpunt

Van Afval Naar Grondstof. (010.050)

Wat willen we bereiken?

- Huishoudelijk afval wordt op een duurzame wijze hergebruikt of verwerkt.
- We zamelen zo min mogelijk restafval per inwoner in (eerste doel: minder dan 100 kilo per inwoner per jaar).
- Geen zwerfafval in onze leefomgeving

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan gericht zwerfafval tegen op basis van de halfjaarlijkse monitor zwerfafval. (010.050.020)

We weten waar zwerfafval het meest voorkomt en proberen met acties op maat het zwerfafval terug te dringen.

We werken een nieuw grondstoffenplan (Van Afval naar Grondstof 2023-2027) uit in maatregelen waarbij we inzetten op zoveel mogelijk grondstofhergebruik en zo min mogelijk restafval. (010.050.010)

Vanuit de landelijke doelstelling ‘Van Afval naar Grondstof’ (VANG) richten we ons op het verbeteren van de kwaliteit van afvalstromen. Uiteindelijk streven we ernaar om zoveel mogelijk kwalitatieve reststoffen als grondstof te hergebruiken zodat er niets of maar een heel klein deel restafval overblijft. Onze doelstelling is om minder dan 100 kilo huishoudelijk restafval per inwoner in te zamelen. We gaan, samen met de gemeenteraad, op zoek naar een methode die deze doelstelling gaat realiseren. Er zijn meer wegen die ons naar deze doelstelling kunnen leiden waarmee ook verschillende kostenplaatjes gemoeid zijn. We onderzoeken of zelf ophalen op een duurzame en economisch verantwoorde wijze uitvoerbaar is.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en 2024

- Activiteit 010.010.010: In 2023 is sprake van een projectbudget voor de invoering van de Omgevingswet. Het restant bedrag wordt bij de jaarrekening 2023 overgeheveld naar 2024.
- Activiteit 010.020.010: In 2023 is ook sprake van projectbudgetten. Het restant bedrag wordt bij de jaarrekening 2023 overgeheveld naar 2024.
- Activiteit 010.030.010: In 2023 zijn de lasten hoger door incidenteel hoger onderhoud aan gebouwen en speelvoorzieningen / groenonderhoud. Deze ramingen vervallen vanaf 2023.
- Activiteit 010.030.030: In 2023 zijn de lasten hoger doordat een hogere toevoeging aan de voorziening is geraamd dan in 2024. Er is echter ook een hogere onttrekking aan de voorziening geraamd in 2023 dan in 2024. Per saldo wordt in 2024 ongeveer evenveel toegevoegd aan de voorziening als in 2023. Verder zijn de lasten voor het inspecteren van de vrijvervalriolering naar beneden bijgesteld en is het budget voor onderzoek in het kader van het actualiseren van het watertakenplan in 2024 vervallen.
- Activiteit 010.040.010: In 2023 zijn de lasten hoger als gevolg van de incidenteel beschikbare budgetten voor onderhoud.
- Activiteit 010.700.010: In 2024 zijn de lasten hoger doordat investeringen in wegen en riolering gereed zijn gekomen in 2023. De afschrijvingslasten starten hierdoor in 2024.
- Activiteit 010.710.010: In 2024 zijn de onttrekkingen aan de reserves lager doordat de er geen incidentele lasten zijn opgenomen in de begroting.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
010.010.010 Iedereen wordt op tijd geïnformeerd over de Omgevingswet	**-379**	**0**	**-833**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.020.010 Ontwikkeling wijken, buurten en kernen	**-565**	**-350**	**-808**	**-75**	**-75**	**-75**	**-75**
010.020.020 Subsidieren wijken en kernen	**-24**	**-25**	**-25**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.030.010 We beheren ons openbaargroen en de begraafplaatsen	**-2.337**	**-1.615**	**-2.108**	**-1.747**	**-1.697**	**-1.587**	**-1.587**
010.030.030 We beheren onze waterhuishouding	**-2.231**	**-2.636**	**-3.383**	**-2.571**	**-2.596**	**-2.491**	**-2.491**
010.040.010 We onderhouden onze infrastructuur	**-4.040**	**-4.079**	**-5.225**	**-3.670**	**-3.670**	**-3.653**	**-3.616**
010.050.010 Afval scheiden	**-3.794**	**-2.835**	**-2.835**	**-2.857**	**-2.857**	**-2.857**	**-2.857**
010.050.020 Zwerfafval	**-66**	**-54**	**-54**	**-54**	**-54**	**-54**	**-54**
010.500.010 Loonkosten	**-5.312**	**-5.420**	**-5.685**	**-5.829**	**-5.829**	**-5.829**	**-5.829**
010.700.010 Rente en afschrijving	**-2.802**	**-4.564**	**-3.615**	**-4.215**	**-4.279**	**-4.359**	**-4.433**
Totaal Lasten	**-21.550**	**-21.578**	**-24.570**	**-21.017**	**-21.056**	**-20.904**	**-20.941**
Baten							
010.020.010 Ontwikkeling wijken, buurten en kernen	**0**	**0**	**138**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.020.020 Subsidieren wijken en kernen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.030.010 We beheren ons openbaargroen en de begraafplaatsen	**381**	**344**	**344**	**343**	**343**	**343**	**343**
010.030.030 We beheren onze waterhuishouding	**6.659**	**7.618**	**7.825**	**7.570**	**7.595**	**7.553**	**7.590**
010.040.010 We onderhouden onze infrastructuur	**433**	**256**	**727**	**333**	**333**	**333**	**333**
010.050.010 Afval scheiden	**2.809**	**3.513**	**3.777**	**3.790**	**3.790**	**3.790**	**3.790**
010.050.020 Zwerfafval	**114**	**54**	**54**	**54**	**54**	**54**	**54**
Totaal Baten	**10.396**	**11.785**	**12.865**	**12.090**	**12.115**	**12.073**	**12.110**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-11.154**	**-9.793**	**-11.705**	**-8.928**	**-8.941**	**-8.831**	**-8.831**

Onttrekkingen							
010.710.010 Reserves	**4.846**	**828**	**2.828**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**4.846**	**828**	**2.828**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stortingen							
010.710.010 Reserves	**-493**	**-397**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**-493**	**-397**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**4.353**	**431**	**2.828**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-6.801**	**-9.362**	**-8.877**	**-8.928**	**-8.941**	**-8.831**	**-8.831**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Van Afval naar Grondstof
- Watertakenplan Berkelland 2019-2023
- Beleidsplan spelen en bewegen

PASSEND WONEN

Wat speelt er?

Berkelland krijgt een 8,2 voor leefbaarheid van onze inwoners. Dat willen we zo houden. Een belangrijke randvoorwaarde voor een goede leefbaarheid is een passende woning. Om de leefbaarheid voor alle inwoners, bestaand en nieuw, op peil te houden moeten we er samen voor zorgen dat er voldoende woningen zijn en dat die kwalitatief goed zijn. Een woning moet passen bij de levensfase van haar bewoners en een steentje bijdragen aan een beter klimaat.

- Op korte termijn groeit het aantal huishoudens in Berkelland. Dit is nu te merken aan de grote vraag naar woningen. In Berkelland worden minder mensen geboren dan dat er overlijden. Dat betekent dat de groei komt door (buitenlandse) migratie. Op langere termijn krijgt de gemeente te maken met eerst een afname in bevolking maar door kleiner wordende huishoudens zal de afname in huishoudens pas later inzetten.
- Op 7 maart 2023 heeft de gemeenteraad de regionale woonagenda Achterhoek 2023 - 2030 vastgesteld. De woonagenda kent 4 programmalijnen:
    1. Vergroten woningvoorraad en versnelling productie.
    2. Investeren in kwaliteit bestaande woningvoorraad.
    3. De Achterhoek, een plek voor iedereen.
    4. Wonen als integrale gebiedsopgave.
- Het Rijk voert een strakkere regie op wonen. Op 8 maart is de woondeal met het Rijk en de provincie Gelderland getekend. Hierin zijn de doelen uit de regionale woonagenda, waaronder het toevoegen van 875 woningen (waarvan 2/3e betaalbaar) tot en met 2030, vastgelegd.
- De woondeal krijgt een vervolg in 'Woondeal B'. Hierin worden afspraken gemaakt over onder andere wonen en zorg, flexwonen en seniorenhuisvesting.
- Er liggen stevige opgaven voor de bestaande woningen in Berkelland. Bijna 60% van de woningen in Berkelland is 40 jaar of ouder. Er ligt een opgave in het verbeteren van woningen.
- Zelfredzaamheid en langer zelfstandig wonen worden steeds belangrijker. Ook in Berkelland krijgen we steeds meer oudere inwoners die steeds ouder worden. Hier horen ook activerings- gezondheids-, welzijns-, ondersteunings- en zorgvragen bij. Dit terwijl de personele capaciteit dalende is. Dit geldt ook voor andere zorgdoelgroepen dan alleen ouderen. De uitgangspunten van het nieuwe Rijksbeleid voor ouderen zijn in steeds toenemende mate zo lang mogelijk zelf, thuis of digitaal geholpen te worden. Er zal een vraag ontstaan naar tussenvormen tussen thuis en verpleeghuisplekken: geclusterd wonen. Hier moeten we ruimte aan bieden in een schaarse ruimte.
- De wijk Neede Noordoost ondergaat de komende jaren (tot en met 2030) een metamorfose door een integrale wijkaanpak. We werken samen met bewoners en ProWonen aan deze wijkontwikkeling.
- Op 1 juli 2023 trad de wet goed verhuurderschap in werking. Per 1 januari 2024 moeten we een meldpunt invoeren waar klachten kunnen worden geregistreerd en opgepakt.
- De Wet regie versterking volkshuisvesting is in behandeling in het parlement. Ten tijde van het schrijven van deze begroting is nog duidelijk wanneer de wet in werking treedt en ik welke vorm. De wet zal gevolgen voor gemeentelijke processen. Een van de onderwerpen in de wet is het verplichtstellen van een volkshuisvestingprogramma onder de omgevingsvisie. Het programma voorziet in de traditionele woonvisie en woon-zorgvisie.
- Op 1 januari 2024 gaat de nieuwe omgevingswet van start. Dit heeft grote invloed op onze processen.

Speerpunten

Passend wonen in Berkelland. (020.010)

Wat willen we bereiken?

- We faciliteren het toevoegen van woningen naar behoefte. Deze behoefte ligt zowel in ‘reguliere woningen’ als ‘woningen voor aandachtsgroepen’. Onder aandachtsgroepen scharen we bijvoorbeeld senioren, inwoners met een psychische of psychosociale hulpvraag, inwoners met een beperking, arbeidsmigranten en inwoners met een woonwagencultuur.
- Randvoorwaarden en beleid op orde brengen. We hebben te maken met verouderd wonen & zorgbeleid, een nieuwe regionale woonagenda, de invoering van de omgevingswet en de Wet versterking regie volkshuisvesting . De komende jaren brengen we daarom ons beleid en bijhorende uitvoeringsinstrumenten zoals verordeningen en beleidsregels op orde, voortbordurend op de omgevingswet.
- Dat onze inwoners zo lang mogelijk, met eventuele ondersteuning, zelfredzaam en gezond blijven en daardoor zelfstandig kunnen wonen in een huis. In een duurzame en vitale omgeving die veiligheid en comfort biedt.
- Voldoende nultredenwoningen, geclusterde en zorggeschikte woningen wanneer thuis of een volledig zelfstandige woonsituatie niet passend is bij de vraag.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren. (020.010.060)

- Waar nodig zetten we actief grondbeleid in om te sturen op woningbouw. Dit wordt per casus/project afgewogen.
- De nota Kostenverhaal en herijkte nota grondbeleid worden rond de inwerkingtreding van de omgevingswet behandeld in de gemeenteraad.

We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie. (020.010.040)

- We stellen een volkshuisvestingsprogramma onder de omgevingsvisie op. Dit volkshuisvestingsprogramma is breed en vervangt de woonvisie en woonzorgvisie. Het volkshuisvestingsprogramma omvat onder andere het tactisch beleid op woningbouw, wonen en zorg, wonen voor specifieke doelgroepen zoals inwoners met een woonwagencultuur en woonruimteverdeling. Het beleid volgt op de omgevingsvisie, de regionale woonagenda en de woondeal.
- We stellen een (regionale) huisvestingsverordening op.
- We maken prestatieafspraken met ProWonen, Habion en de huurdersverenigingen.
- We zijn gestart met het optimaliseren van het proces rondom wooninitiatieven en woonzorginitiatieven. We streven naar een betere dienstverlening. We willen initiatiefnemers snel helderheid bieden of een initiatief wel of niet kansrijk is. Zoals we er nu voor staan kunnen wij onze
  woondealprojecten die lopen tot en met 2030 (incl. 130%), invullen met planbegeleiding. Een deel van onze planningscapaciteit is ingevuld met tijdelijke externe inhuur tot 2025. We starten nu ook langzamerhand projecten voor na 2031. Wel ervaren we knelpunten waar het gaat om specialisten. Denk aan vergunningverleners of verkeerskundigen. Daar zijn financiën niet zozeer het probleem maar gaat het vooral om krapte in de arbeidsmarkt. Wanneer nodig, volgt een voorstel.
- We onderzoeken of ons beleid nog wel aansluit bij de vraag van inwoners met een verminderde zelfstandigheid of (naderende) hulpvraag. Als je thuis wil blijven wonen of in de nabijheid van je netwerk zijn er een aantal opties naast verhuizen. Mantelzorgwoningen, tijdelijke woningen of woningsplitsing. Doel van het onderzoeken is om ons beleid en bijbehorende procedures eventueel zo bij te stellen dat het beleid weer zo veel als mogelijk aansluit bij de vraag.

We voegen nieuwe woningen toe. (020.020.040)

- In de woondeal is afgesproken tot en met 2030 875 woningen toe te voegen. Dit betekent een gemiddelde toevoeging van 100 tot 120 nieuwe woningen per jaar, inclusief woonzorgwoningen.
- Voor woningbouwinitiatieven, niet gelieerd aan specifieke aandachtsgroepen, is de opgave tot en met 2030 in beeld en vastgelegd in de woondeal. Woningbouwinitiatieven kosten gemiddeld 7 jaar van initiatief tot oplevering. Dat betekent dat we gestart zijn met de opgave vanaf 2031.
- Bij woonzorginitiatieven geldt dat de lokale behoefte moet zijn aangetoond door de initiatiefnemer.
- Voor 2023 en 2024 is incidenteel budget uitgetrokken voor het toevoegen van nieuwe woningen. Deze bedragen zijn bedoeld voor de hele raadsperiode. Het overschot van 2023 wordt door middel van een voorstel bij de jaarrekening 2023 toegevoegd aan het budget voor 2024.

We zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in een duurzame en toekomstbestendige bestaande woningvoorraad. (020.010.010)

- We stimuleren met verschillende (financiële) instrumenten woningeigenaren om de woning te verduurzamen.
  Denk hierbij aan (financiële) ondersteuning door lening vormen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) en het (Agem) energieloket. Het initiatief komt vanuit het programma nieuwe energie.
- Ook haken we actief aan bij overige initiatieven om woningen en wijken te verduurzamen zoals in prestatieafspraken met ProWonen en huurdersverenigingen.
- We gaan door met 'Heerlijk Thuis in Huis'. We willen graag tijdig bewustwording vergroten bij onze inwoners over het langer zelfstandig wonen. We nodigen onszelf uit met seniorenhuisbezoeken om in gesprek te gaan over welzijn en het zelfstandig wonen. Daarnaast bieden we de mogelijkheid om inwoners van 50 jaar en ouder te coachen op het gebied van comfort, veiligheid en duurzaamheid. Dit kan ook leiden tot doorstroming op de woningmarkt.
- We beheren woonwagenlocaties en hebben de ambitie enkele standplaatsen toe te voegen.

Speerpunten

We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (020.020)

Wat willen we bereiken?

- Er zijn veel doorlopende zaken in het programma wonen die jaarlijks terugkomen. Denk hierbij aan vergunningverlening, welstandstoezicht en het heffen van leges. De kosten en opbrengsten van deze doorlopende zaken zijn onder dit speerpunt en activiteit samengevoegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (020.020.030)

Er zijn veel doorlopende zaken in het programma wonen die jaarlijks terugkomen. Denk hierbij aan vergunningverlening, welstandstoezicht en het heffen van leges. De kosten en opbrengsten van deze doorlopende zaken zijn onder deze activiteit samengevoegd.

Speerpunten

We werken door aan de integrale wijkontwikkeling in Neede Noordoost. (020.030)

Wat willen we bereiken?

- In Neede Noordoost werken we met ProWonen en bewoners aan een integrale wijkaanpak door verschillende onderwerpen tegelijk te verbeteren. Dit om woningen én het samenleven in de wijk toekomstbestendig te maken. Denk aan gezondheid, duurzaamheid, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Duurzame toekomstgerichte openbare ruimte.

- We volgen het ontwerpscenario voor de integrale wijkaanpak Neede Noordoost, zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 4 juli 2023.

Sociale wijkontwikkeling.

- We volgen het programmaplan sociale wijkontwikkeling voor Neede Noordoost, zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 4 juli 2023.

We stimuleren een duurzame woningvoorraad. (020.030.010)

- Berkelland heeft voor Neede Noordoost een bijdrage van het Rijk uit het Volkshuisvestingsfonds gekregen en een bijdragen van de provincie Gelderland voor het verduurzamen van de particuliere woningvoorraad. Er is een subsidie opgezet waarbij tot € 12.000 subsidie per particuliere woning aangevraagd kan worden om de woning te verduurzamen. Het energieloket voert deze regeling uit voor de gemeente.
- We maken prestatieafspraken met ProWonen en de huurdersorganisaties.

Wat mag het kosten

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en 2024
Activiteit 020.020.040: Voor 2023 en 2024 is incidenteel budget uitgetrokken voor het toevoegen van nieuwe woningen. Deze bedragen zijn bedoeld voor de hele raadsperiode. Het overschot van 2023 wordt door middel van een voorstel bij de jaarrekening 2023 toegevoegd aan het budget voor 2024. Hierdoor zijn de lasten in 2024 in de tabel lager dan in 2023.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
020.010.010 we zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad	**-47**	**-68**	**-70**	**-68**	**-3**	**-3**	**-3**
020.010.020 Woningbouw Braak-Haaksbergseweg	**-2**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
020.010.040 We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie	**-30**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**

020.010.060 We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren	-1.425	-886	-1.043	-886	-886	-886	-886
020.020.030 Goede dienstverlening rondom wonen	-146	-271	-335	-265	-105	-105	-105
020.020.040 We voegen nieuwe woningen toe	-120	-600	-600	-300	0	0	0
020.030.010 integrale wijkontwikkeling Neede Noordoost	-273	-783	-1.320	-783	-583	-2.911	0
020.500.010 Loonkosten	-4.116	-4.207	-4.409	-4.435	-4.435	-4.435	-4.435
020.700.010 Rente en afschrijving	-40	-218	-594	-218	-218	-218	-218
Totaal Lasten	**-6.200**	**-7.082**	**-8.421**	**-7.004**	**-6.280**	**-8.609**	**-5.697**
Baten							
020.010.010 we zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad	33	43	43	43	11	11	11
020.010.060 We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren	2.122	1.021	1.021	1.021	1.021	1.021	1.021
020.020.010 We exploiteren gemeentelijke gronden	0	0	0	0	0	0	0
020.020.030 Goede dienstverlening rondom wonen	1.857	1.617	1.646	1.554	1.554	1.554	1.554
020.020.040 We voegen nieuwe woningen toe	6	0	0	0	0	0	0
020.030.010 integrale wijkontwikkeling Neede Noordoost	36	513	599	513	513	2.563	0
Totaal Baten	**4.054**	**3.194**	**3.310**	**3.131**	**3.099**	**5.149**	**2.586**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-2.147**	**-3.888**	**-5.112**	**-3.873**	**-3.181**	**-3.459**	**-3.111**
Onttrekkingen							
020.710.010 Reserves	363	102	1.192	102	70	348	0
Totaal Onttrekkingen	**363**	**102**	**1.192**	**102**	**70**	**348**	**0**
Stortingen							
020.710.010 Reserves	-659	0	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	**-659**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**-296**	**102**	**1.192**	**102**	**70**	**348**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-2.443**	**-3.786**	**-3.919**	**-3.771**	**-3.111**	**-3.111**	**-3.111**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Regionale Woonagenda 2023 - 2030
- Woonvisie gemeente Berkelland 2020-2025
- Beleidskader tijdelijke woningen
- Achtergrondinformatie tijdelijke woningen

VITAAL PLATTELAND

Een vitaal en innovatief buitengebied
Wat speelt er?

- Op het platteland komen steeds meer grote opgaven samen die allemaal ruimte vragen. Denk hierbij aan; klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit, recreatie en toerisme, de landbouwtransitie en de daarmee gepaarde transformatie van stallen en erven. Het is een uitdaging al deze opgaven op een goede manier samen te brengen op het platteland en daarmee ons platteland vitaal te houden.
- De agrarische sector is een belangrijke pijler in ons buitengebied. De sector wordt de komende jaren voor grote uitdagingen gesteld, onder meer door de stikstofproblematiek. De Rijksoverheid werkt hiervoor aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). De provincie Gelderland is hierbij als uitvoerende partij aan zet. Een transitie naar een meer duurzame landbouw is hierbij noodzakelijk om de stikstofdoelen te halen. Tegelijkertijd zorgen de vele stoppers in Berkelland voor nieuwe ruimtelijke uitdagingen door onder meer de vrijkomende agrarische bebouwing.
- Berkelland heeft een prachtig coulisselandschap dat een fijne leefomgeving biedt voor onze inwoners en een visitekaartje is voor bezoekers. Tegelijkertijd zien we dat de natuur, het landschap en de biodiversiteit van verschillende kanten onder druk staat.
- Toeristen en recreanten weten de Achterhoek, en daarmee ook Berkelland, steeds vaker te vinden. Hier zijn we blij mee, want dit zorgt voor de instandhouding van voorzieningen, werkgelegenheid en bovenal voor reuring. Bij ontwikkelingen in de vrijetijdssector is het belangrijk dat er een goede balans blijft tussen het wonen, werken en recreëren in ons (buiten)gebied en dat de recreatiedruk, en de impact daarvan op onze omgeving en samenleving, niet te groot wordt.

Speerpunt

Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (030.010)

Wat willen we bereiken?

- Een intensievere samenwerking met onder meer LTO, VKA en Marke om agrariërs te ondersteunen richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.
- Een sterkere verbinding tussen inwoners en agrariërs.
- Meer lokale initiatieven gericht op duurzame vormen van landbouw, zoals kringlooplandbouw.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zoeken de samenwerking met partijen als de VKA, LTO en de Marke gericht op ondersteuning van agrariërs richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.

In 2022 is er een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden die de gemeente Berkelland heeft om agrariërs te ondersteunen richting een meer duurzame landbouw. De denkrichtingen uit dit onderzoek zullen verder onderzocht worden en waar mogelijk opgepakt worden. Dit doen we samen met partijen als de VKA, LTO en de Marke. Zij hebben de kennis en expertise in huis om aan te geven wat er nodig is vanuit de gemeente om agrariërs te ondersteunen richting een duurzame landbouw. We haken aan bij de gebiedsgerichte uitwerking van de provincie Gelderland van het NPLG.

We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners. (030.010.020)

We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de verbinding tussen agrariërs en inwoners te stimuleren. Dit doen we al bijv. door het korte ketens project en de organisatie van de

Berkellanddag, we onderzoeken wat er nog meer voor mogelijkheden zijn en hoe wij initiatieven als gemeente kunnen ondersteunen.

We onderzoeken de mogelijkheden voor een nieuw vrijwillig kavelruil project. (030.010.030)

Het huidige kavelruilproces loopt af. Er is behoefte aan een vervolg. We onderzoeken de mogelijkheden hiervoor rondom Stelkampsveld.

Speerpunt

Toekomstbestendige (agrarische) erven. (030.040)

Wat willen we bereiken?

- Minder leegstaande gebouwen door sloop- en/of hergebruik.
- Reductie van 30% asbestdaken in 2026 (kern en buitengebied) ten opzichte van 2022.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit. (030.040.010)

Met de uitvoering van het plan van aanpak willen we ruimte bieden voor andere verdienmodellen in leegstaande (agrarische) gebouwen en stimuleren we sloop van oude stallen en schuren. Hiervoor werken we aan diverse nieuwe regelingen en instrumenten en voeren we weer opnieuw keukentafelgesprekken met agrariërs.

We voeren het plan van aanpak voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit. (030.040.020)

Met het plan van aanpak zetten we in op het saneren van 30% van oppervlakte aan asbestdaken in Berkelland eind 2026. Hiervoor hebben we 3 instrumenten ontwikkeld: de subsidieregeling asbestdaken, de beschermingspakketten voor verwijdering van kleine asbestdaken in combinatie met gratis stort en de (gratis) keukentafelgesprekken in combinatie met kortingsvouchers voor vervolgstappen. Daarnaast zetten we verschillende communicatiemiddelen in om eigenaren te informeren en instrueren en ze te motiveren en overtuigen om de sanering aan te pakken.

Speerpunt

Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (030.020)

Wat willen we bereiken?

- Voor elke biotoop in Berkelland een verhoging van natuurwaarden in 2026 ten opzichte van 2021.
- Een vergrote bewustwording bij inwoners over de biodiversiteit en maatregelen die men kan nemen ter versterking van de biodiversiteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschap en het behoud van landschapselementen. (030.020.010)

Onder deze activiteit valt onder meer de uitvoering van de landschapsregeling 2020-2024. Maar ook de uitvoering van de motie bomen en bosjes, waarbij de nadruk voor de komende jaren ligt op: Een boom voor elk huishouden.

We voeren de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan uit. (030.020.030)

In juni 2023 is de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan opgeleverd. Deze uitvoeringsagenda is gebaseerd op het biodiversiteitsplan dat is vastgesteld in 2021 en de contournota dat is vastgesteld in 2022. Samen met partners gaan we de komende jaren met de uitvoeringsagenda.

We ondersteunen initiatieven en projecten in het kader van Leader. (030.020.020)

Het leaderprogramma heeft goed gedraaid in Berkelland de afgelopen jaren, met veel mooie initiatieven die geholpen zijn. In 2024 start het nieuwe leader programma waar de Achterhoek weer aan mee wil doen.

Speerpunt

Het toeristisch-recreatief aanbod in Berkelland is versterkt. (030.030)

Wat willen we bereiken?

- Het aantal vitale dag attracties en verblijfsaccommodaties is vergroot.
- De toeristische infrastructuur is doorontwikkeld.
- De toeristische informatievoorziening en gastheerschap is verder geprofessionaliseerd.
- De toeristische-recreatieve ontwikkelpotentie van Berkel, kernen en bijbehorende buitengebieden is beter benut.
- De zichtbaarheid van het vrijetijdsaanbod van Berkelland is vergroot.
- Jong en oud ontmoeten elkaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

De uitvoeringsagenda ‘Beleef het in Berkelland 2021-2024 uitvoeren. (030.030.010)

In 2021 is ‘Beleef het in Berkelland’ vastgesteld inclusief een uitvoeringsprogramma voor de periode 2021-2024. In het uitvoeringsprogramma staat beschreven welke acties de komende jaren worden opgepakt en uitgevoerd waarmee wordt bijgedragen aan het behalen van de doelstellingen en speerpunten uit ‘Beleef het in Berkelland’.

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
030.010.010 We zetten het project korte ketens door	**-99**	**0**	**-63**	**0**	**0**	**0**	**0**
030.010.020 We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners	**-28**	**-26**	**-94**	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**
030.010.030 We doorlopen een kavelruilproces om een betere landbouwstructuur te organiseren	**-31**	**0**	**-115**	**0**	**0**	**0**	**0**

030.020.010 stimuleren aanleg nieuwe natuur en landschap	-166	-223	-844	-56	-41	-41	-41
030.020.020 We ondersteunen projecten en initiatieven in het kader van Leader	-25	-484	-484	0	0	0	0
030.020.030 Biodiversiteitsplan uitvoeren	0	-500	-500	0	0	0	0
030.030.010 de uitvoeringsagenda "beleef het in Berkelland" uitvoeren	-587	-174	-749	-198	-149	-129	-129
030.040.010 We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit	-9	0	-478	0	0	0	0
030.040.020 We voeren het plan voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit	-106	0	-841	0	0	0	0
030.500.010 Loonkosten	-94	-91	-95	-229	-164	-164	-164
030.700.010 Rente en afschrijving	-3	-4	-4	-4	-4	-4	-4
Totaal Lasten	**-1.148**	**-1.501**	**-4.267**	**-528**	**-399**	**-379**	**-379**
Baten							
030.010.010 We zetten het project korte ketens door	99	0	63	0	0	0	0
030.010.030 We doorlopen een kavelruilproces om een betere landbouwstructuur te organiseren	31	0	115	0	0	0	0
030.020.010 stimuleren aanleg nieuwe natuur en landschap	45	0	122	0	0	0	0
030.030.010 de uitvoeringsagenda "beleef het in Berkelland" uitvoeren	441	1	425	1	1	1	1
030.040.010 We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit	73	0	375	0	0	0	0
Totaal Baten	**689**	**1**	**1.100**	**1**	**1**	**1**	**1**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-459**	**-1.501**	**-3.167**	**-527**	**-398**	**-378**	**-378**
Onttrekkingen							
030.710.010 Reserves	192	15	1.609	15	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	**192**	**15**	**1.609**	**15**	**0**	**0**	**0**
Stortingen							

030.710.010 Reserves	**-74**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**-74**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**118**	**15**	**1.609**	**15**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-341**	**-1.486**	**-1.558**	**-512**	**-398**	**-378**	**-378**

Projecten

In onderstaande tabel zijn de meerjarige projecten opgenomen. In de kolom oorspronkelijk begroot staat het bedrag dat voor het project is uitgetrokken. In de kolom uitgaven/inkomsten tot begrotingsjaar zijn de uitgaven en inkomsten tot 1 augustus 2023 meegenomen. Bij restant staat het nog beschikbare budget op peildatum 1 augustus. Dit bedrag kan afwijken van het begrote bedrag na de bestuursrapportage. Het begrote bedrag na bestuursrapportage geeft aan hoeveel er aan het begin van het jaar nog beschikbaar was.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Oorspronkelijk begroot	Uitgaven/Inkomsten tot begrotingsjaar	Restant
60310900 PRJCT Leader subsidie: plattelandsontwikkeling			
Lasten	-463	-462	-1
Totaal 60310900 PRJCT Leader subsidie: plattelandsontwikkeling	**-463**	**-462**	**-1**
60310901 PRJCT korte ketens in de Achterhoek			
Lasten	-98	-90	-8
Baten	98	83	15
Totaal 60310901 PRJCT korte ketens in de Achterhoek	**0**	**-7**	**7**
60310902 PRJCT PGS dialoog Boer en Burger			
Lasten	-140	-104	-36
Baten	140	92	48
Totaal 60310902 PRJCT PGS dialoog Boer en Burger	**0**	**-13**	**13**
60310903 PRJCT Leader 2023 ev.			
Lasten	-484	0	-484
Totaal 60310903 PRJCT Leader 2023 ev.	**-484**	**0**	**-484**
60310904 PRJCT uitvoeringsagenda vrijetijdssector			
Lasten	-115	-7	-108
Totaal 60310904 PRJCT uitvoeringsagenda vrijetijdssector	**-115**	**-7**	**-108**
60330902 PRJCT Vrijkomende agrarische bebouwing			
Lasten	-100	-77	-23
Totaal 60330902 PRJCT Vrijkomende agrarische bebouwing	**-100**	**-77**	**-23**
60330907 PRJCT Subsidieregeling asbestdaken			
Lasten	-600	-200	-400
Totaal 60330907 PRJCT Subsidieregeling asbestdaken	**-600**	**-200**	**-400**
60330908 PRJCT Gratis beschermpakket + stort kleine schuren			
Lasten	-200	-38	-162
Totaal 60330908 PRJCT Gratis beschermpakket + stort kleine schuren	**-200**	**-38**	**-162**
60330909 PRJCT Vouchers Regiodeal m.b.t. asbest			
Lasten	-200	-8	-192
Totaal 60330909 PRJCT Vouchers Regiodeal m.b.t. asbest	**-200**	**-8**	**-192**

60330910 PRJCT Vouchers Regiodeal sociaal/bedrijfsbegeleid.			
Lasten	-25	4	-29
Totaal 60330910 PRJCT Vouchers Regiodeal sociaal/bedrijfsbegeleid.	**-25**	**4**	**-29**
60340903 PRJCT POHO VE Provinciale bijdrage 2020-2024			
Lasten	-425	-66	-359
Baten	425	30	394
Totaal 60340903 PRJCT POHO VE Provinciale bijdrage 2020-2024	**0**	**-35**	**35**
60570002 PRJCT Biodiversiteitsplan			
Lasten	-500	0	-500
Totaal 60570002 PRJCT Biodiversiteitsplan	**-500**	**0**	**-500**
60570901 PRJCT Landschapsregeling 2019-2023			
Lasten	-384	-282	-102
Baten	188	125	63
Totaal 60570901 PRJCT Landschapsregeling 2019-2023	**-196**	**-157**	**-38**
60570902 PRJCT motie bomen & kleine bossen			
Lasten	-540	-103	-437
Totaal 60570902 PRJCT motie bomen & kleine bossen	**-540**	**-103**	**-437**
60570903 PRJCT Gedenkbos			
Lasten	-128	-67	-61
Baten	70	11	59
Totaal 60570903 PRJCT Gedenkbos	**-58**	**-56**	**-2**
60810901 PRJCT Sloopbonusregeling			
Lasten	-600	-151	-449
Baten	600	388	212
Totaal 60810901 PRJCT Sloopbonusregeling	**0**	**237**	**-237**
60810902 PRJCT Bestemmingsplan buitengebied 2016			
Lasten	-212	-144	-68
Totaal 60810902 PRJCT Bestemmingsplan buitengebied 2016	**-212**	**-144**	**-68**
60830905 PRJCT Integrale Kavelruil			
Lasten	-348	-237	-111
Baten	348	233	115
Totaal 60830905 PRJCT Integrale Kavelruil	**0**	**-4**	**4**
Gerealiseerd resultaat	**-3.693**	**-1.071**	**-2.622**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Structuurvisie Berkelland 2025.
- Bestemmingsplan Buitengebied 2020
- Woningsplitsing buitengebied
- Structuurvisie bovenplanse sloop-bonus regeling.
- Beleidsregel Rood voor Rood
- Beleef het in Berkelland

NIEUWE ENERGIE

Wat speelt er?

- In zowel de verduurzaming van de gebouwde omgeving als in de energietransitie hebben gemeenten steeds meer de regierol. Veel is nieuw en nog onbekend. Technische en maatschappelijke ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Om hier proactief op in te kunnen spelen is ruimte nodig om te experimenteren en te kunnen leren. Dat vraagt om een andere inrichting van het programma Nieuwe Energie dan tot nu toe.
- Er komen steeds meer geldstromen op gang, onder andere vanuit het Rijk en de provincie. Deze stimuleren opschaling, innovatie en ontwikkeling. We maken hier in combinatie met de gemeentelijke middelen zo maximaal mogelijk gebruik van. Deze gelden lopen vaak niet parallel met onze gemeentelijke begrotingscyclus. Door een andere inrichting en presentatie proberen wij u zo goed mogelijk te informeren over de stand van zaken en de wijzigingen.
- De noodzaak voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisatie om te verduurzamen en daarmee energie te besparen wordt, mede door fluctuerende energieprijzen, meer gemeen goed. Onze inzet als gemeente is erop gericht om ondersteuning hierbij te bieden, met kennis, kunde en financiering/subsidies. Deze bundelen we zo veel als mogelijk, en we zorgen dat ze laagdrempelig blijven. Een speciale focus ligt op doelgroepen die geen of minder mogelijkheden hebben te verduurzamen. Voor deze groepen zoeken we naar gerichte vormen van ondersteuning en stimulering.
- We hebben last van netcongestie. Ondanks investeringen van netbeheerders zorgen de groei van zon op dak, elektrisch rijden (meer laadpalen bij huis), stroomgebruik door warmtepompen en bedrijfsuitbreiding ervoor dat het elektriciteitsnet het niet altijd meer aan kan. Naast inzet op technische innovaties, zoals batterijtechniek, onderzoeken we welke ruimte we als gemeente hebben meer strategisch om te gaan met de ruimte die er is of vrijkomt.
- Om het doel van een 100% energie neutrale Achterhoek in 2050 te realiseren is (grootschalige) duurzame energieopwekking nodig. Dit kan door zon op dak en op bijvoorbeeld parkeerterreinen. Voor de keuze voor windmolens, is het belangrijk om duidelijke normen te hanteren, zoals afstand tot woningen en behoud van natuur- en landschappelijke waarden, dit in het belang van de gezondheid voor inwoners en de leefomgeving. Dit bepalen wij met de herijking van ons beleid voor wind (RODE).
- Als gemeente is het belangrijk om het goede voorbeeld te geven door het uitvoeren van energiebesparingen. Onze eigen gemeentelijke inspanningen, resultaten en opgedane kennis maken we nog beter zichtbaar. Door middel van verduurzaming van gemeentelijk vastgoed, integrale beleidskeuzes en verder verbeteren van inzicht hebben we ambities voor de komende jaren. De (concept) omgevingsvisie geeft daarin richting en houvast.
- De regionale samenwerking wordt versterkt. Dit betekent ten eerste dat de regionale doelstellingen moeten vertaald worden naar specifieke plannen voor de gemeente Berkelland. Zo zullen het Akkoord van Groenlo en de daaruit voortkomende Regionale Uitvoeringsagenda een plek moeten krijgen in lokaal beleid. Daarnaast moet de Regionale Energie Strategie worden geactualiseerd, en de gezamenlijke slagkracht met de Achterhoekse gemeente in het kader van ontwikkeling van lokale eigendom modellen worden geformaliseerd. Tenslotte, moeten niet publieke instanties die positieve bijdragen leveren aan de regionale ontwikkeling stelselmatig worden meegenomen in keuzes en ontwikkeling.

Speerpunt

Innovatie en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)

Wat willen we bereiken?

- Flexibiliteit creëren om proactief te handelen in een snel veranderende omgeving.
- Samenwerken met andere programma’s in het aanpakken van complexe opgaves.

- Pilots uitvoeren en daarvan leren

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondernemen onderzoekende proefprojecten ter verrijking van onze dienstverlening. (040.010.040)

De bestaande regelingen werken voornamelijk stimulerend op doelgroepen die al overwogen mee te doen in de energietransitie. Het is tijd voor instrumenten die specifieke doelgroepen met afstand tot verduurzaming activeren en mogelijkheden bieden. Dit betekent enerzijds bestaande regelingen door ontwikkelen zodat er ruimte is voor nieuwe groepen, en anderzijds nieuwe regelingen optuigen met specifieke doelen en voorwaarden. Door middel van proeven, onderzoek, en pilots die de principes volgen van lerend evalueren kunnen wij samen met onze uitvoeringsorganisaties leren wat werkt ter ondersteuning van onze opgaves.

We faciliteren pilots, innovatie en andere nieuwe ontwikkelingen. (040.010.040)

Mensen zoeken elkaar steeds meer op in de energietransitie. Inwoners en bedrijven komen samen tot eigen ideeën en initiatieven zoals biogas- en smarthubs of postcoderozen. Daarnaast zijn er steeds meer gezamenlijke acties op bedrijventerrein, of met een branche. Dit eigen initiatief juichen wij toe en willen we faciliteren. We gaan onderzoeken wat dit soort initiatieven nodig heeft en hoe andere gemeenten dit aanpakken.

We werken richting een integrale aanpak die bijdraagt aan de verduurzaming van de buitengebieden.

We merken dat woningeigenaren en bedrijven in ons buitengebied nauwelijks gebruik maken van onze subsidiemogelijkheden en ondersteuning. Dit terwijl deze in de kernen succesvol zijn. Als één van de grootste plattelandsgemeenten van Nederland is dit niet passend. Daarom zetten wij ons handelingsonderzoek samen met collega's van opgaveteam platteland en opgaveteam economische zaken voort. Dit onderzoek stelt ten doel niet alleen te begrijpen waarom deze aansluiting ontbreekt, maar is ook gericht op het realiseren van verandering. Bruikbaarheid en toepasbaarheid van lessen in de praktijk staan dus voorop. Op het moment dat deze aanpak ver genoeg is ontwikkeld, kan deze geborgd worden via een eigen speerpunt.

We werken data geïnformeerd en verbeteren daarmee ons vermogen om de voortgang in de aanpak van de opgave te monitoren. (040.010.070)

Data kan ons inzicht geven in onze verduurzamingsopgave. Op dit moment hebben we veel data beschikbaar. Maar vanuit verschillende bronnen, tijdvakken en mate van kwaliteit. En soms hebben wij geen toegang tot data die we wel nodig hebben. We hebben meer specifieke en nauwkeuriger databundeling en -analyse nodig om te kunnen bepalen waar we staan en waar we de meeste impact kunnen maken. We gaan een verbeterslag maken in onze monitoring en dashboarding. Daarbij is niet alles in cijfers te vatten en is soms een indirecte relatie tussen onze inzet en de beoogde effecten.

We gebruiken strategische communicatie en participatie instrumenten om ons beleid te klankborden met al doel het draagvlak te vergroten.(040.010.060)

Verantwoording is centraal in goed openbaar bestuur. Wie bepaalde verantwoordelijkheden heeft, legt daarover verantwoording af. Verantwoording doen wij richting volksvertegenwoordiging, en aan onze inwoners. Om dit effectief te doen, en deze groepen in staat te stellen mee te denken, zetten wij in op een cultuur van begrip en expertise. Dit realiseren wij in door heldere berichtgeving over onze werkwijze en beoogde resultaten. Deze zullen we delen via regelmatige contactmomenten. Bijvoorbeeld door informatie-uitwisseling met de klankbordgroep duurzaamheid van de gemeenteraad. Daarnaast is het dialoogplatform

energietransitie ons structurele instrument dat dient als adviesorgaan aan college. Tenslotte, zetten wij in op een toekomst waar iedereen kennis heeft over de energietransitie en duurzaamheid door middel van een lesprogramma dat we beschikbaar stellen aan de Berkellandse basisscholen.

We onderzoeken slimme oplossingen die de door netcongestie beperkte vestigingsmogelijkheden voor bedrijven op de bedrijventerreinen verruimen. (040.010.090)

Mogelijke oplossingen zijn energieopslag, en het slim koppelen van energievraag en -aanbod. Het mede mogelijk maken van innovatie in de energietransitie in onze gemeente is nodig voor een fijne leefomgeving en een goed vestigingsklimaat. De gemeente kan dit soort initiatieven ondersteunen, bijvoorbeeld met ambtelijke capaciteit. We werken samen met Liander aan slimme oplossingen voor netcongestie en lobbyen dat Berkelland een hoge prioriteit krijgt .

We gaan aan de slag met de transitievisie warmte/koude. (040.010.100)

Door vooruitgang in technologie is er steeds meer mogelijk voor groot- en kleinschalige collectieve warmte- en koudenetten. In voorbereiding van de herijking van de transitievisie warmte onderzoeken wij de mogelijkheden tot het opzetten van collectieve oplossingen voor zowel warmte als koude. De haalbaarheid hiervan is onzeker en onderzoeken we verder. Hiervoor is duidelijkheid nodig vanuit Den Haag via de Wet collectieve warmte en Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie.

We ontwikkelen een formule voor lokaal eigenaarschap van grootschalige opwek. (040.010.010)

Wij hebben in de RES Achterhoek de afspraak om richting 2030 de Berkellandse opgave voor wind en zon te volbrengen. Lokaal eigenaarschap vinden wij hierbij belangrijk; voor draagvlak, acceptatie en om de opbrengsten lokaal te houden. Berkelland streeft naar zoveel mogelijk lokaal eigendom, het liefst 100%. Wij willen dat de ontwikkeling, zeggenschap en opbrengsten in handen is van lokale partijen en inwoners. Daarom onderzoeken wij verschillende strategieën om lokaal eigenaarschap, eigendom en financiële voordelen voor onze inwoners te realiseren. Een mogelijkheid kan zijn dat de gemeente (mede-)investeert in een windpark en/of zonnepark of hier zelf het initiatief toe neemt. Dat kan op verschillende manieren invulling krijgen. Voorafgaand onderzoeken wij wat de gemeentelijke rol bij verschillende varianten zou kunnen zijn. De uitkomsten leggen wij voor aan de raad.

Speerpunt

Verduurzaming bedrijven. (040.020)

Wat willen we bereiken?

- Wij stimuleren een toekomstbestendig bedrijfsleven.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zetten in op informatievoorziening en advies om bedrijven te helpen de juiste keuzes te maken in de verduurzaming. (040.020.024)

We faciliteren het opzetten van een energie expertisecentrum. Deze dienstverlenende organisatie is verantwoordelijk voor de ondersteuning van bedrijven in de verduurzaming.

We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen door het beschikbaar stellen van DOE-scans. (040.020.024)

Voor bedrijven en organisaties willen we een vervolg op 'Zonnige bedrijvendaken' en ‘Achterhoek onderneemt duurzaam’. In het regionale project ‘Expertisecentrum energietransitie’ krijgt dit verder vorm.

We bieden gunstige financiële producten (leningen) aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.060.023)

We gaan door met het aanbieden van leningen aan bedrijven tegen een gunstige rente via het Stimuleringsfonds volkshuisvesting.

We zorgen ervoor dat de Omgevingsdienst bedrijven controleert.

We willen onze bedrijven positief benaderen door hen te adviseren en te stimuleren. Maar we zien ook een groep die daarmee niet in beweging komt. De Omgevingsdienst Achterhoek hebben we de opdracht gegeven om toezicht te houden op het nemen van de verplichte maatregelen bij bedrijven. Eerst door te informeren, maar als het moet ook via handhaving.

Speerpunt

Gemeente als voorbeeld in de energietransitie. (040.030)

Wat willen we bereiken?

- Berkelland wil bewust, aantoonbaar en zichtbaar verduurzamen, zowel in beleid als met haar eigen bedrijfsvoering.
- Aanjaag en bewustwordingsrol binnen de organisatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij adviseren over verduurzamingsmogelijkheden voor het gebouwbeheerplan en de eigen bedrijfsvoering. (040.030.020)

Wij voeren de reductiemaatregelen uit vanuit de CO2 prestatieladder en monitoren deze. (040.030.030)

Denk hierbij aan: energiecontract/zelfleveringsmodel, verduurzamen ingekochte brandstoffen, duurzamer woon-werkverkeer, duurzamer zakelijk verkeer, duurzaam inkopen, versneld vervangen openbare verlichting door led, verduurzamen gemeentelijk vastgoed. Om dit voort te zetten, zetten wij een duurzaamheidscoördinator in.

We stappen over naar een energieleverancier die levert vanuit lokale en duurzame energiebronnen. (040.030.010)

Vanuit het meegegeven kaders (motie 19.08) hebben wij de opdracht gekregen energie af te nemen die in Berkelland duurzaam wordt opgewekt. Zelf energie opwekken als gemeente met eigen bronnen is daarbij het streven, hierin willen wij ook overwegen om zelf te investeren.

Speerpunt

Verduurzaming maatschappelijke instellingen. (040.040)

Wat willen we bereiken?

- Wij willen een toekomstbestendig verenigingsleven stimuleren.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen maatschappelijke instellingen en sportvereniging bij de verduurzaming van de eigen accommodatie door middel van procesbegeleiding. (040.040.010)

Door middel van procesbegeleiding zorgen we ervoor dat maatschappelijke instellingen worden voorzien van expertise op het vlak van duurzaamheid.

We bieden gunstige financiële producten aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.020.020)

We gaan door met het aanbieden van duurzaamheidsleningen aan bedrijven via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting.

We gaan door met de subsidieregeling maatschappelijke initiatieven. (040.040.040)

We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelingen die bijdragen aan de verduurzaming van de accommodaties van maatschappelijke instellingen en sportverenigingen via de subsidie maatschappelijke instellingen.

Speerpunt

Regionale samenwerking in de Achterhoek. (040.050)

Wat willen we bereiken?

- Maximale bijdrage aan de regionale doelstelling van 0,35 TWh zon-op-dak.
- Akkoord van Groenlo/RES.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken met andere overheden aan de regionale energiestrategie. (040.050.020)

De afspraken in de RES Achterhoek 1.0 zijn voor ons het kader waar we ons aan conformeren, qua opwek en zoekgebieden. Dit wordt in Berkelland verder ingevuld via de herijking van RODE. In de Achterhoek werken we aan verdere concretisering van de RES-doelen met de RES Achterhoek 2.0 (deadline juli 2023).

Speerpunt

Verduurzaming woningen. (040.060)

Wat willen we bereiken?

- Wij willen energieverbruik betaalbaar houden voor onze inwoners.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We informeren inwoners bij het maken van de juiste keuzes in de verduurzaming van woningen. (040.060.050)

We maken huiseigenaren bewust van de urgentie van verduurzaming, informeren hen over de mogelijkheden, en ondersteunen ze bij het nemen van maatregelen. We versterken de bestaande aanpakken zoals de coaching via het energieloket, en faciliteren het opzetten van lokale energiemarkten en avonden.

We ondersteunen inwoners door de inzet van financieel- en energie advies. (040.060.030)

We bieden inwoners maatwerkadvies dat aansluit op hun persoonlijke situatie zodat zij de optimale keuzes kunnen maken. We monitoren actief en leren van de voortgang van onze dienstverlening. Daarnaast gaan we adviestrajecten die op dit moment nog tijdelijk worden aangeboden, zoals bijvoorbeeld bespaarhulp aan hHuis, structureel opnemen als onderdeel van ons programma.

We bieden gunstige financiële producten (leningen) aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.060.023)

We gaan door met het aanbieden van leningen aan bedrijven tegen een gunstige rente via het Stimuleringsfonds volkshuisvesting.

We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen door de uitgifte van subsidies (040.060.020)

Eigenaren van woningen zijn pas bereid om te investeren in verduurzaming als dit op een redelijke termijn wordt terugverdiend. Financiële prikkels zijn dus zeer effectief. Centraal in dit aanbod staat de laagdrempelige subsidie ‘Berkelland Bespaart’. Gelden die beschikbaar komen voor de uit Rijksbeleid uit te voeren (bv. lokale aanpak isolatie en energiearmoede) zetten we zoveel mogelijk in om aan te sluiten bij structureel geborgd regelingen. ‘Stapelen’ met de landelijke subsidieregeling voor isolatie is mogelijk.

Speerpunt

Grootschalige Opwek en Energie infrastructuur (040.070)

Wat willen we bereiken?

- Maximale bijdrage aan de regionale doelstelling van 0,35 TWh zon-op-dak.
- Handhaven van het max van 12 vergunningen voor zonneparken.
- Wind.

Wat gaan we daarvoor doen?

We stellen het herijkte RODE (Ruimtelijke Ordening en Duurzame Energie) beleidskader vast en begeleiden initiatiefnemers voor energie opwek. (040.070.010)

Het RODE-beleid draagt bij aan het realiseren van grootschalige opwekinitiatieven, landschappelijk ingepast en met (financiële) participatie van omwonenden. We stimuleren vooral zon op dak, dit zien we als beste optie voor grootschalige energieopwekking. De gezondheid van onze inwoners en onze leefomgeving zijn voor ons belangrijk. Totdat het RODE-beleid is aangepast, werken we niet mee aan initiatieven voor windmolens. Er komen geen nieuwe grootschalige zonneparken op landbouwgrond meer bij.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en 2024

- De verschillen groter dan € 250.000 zijn het gevolg van projectbudgetten. Bij de jaarrekening 2023 zal het restant van het budget van 2023 worden overgezet naar 2024.

Toelichting opbouw tabel en lege velden

- De begroting ondergaat van 2023 naar 2024 structurele wijzigingen. Dit is ingegeven door zowel een kwantitatieve en kwalitatieve verandering in de opgave.
- Kwantitatief want er vindt schaalvergroting plaats doordat de gemeente Rijks duurzaamheidsbeleid gaat uitvoeren wanneer het Rijk zelf niet de capaciteit heeft.
- Kwalitatief want de werkwijze van het opgaveteam verandert. Dit komt doordat wij de door het Rijk voorgestelde koerswijziging volgen die voorstelt ruimte te creëren om te leren wat werkt.
- Dit komt naar voren door een tweedelige programmastructuur.
- Ten eerste, een continue/structurele lijn die bestaat uit speerpunten ingevuld door regelingen en verordeningen die zijn bewezen.
- Ten tweede, de ontwikkelagenda waarbinnen nieuwe activiteiten worden getest.
- Proeven en tests die succesvol zijn kunnen in de toekomst aan de continue/structurele lijn worden toegevoegd.
- In het aankomend beleidsdocument de Energie Uitvoeringsagenda (EUP) zal deze koers in meer detail worden toegelicht.
- Op veel plekken in onderstaande tabel staan nog geen cijfers. Dit heeft als reden dat de kosten voor deze producten uit ambtelijke uren bestaan.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
040.010.010 grootschalige opwek	**-119**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.010.050 A. Extra uitvoeringsmiddelen ETD	**0**	**0**	**0**	**-813**	**-820**	**0**	**0**
040.020.010 EUP: ambitie wonen	**-10**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.020 EUP: ambitie bedrijven	**-57**	**0**	**-806**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.030 EUP: ambitie maatschappelijke bedrijven	**-29**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.040 EUP: ambitie communicatie en bewustwording	**-70**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.050 Transitiewarmte	**-14**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.070 We werken met andere overheden aan de regionale energiestrategie	**-43**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.090 We stellen een plan van aanpak energiearmoede op en voeren deze uit	**-44**	**0**	**-1.636**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.100 We zetten in op voorlichtingscampagnes en coaches	**-118**	**-905**	**-1.112**	**0**	**0**	**0**	**0**

040.020.110 We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen met "Berkelland bespaart" en (SVN) leningen	-184	-800	-800	0	0	0	0
040.030.020 G. Verduurzaming eigen vastgoed	-84	-65	-65	-65	0	0	0
040.060.030 B. Adviseren Wonen (KVH)	0	0	0	-105	-105	-105	-105
040.500.010 Loonkosten	-175	-201	-211	-219	-219	-219	-219
040.700.010 Rente en afschrijving	-7	-7	-7	-7	-7	-7	-7
Totaal Lasten	-956	-1.978	-4.637	-1.209	-1.152	-331	-331
Baten							
040.010.050 A. Extra uitvoeringsmiddelen ETD	0	0	0	813	820	0	0
040.020.020 EUP: ambitie bedrijven	40	0	806	0	0	0	0
040.020.090 We stellen een plan van aanpak energiearmoede op en voeren deze uit	44	0	1.223	0	0	0	0
040.020.100 We zetten in op voorlichtingscampagnes en coaches	22	0	207	0	0	0	0
Totaal Baten	106	0	2.236	813	820	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-849	-1.978	-2.401	-396	-331	-331	-331
Onttrekkingen							
040.710.010 Reserves	660	0	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	660	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	660	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-190	-1.978	-2.401	-396	-331	-331	-331

Beleidskaders die de raad heeft vastgesteld

- EUP 2019-2022
- RODE beleidskader
- Motie M19-08 eigen gemeentelijk initiatief grootschalige opwek energie
- Plan van aanpak uitvoering motie M19-08

EEN TOEKOMSTBESTENDIG SOCIAAL DOMEIN

Wat speelt er?

In onze visie staat centraal dat we hulp en ondersteuning bieden aan wie dat écht nodig heeft. Dit is leidend in de opgave om hulp en ondersteuning nu en in de toekomst betaalbaar en beschikbaar te houden. De krapte op de arbeidsmarkt en de toename van kosten in het sociaal domein stellen ons voor een grote uitdaging. Landelijk en lokaal is van belang dat er wordt ingezet op een gedrags- en cultuurverandering, waarin we als overheid minder overnemen van wat inwoners zelf kunnen en waarin we geen medische/professionele inzet leveren wanneer dit niet noodzakelijk is.
De huidige uitgangspunten in het sociaal domein blijven onverminderd van kracht: positieve gezondheid, normaliseren, de-medicaliseren en werken vanuit de bedoeling.

Speerpunt

Gelijke kansen en toegankelijkheid. (050.010)

Wat willen we bereiken?
We zorgen voor optimale afstemming tussen regelingen vanuit verschillende wetten en zorgen dat we toegankelijk zijn.
We stimuleren inwoners de regie over hun leven en gezondheid te houden of te herwinnen als dat nodig is. In plaats van voor iedere afwijking van het ‘normale’ een aparte (en veelal duurdere) oplossing te bedenken, willen we naar een inclusieve samenleving waarin dat niet nodig is.
We willen dat nieuwkomers, zowel mensen die inburgeren als vluchtelingen uit de regio van oorsprong (zoals nu de ontheemden uit Oekraïne), zo goed mogelijk ondersteund worden in onze gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering. (050.010.020)

We zorgen voor een goede uitvoering van de nieuwe Wet inburgering. Gemeenten zijn met deze wet verantwoordelijk voor een passend inburgeringsstelsel en de werkwijze die we hiervoor hebben ingezet moeten we borgen. Deze werkwijze bestaat uit een professionele en vrijwillige pijler, die er samen voor moeten zorgen dat de inburgeraar zich welkom voelt in de gemeente.
?We bereiden ons voor op de Spreidingswet en de taken die we daarvoor krijgen in opvang voor andere nieuwkomers, zoals asielzoekers/AMV’ers.

We dragen zorg voor vluchtelingen uit de regio.

De oorlog in Oekraïne maakt dat we verantwoordelijk zijn voor de opvang van vluchtelingen uit onze regio. Deze opvang bedden we in binnen ons reguliere beleid en we spelen daarbij in op actuele ontwikkelingen vanuit het rijk.

We ondersteunen nieuwkomers binnen een brede sociale basis. (050.010.010)

Vanuit het opgaveteam nieuwkomers voeren we integraal beleid voor de verschillende groepen waarin alle nieuwkomers optimale kansen krijgen. De algemene voorzieningen gericht op inburgeraars zetten we structureel op de kaart. We kijken samen met onze vrijwilligers (maatjes), sleutelpersonen en cultuurverbinders hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan de nieuwe integrale aanpak van inburgering, integratie en participatie van vluchtelingen.

Wij richten ons op toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie. (050.010.030)

Wij zetten ons in voor kansengelijkheid. We bouwen verder aan onze lokale/regionale coalitie Kansrijke Start. De eerste 1000 dagen van een kind (- 9 maanden tot ± 2,5 jaar) zijn cruciaal voor de ontwikkeling van een kind.
We voeren onze Lokale Inclusie Agenda uit, waarin we ons richten op de speerpunten gender en seksuele oriëntatie, inclusief onderwijs en laaggeletterdheid. Het inclusief onderwijs werken we uit in een visie en brengen we tot uiting in ons beleid.
We geven toegankelijkheid op verschillende manieren een impuls. Ten eerste geven we cliëntondersteuning een nieuwe vorm, waardoor deze levensbreed, lokaal en laagdrempelig kan worden ingezet, zo mogelijk met inzet van ervaringsdeskundigen. Ten tweede zorgen we voor toegankelijke informatie, onder andere via de Berkellandwijzer en aandacht voor de communicatie bij nieuw beleid. Ten derde pakken we binnen de regio Achterhoek gezamenlijk laaggeletterdheid aan.

Speerpunt

Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (050.020)

Wat willen we bereiken?
Het huidige systeem van hulp en ondersteuning loopt vast. Zorgvragen nemen toe, de beroepsbevolking neemt af, de druk op mantelzorger en vrijwilligers wordt groter en de wachtlijsten nemen toe. Ook financieel is het systeem onhoudbaar. We kunnen niet alles met (meer) ondersteuning oplossen en dit is ook niet nodig, omdat we inzetten op zelf- en samenredzaamheid van inwoners. Dat vraagt om een sterke sociale basis van betrokken inwoners, vitale kernen en een goede infrastructuur aan algemene voorzieningen. Een basis die essentieel is voor inwoners waar sprake is van inclusie, cohesie, empowerment en economische zekerheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers. (050.020.010)

- We benutten, ondersteunen en coördineren de inzet van mensen die in Berkelland maatschappelijk betrokken en actief zijn.
- De netwerkcoördinator mantelzorgers en vrijwilligers draagt bij aan onze ambities om een samenhangend mantelzorgbeleid te voeren en om vrijwilligersorganisaties structureel met elkaar te verbinden.
- Met de training depressiepreventie bieden we een passend ondersteuningsaanbod om langdurige fysieke en mentale belasting bij mantelzorgers te voorkomen.
- De informatie over en de toegang tot vervangende zorg voor mantelzorgers is ingewikkeld. Met de online wegwijzer van Mantelzorg.nl bieden we ondersteuning en duidelijkheid.

We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. (050.020.030)

Met een integrale benadering (samenhang tussen alle domeinen) vanuit welzijn, sport, cultuur, preventie, participatie, wonen en gezondheid komt er een verschuiving van aandacht voor zorg en ziekten naar gedrag en gezondheid. We doen dit met inwoners, maatschappelijke organisaties in de formele en informele sociale basis, de gecontracteerde zorgaanbieders en de 1e lijn zorg (fysiotherapeuten, huisartsen, maatschappelijk werk en wijkverpleegkundigen). Als gemeente nemen we daarin verschillende rollen: we faciliteren, verbinden, stimuleren, zijn initiatiefnemer en soms aanjager. Dit vertaalt zich concreet in de volgende punten:

- We rollen de methodiek positieve gezondheid verder uit.
- We rollen welzijn op recept verder uit naar fysiotherapeuten en wijkverpleegkundigen en zetten sport en cultuur in voor preventie.

- We zijn zichtbaar, dichtbij en laagdrempelig bereikbaar in de kernen en zoeken locaties die een sociaal-culturele functie hebben en die bijdragen aan de sociale cohesie en inclusie.
- We zien dat steeds meer (kwetsbare) inwoners zelfstandig blijven wonen. Om dit te faciliteren streven we ernaar om ondersteuning zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving van de inwoner te organiseren. We gaan het maatschappelijk debat aan over de toekomst op de onderwerpen; eerder denken over later, vitaal ouder worden, oud maar niet óut', passend wonen en passende zorg en ondersteuning op het juiste moment. We doen dit samen met de seniorenvrijwilligers.
- We zoeken de verbinding met inwonersinitiatieven. Daarnaast gaan we tussenvormen in wonen onderzoeken (zie programma een passende woning).
- We onderzoeken mogelijkheden voor collectieve voorzieningen voor thuiswonende inwoners met beginnende vorm van dementie.
- We sluiten aan bij de coalitie Eén tegen eenzaamheid.

We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd. (050.020.020)

We willen dat kinderen en jongeren gezond en veilig kunnen opgroeien, hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen en een gezonde leefstijl hebben. Dit zijn de 3 preventieve doelstellingen voor jeugd, zoals in december 2021 vastgesteld door de gemeenteraad.
De omgeving van een kind is hierin bepalend. Daarom wakkeren we de dialoog tussen ouders, verzorgers, kinderopvang, onderwijs en huisartsen verder aan over hoe wij kinderen optimaal tot hun recht kunnen laten komen. We moeten problematiek niet onderschatten, maar we willen er ook voor waken dat we kinderen isoleren met een stempel ‘abnormaal gedrag’. Voormekaar schoolt zich in positieve gezondheid en in de 5 principes van normaliserend werken. Dit omgevingsbewustzijn geven we ook vorm in de publieke ruimte: we maken ontmoeting tussen ouders en hun bredere netwerk mogelijk door bij werkzaamheden hier oog voor te hebben. Zo brengen we de gewenste cultuurverandering van normaliseren verder.
De focus ligt verderop de volgende activiteiten:

- Vanuit het Preventie Platform Jeugd bieden we laagdrempelige trainingen, cursussen en bijeenkomsten aan voor kinderen, ouders, opvoeders en professionals.
- We versterken de Jimmy’s. Want Jimmy’s is voor en door alle Berkellandse jongeren om zichzelf te ontplooien en iets voor een ander te betekenen. En het jongerenwerk bewijst zich in de kernen als een belangrijke partner om jongeren op het goede spoor te houden of daarheen te begeleiden.
- Humanitas zet vrijwilligers in bij het (herstellen van) het contact tussen kind(eren) en de uitwonende ouder na een scheiding. Dit is belangrijk voor een evenwichtige ontwikkeling en het welzijn van het kind. We gaan meer van deze trajecten financieren.
- Om een gezonde leefstijl van leerlingen te bevorderen, maken we jaarlijks voor scholen het preventief aanbod inzichtelijk.
- Met de POH jeugd in de huisartspraktijk zorgen we voor laagdrempelige ondersteuning voor jongeren die zich met psychische klachten bij de huisarts melden. In 2 kernen zijn POH’s jeugd actief. We versterken deze beweging door een vaste contactpersoon van Voormekaar te koppelen aan de huisartsen.
- We zetten tijdelijk praktische opvoedondersteuning in bij gezinnen ter voorkoming van grotere problemen. De thuisbegeleiders van Yunio voeren dit uit. In 2024 evalueren we dit.

Speerpunt

Uitvoering van de WMO. (050.030)

Wat willen we bereiken?
We willen dat inwoners geholpen worden met kwalitatief goede en effectieve ondersteuning, die -ook op langere termijn- betaalbaar is. Vanaf 1 juli 2022 werken we met de huidige aanbesteding voor Wmo en jeugd. De samenwerking met zorgaanbieders en een nieuw zorglandschap

bestendigen we. Bij de implementatie van deze aanbesteding zetten we centraal hoe we zorgen dat het zorglandschap dekkend is. We zullen de komende jaren te maken hebben met kinderziekten van deze inkoop. Hier sturen we actief op bij.
We verwachten in 2026 een wijziging in landelijke wetgeving voor de eigen bijdrage, die inwoners betalen. Het huidige inkomensonafhankelijke abonnementstarief heeft gezorgd voor een grote toename van zorggebruik bij huishoudelijke ondersteuning. De voorgenomen wijziging maakt het mogelijk dat per 2026 een vorm van inkomensafhankelijke eigen bijdrage gevraagd kan worden voor de hulp bij het huishouden.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer. (050.030.020)

De provincie Gelderland heeft de subsidie op het Wmo-vervoer afgebouwd. Daarnaast is er ook een sterke relatie tussen het Wmo-vervoer en inclusie en duurzaamheid. Het nieuwe vervoerconcept moet borgen dat vervoer beschikbaar blijft voor iedereen die het nodig heeft. We onderzoeken regionaal welke maatregelen het beste aansluiten bij onze visie, zoals het stimuleren van het gebruik van openbaar vervoer en vrijwilligersvervoer, tarieven meer kostendekkend maken en de keuze van vervoer meer afstemmen op de mogelijkheden van de reiziger.

We verbinden waar nodig zorg, wonen en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners. (050.030.030)

Voor de komende jaren zien we een nieuwe ontwikkeling op ons afkomen: de doordecentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Hierbij komt de verantwoordelijkheid voor deze inwoners bij ons als lokale gemeente te liggen. Uitgangspunt bij deze opgave is dat mensen met een psychische kwetsbaarheid een zo normaal mogelijk leven moeten kunnen leiden, waarbij ondersteuning zoveel mogelijk in een eigen gekozen leefomgeving wordt geboden. Dit betekent dat zij veel meer (zelfstandig) wonen in een wijk en veel minder in een instelling voor beschermd wonen. Daarnaast zien we dat een grote groep inwoners vanuit beschermd wonen doorgestroomd zijn naar de Wlz. Het Rijk treft maatregelen om deze instroom te beperken. We gaan met de volgende acties aan de slag:

- De voorzieningen in de sociale basis (waaronder de dorpskamer) worden doorontwikkeld. We onderzoeken alternatieve woonoplossingen en zorgen voor geschikte woningen
- We geven uitvoering aan de maatregelen die het Rijk stelt om de instroom richting de Wlz te beperken.

Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren in de samenleving. (050.030.010)

We zien dat steeds meer inwoners met een Wlz-indicatie zelfstandig blijven wonen. Hierdoor verwachten we een toename van indicaties voor hulpmiddelen voor inwoners met een Wlz-indicatie. Dit vergroot de druk op de Wmo, zowel op het personeel als op het budget.
We kijken bij de inzet van ondersteuning eerst naar oplossingen en mogelijkheden dichtbij huis in de vorm van voorliggende en/of algemene voorzieningen en met behulp van het sociale netwerk. Daar waar het echt niet kan, bieden we passende ondersteuning in de vorm van een maatwerkvoorziening (hulp-op-maat). Inwoners kunnen daarbij gebruikmaken van ingekochte ondersteuning (zorg in natura) of zij kopen de ondersteuning zelf in (persoonsgebonden budget).

We gaan met de volgende acties aan de slag:

- We bouwen herstelgerichte ondersteuning verder uit.
- We gaan inwoners meer wijzen op de mogelijkheden van fondsenwerving als alternatieve financiering voor hulpmiddelen als financiering vanuit de Wmo niet passend is.
- We gaan onderzoeken hoe we hulpmiddelen meer collectief kunnen inzetten bij inwoners met Wlz-indicatie.

Speerpunt

Uitvoering van de Jeugdwet. (050.040)

Wat willen we bereiken?
We blijven werken aan de 3 doelstellingen die betrekking hebben op jongeren die jeugdhulp nodig hebben (vastgesteld door de gemeenteraad, december 2021):

- Zoveel mogelijk jongeren met jeugdhulp wonen ‘zo thuis mogelijk’.
- Alle jongeren met jeugdhulp (inclusief jeugdbescherming) krijgen de juiste zorg op de juiste plek.
- Alle jongeren vanaf 16 jaar met jeugdhulp hebben perspectief op werk, onderwijs, eigen woonruimte, relatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente. (050.040.030)

Gezamenlijk met de Achterhoekse gemeenten en Arriva onderzoeken we hoe we jongeren kunnen helpen om zelfstandig te kunnen reizen in plaats van met leerlingenvervoer.

Wij bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp. (050.040.010)

- We sturen op de beschikbaarheid en kwaliteit van zorg en ondersteuning binnen de Jeugdwet en Wmo door deelname aan de regionale accountteams. We gaan aan de slag met de uitkomsten van de evaluatie van de inkoop van eind 2023. Met de huidige kosten en de rijksmiddelen is het stelsel financieel onhoudbaar. We sturen daar waar mogelijk op de kosten.
- In bovenregionaal verband verwerven we de essentiële jeugdhulpfuncties.
- De landelijke hervormingsagenda jeugd is vastgesteld in 2023. Dit betekent dat er voor de Jeugdwet een scherper kader komt waar we als gemeente verantwoordelijk voor zijn en hoe we inkopen. Het vergt nog nieuwe landelijke wetgeving, maar duidelijk is dat het Voormekaar team een grotere rol krijgt. De maatschappelijke dialoog over wat we normaal vinden krijgt een landelijke impuls en er zal een groter beroep gedaan worden op de eigen kracht van jongeren en gezinnen. Dit past bij de door ons reeds ingeslagen weg. We stellen om ons hierop voor te bereiden een implementatieplan Hervormingsagenda Jeugd op. Daarbij maken we gebruik van een landelijk ondersteuningsprogramma van de VNG.
- We geven met het regulier onderwijs invulling aan de collectieve onderwijs-jeugdhulp arrangementen.

Wij verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners voor het veilig en ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien van onze jeugd. (050.040.020)

- We zetten het regieoverleg jongeren Berkelland voort met politie, Boa’s, onderwijs, leerplicht, Voormekaar, jongerenwerk en zorg.
- We leggen de verbinding met de Woonzorgstrategie om doorstroom naar zelfstandige woonruimte te realiseren voor 18-jarigen die in een pleeggezin, gezinshuis of residentiële jeugdinstelling wonen.

Speerpunt

Een robuuste uitvoering en toegang. (050.500)

Wat willen we bereiken?
Voormekaar staat voor een robuuste toegang waarin de dienstverlening aansluit bij nieuwe ontwikkelingen. Onze Voormekaar teams zijn de kern van de uitvoering van de Wmo, de Jeugdwet, de Wet op schuldhulpverlening, de leerplichtwet, leerlingenvervoer en een deel van de P-wet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voormekaar staat voor een robuuste toegang waarin de dienstverlening aansluit bij nieuwe ontwikkelingen.

De afgelopen jaren is Voormekaar uitgegroeid tot een stevige partner in de toegang en dienstverlening van het sociaal domein.
Als accenten voor de komende periode zien we:

- Evaluatie en doorontwikkeling opgaveteam zorg en veiligheid;
    - Expertiseschil inrichten, inzet van specialistische kennis van buitenaf.
    - Voorbereiden op toekomstscenario kind en gezin (2026)
- De ontwikkeling van de lichte hulpverlening,
- De huidige aanbesteding jeugd en Wmo blijft vragen om via ‘actieve casusregie’ (hoe we als gemeente zorg toewijzen en hier verder bij betrokken zijn) te blijven sturen op resultaten en waar mogelijk ook op doorlooptijden.
- Datagedreven werken en de business intelligence-tool (BI-tool) gebruiken om het werk effectiever te doen.
- Sinds 2023 doen we een pilot voor arbeidsmatige dagbesteding. We willen de toeleiding tot deze pilot verbeteren.

We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners.

We gaan aan de slag met de cliëntervaringsonderzoeken (continu). We bekijken de mogelijkheid om ook kwalitatief onderzoek uit te voeren naar de ervaringen van onze inwoners.

Wij versterken onze regionale samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert.

De regionale samenwerking is binnen het sociaal domein van groot belang. Samen met de andere Achterhoekse gemeente zijn we een stevige gesprekspartner voor zorgaanbieders en andere samenwerkingsrelaties. Daarin werken we samen waarin dit van meerwaarde is, maar kiezen we voor lokale inkleuring wanneer dat beter past. Voorbeelden van deze regionale samenwerking zijn het meldpunt niet-acute zorg en de inzet van zorg in natura. Om te komen tot een robuuste samenwerking evalueren de governancestructuur en geven we deze regionaal opnieuw vorm.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en 2024

- Activiteit 050.010.020: Bij de jaarrekening 2022 is een gedeelte van project reserve inburgering overgezet naar 2023.
- Activiteit 050.010.050: In 2023 was er sprake van eenmalige lasten en baten voor de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne. Vanaf februari 2024 zullen de kosten voor deze groep onder inburgering vallen.
- Activiteit 050.020.020 (baten): in 2022 is er sprake van inzet van incidentele middelen NPO (Nationaal Programma Onderwijs), het preventieakkoord en spectrum

- Activiteit 050.030.010: In 2024 is met betrekking tot huishoudelijke hulp rekening gehouden met een tariefaanpassing door CAO loonsverhogingen. Daarnaast is het VNG voorspelmodel gehanteerd. De demografische ontwikkeling van Berkelland geeft aanleiding om met een groter beroep op huishoudelijke hulp rekening te houden.
- Activiteit 050.040.010: In 2024 is de taakstellende bezuiniging op jeugdzorg niet meer opgenomen in de begroting. Het beroep op jeugdzorg zal naar verwachting onveranderd groot blijven. Het financieel sturen op jeugdzorg sorteert in de praktijk zeer beperkt tot geen effect.
- Activiteit 050.500.010: In 2023 was sprake van tijdelijke inzet van personeel. Dit is in de begroting 2024 vooralsnog niet aan de orde.
- Activiteit 050.710.010: In 2023 is er sprake van dekking uit reserves voor projecten en is overheveling van budget geraamd. In de begroting 2024 is dit vooralsnog niet aan de orde.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
050.010.010 Flankerend beleid nieuwkomers	**-24**	**-105**	**-154**	**-116**	**-116**	**-116**	**-116**
050.010.020 Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering	**-520**	**-902**	**-1.173**	**-924**	**-924**	**-924**	**-924**
050.010.030 Toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie	**-442**	**-502**	**-489**	**-519**	**-519**	**-519**	**-519**
050.010.050 Opvang vluchtelingen Oekraine	**-2.133**	**0**	**-3.317**	**-18**	**-18**	**-18**	**-18**
050.020.010 We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers	**-121**	**-123**	**-173**	**-123**	**-123**	**-123**	**-123**
050.020.020 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd	**-1.947**	**-2.059**	**-1.822**	**-1.946**	**-1.871**	**-1.871**	**-1.871**
050.020.030 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners	**-1.155**	**-1.051**	**-1.009**	**-916**	**-916**	**-916**	**-916**
050.030.010 We bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning	**-11.662**	**-10.353**	**-10.993**	**-12.016**	**-12.016**	**-12.016**	**-12.016**
050.030.020 We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer	**-767**	**-521**	**-882**	**-982**	**-982**	**-982**	**-982**
050.030.030 We verbinden waar nodig zorg en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners	**-11**	**-76**	**-76**	**-76**	**-76**	**-76**	**-76**

050.040.010 We bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp	-11.628	-10.668	-10.688	-11.562	-11.617	-11.617	-11.617
050.040.020 We verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners	-14	-47	-47	-47	-47	-47	-47
050.040.030 Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente	-943	-812	-969	-1.147	-1.147	-1.147	-1.147
050.500.010 Loonkosten	-5.132	-5.309	-6.082	-5.740	-5.740	-5.740	-5.740
050.500.020 We versterken onze region. samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert	0	-271	-280	-318	-318	-318	-318
050.500.030 We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners	-15	-15	-15	-15	-15	-15	-15
Totaal Lasten	-36.515	-32.813	-38.168	-36.466	-36.445	-36.445	-36.445
Baten							
050.010.020 Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering	188	601	623	601	601	601	601
050.010.030 Toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie	402	333	333	333	333	333	333
050.010.050 Opvang vluchtelingen Oekraine	4.136	0	3.316	68	68	68	68
050.020.020 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd	281	0	0	0	0	0	0
050.020.030 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners	32	0	0	0	0	0	0
050.030.010 We bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning	755	465	465	465	465	465	465
050.030.020 We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer	138	0	107	74	74	74	74
050.040.010 We bieden onze jonge inwoners en hun	61	0	0	0	0	0	0

ouders/verzorgers jeugdhulp							
050.040.030 Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Baten	**5.993**	**1.399**	**4.843**	**1.540**	**1.540**	**1.540**	**1.540**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-30.522**	**-31.413**	**-33.324**	**-34.926**	**-34.905**	**-34.905**	**-34.905**
Onttrekkingen							
050.710.010 Reserves	**1.108**	**45**	**1.129**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**1.108**	**45**	**1.129**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stortingen							
050.710.010 Reserves	**-872**	**0**	**-609**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**-872**	**0**	**-609**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**236**	**45**	**521**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-30.286**	**-31.368**	**-32.804**	**-34.926**	**-34.905**	**-34.905**	**-34.905**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Beleidskader Schuldhulpverlening 2021-2024
- Koersdocument Doorontwikkeling Voormekaar
- Beleidskader Publieke gezondheid 2022-2026
- Beleidsdoelstellingen jeugdhulp 2022
- Regiovisie Opvang en Bescherming in de Achterhoek
- Beleidskader Samen Denken Samen Doen
- Beleidskader preventie 2021-2025

SPORT EN CULTUUR BEWEGEN JE!

Wat speelt er?

Sport en cultuur bewegen je! Deelnemen aan sport en cultuur is leuk en heeft bovendien een positieve invloed op de mens en zijn omgeving. Het bespelen van een instrument helpt bijvoorbeeld mentale prestaties en geheugen te verbeteren. Bij kinderen versterkt het zelfvertrouwen. (Voor)lezen gaat laaggeletterdheid tegen. Sporten is goed voor de conditie. Deelnemen aan sporten of culturele activiteiten in groepsverband, verhogen sociale competentie en samenwerking. Meedoen zorgt voor cohesie in de samenleving.

- In 2023 is als gemeentelijk antwoord op het lokaal Beweeg- en Sportakkoord – ‘Heel Berkelland Beweegt’, een nieuwe gemeentelijke sport- en beweegvisie opgesteld. Deze ligt ten tijde van het schrijven van deze begroting voor in de gemeenteraad. De 4 ambities uit de sport- en beweegvisie zijn:
    - Inwoners van Berkelland zijn gezond.
    - Sport en bewegen versterken de sociale basis.
    - Het sport- en beweeglandschap is klaar voor de toekomst.
    - Duurzame exploitaties van maatschappelijk vastgoed.
- Onderdeel van de sport- en beweegvisie is een uitvoeringsagenda voor sportvastgoed, inclusief zwembaden. Hierin is een lijn voor het Berkellandse sportvastgoed, inclusief zwembaden, opgenomen voor de komende 15 jaar. De investeringen worden zoveel mogelijk gespreid over deze 15 jaar. Op korte termijn zijn er al investeringen nodig, waarvan een investering in een extra zaaldeel bij sporthal 't Timpke in Borculo de eerste is in 2024. De raad ontvangt hiervoor een separaat raadsvoorstel.
- Op 3 februari 2023 is het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) ondertekend door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), gemeenten en zorgverzekeraars. In het GALA zijn afspraken gemaakt gericht op vertaling van landelijke doelen voor gezondheid en welbevinden naar regionale en lokale resultaten.
- Bij het GALA hoort ook een nieuw financieel arrangement voor gemeenten dat is vormgegeven in de nieuwe ‘Brede’ Specifieke Uitkering (SPUK) voor gemeenten.
- De actuele periode combinatiefunctionarissen loopt van 1 juli 2022 tot 1 juli 2026.
- Ter uitvoering van de op 21 december 2021 vastgestelde gemeentelijke Cultuur- en Erfgoedvisie zijn er in 2023 3 'deelvisies' opgesteld: een museumvisie, een visie op religieus erfgoed ('kerkenvisie') en een visie op dorpshuizen. Deze liggen ten tijde van het schrijven van deze begroting voor in de gemeenteraad, of zijn in procedure.
- Vanaf 2025 krijgen gemeenten structureel extra geld van het Rijk voor de bibliotheken, met daaraan gekoppeld een zorgplicht. Dit gaat waarschijnlijk om structureel gemiddeld € 3 per inwoner per gemeente. Bij de invoering van de wetswijziging worden deze structurele middelen waarschijnlijk toegevoegd aan het gemeentefonds volgens een nader te bepalen verdeelmodel. Wij gaan op basis van de huidige berichtgeving uit van ongeveer € 132.000 extra per jaar. Zodra de definitieve uitwerking bekend is, worden deze middelen opgenomen in de reguliere P&C cyclus en bestemd voor de Bibliotheek Oost Achterhoek (BOA).
- Ten tijde van het opstellen van deze begroting wordt gewerkt aan een cultuurakkoord.
- De gemeente Berkelland kent een subsidie voor het in stand houden van gemeentelijke monumenten. Voor deze subsidie ontvangt de gemeente cofinanciering van de provincie Gelderland. De provincie heeft bekend gemaakt (gedeeltelijke) te willen stoppen met deze cofinanciering. De gevolgen hiervan zijn bij schrijven van deze begroting nog niet bekend.
- Op 1 januari 2024 treedt het nieuwe beleidsplan van de Bibliotheek Oost Achterhoek (BOA) in werking.
- Elk jaar deden wij een beroep op de SPUK-regeling Sportbesluit. Deze SPUK-regeling vervalt of wijzigt. We zijn in afwachting van een opvolgende regeling.

Speerpunt

Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)

Wat willen we bereiken?
We willen dat wat wij doen, bijdraagt aan een sterke sociale basis. Dat kunnen wij bereiken door partners en partijen bewust te maken van hun rol en bijdrage aan deze sociale basis en door hen in de gelegenheid te stellen die rol ook te pakken. Daar stellen we op verschillende vlakken een tegenprestatie, bijvoorbeeld in de vorm van subsidie, tegenover.

Wat gaan we daarvoor doen?

Buitenkunst, Vormgeving en Architectuur in de openbare ruimte.

- We onderhouden kunst in de openbare ruimte. Onderhoud van gemeentelijke kunst in de openbare ruimte wordt meegenomen in algemeen onderhoud van de openbare ruimte en gedekt vanuit het programma ‘Onze aantrekkelijke leefomgeving’.
- We inventariseren waardevolle architectuur uit de wederopbouwperiode en wijzen panden aan als monument. Dit proces willen we starten na actualisatie van de erfgoedverordening.

Cultureel erfgoed. (060.010.040)

- We subsidiëren het behoud van monumenten. Dit omvat bijvoorbeeld subsidie voor het onderhoud van molens of buitenschilderwerk aan gemeentelijke monumenten. In 2024 verwachten we duidelijkheid over de bezuinigingen door de provincie Gelderland op de provinciale cofinanciering. Wanneer nodig, passen we onze subsidieregeling aan.
- We voeren de museumvisie uit.
- We subsidiëren Museum de Scheper, het Brandweermuseum en de Lebbenbrugge. We herijken de museum subsidies (zie activiteit 'Strategie, beleid en innovatie').
- We subsidiëren het erfgoedcentrum Achterhoek-Liemers (ECAL). Op basis van de begroting van het erfgoedcentrum stijgt onze bijdrage met € 35.000 naar € 288.000 per jaar. De stijging wordt veroorzaakt door loon- en prijsstijgingen.

Educatie en participatie. (060.010.030)

- Stichting Culturije geeft vorm aan muziek-, kunst- en cultuureducatie in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. We ondersteunen Culturije.
- Het Berkellands Muziek Overleg (BeMO) stopt. We herijken de muziek subsidies (zie activiteit 'Strategie, beleid en innovatie').
- We ondersteunen het jeugdfonds sport en cultuur (deze post is opgenomen onder de activiteit 'Heel Berkelland beweegt').
- We nemen deel aan het cultuur- en erfgoedpact (CEPA). Deelname aan het huidige pact is te danken aan de inzet van Culturije waardoor we kostenneutraal kunnen aanhaken. Het pact loopt tot en met 2024. In 2024 vormen we ons standpunt over een vervolg.

Evenementen.

- We subsidiëren evenementen en kleinschalige activiteiten die gericht zijn op de vergroting van de leefbaarheid in een plaats of buurtschap.
- We maken ruim baan voor onze 400+ evenementen. We willen nog meer mensen verbinden en helpen organisaties met een evenementenmakelaar. We starten in 2024 met een evenementenmakelaar. We starten met een periode van 2 jaar en evalueren tegen het eind van deze periode de inzet en de effecten.

Heel Berkelland beweegt. (060.010.020)

- Achterhoek in Beweging is het regionale samenwerkingsverband tussen gemeenten waarmee we sport en bewegen centraal stellen. Thema gericht wordt er samengewerkt onder het mom van: ‘regionaal aanjagen, lokaal uitvoeren!’. We indexeren de bijdrage aan Achterhoek in Beweging tot een bedrag van € 45.000 ten behoeve van de regionale inzet op, en verbinding van, sport en bewegen met preventie. We sorteren hiermee ook voor op het feit dat er vanuit het IZA/GALA per 1 januari 2024 een Regionale Preventiestructuur met 5 ketenaanpakken moet zijn uitgewerkt waarbinnen AiB logischerwijs een rol gaat vervullen. We zien ook kansen tot het maken van de koppeling met de pilotprojecten preventie.
- We subsidiëren sportverenigingen aan de hand van het aantal jeugdleden en we compenseren de OZB van verenigingen (deze laatste is opgenomen onder het speerpunt 'toekomstbestendige accommodaties'). We herijken deze subsidies (zie activiteit 'Strategie, beleid en Innovatie').
- We subsidiëren de Sport Federatie Berkelland (SFB) en zorgen voor doorontwikkeling en vernieuwing van de vereniging ondersteunende activiteiten. De bezuiniging van € 10.000 op de SFB draaien we terug. We kijken met de SFB hoe het aanbod van de SFB breder toegankelijk wordt (ook voor verenigingen die nu (nog) geen lid zijn).
- We ondersteunen de uitvoering van het lokale sportakkoord.
- We ondersteunen het jeugdfonds sport en cultuur. De gemeentelijke bijdrage stijgt van € 6.000 per jaar naar € 12.000 per jaar. We zetten ons in voor de zichtbaarheid van het jeugdfonds, met name op het onderdeel cultuur.

Podia, muziekcultuur en amateurkunst.

- We subsidiëren verenigingen en het muziekonderwijs, dit wordt gedekt uit de activiteit ‘Educatie en participatie’.

Project: Transformatiefonds cultuur en erfgoed.

- Op 1 juli 2022 is het transformatiefonds cultuur en erfgoed geopend. De regeling loopt tot en met 31 december 2024.

Strategie, Beleid en Innovatie. (060.010.010)

- We voeren de Sport- en beweegvisie uit.
- Volgend op de Sport- en beweegvisie, de museumvisie, cultuurakkoord en het onderzoek door de rekenkamer naar de doelmatigheid van onze subsidies, herijken we in 2024 de subsidieregeling kunst, cultuur, sport en welzijn. Dit heeft gevolgen voor alle subsidies die vallen onder verschillende activiteiten.
- We experimenteren met pilots preventie om door middel van inzet van sport en cultuur tot een toekomstige besparing in de voorliggende zorg te kunnen komen. We starten met de uitwerking na afronding van de sportvisie en het uitvoeringsprogramma bij de cultuur- en erfgoedvisie, vermoedelijk in 2024 of 2025. Een belangrijk aandachtspunt is de meetbaarheid van het succes van de pilot.
- We voeren de uitvoeringsagenda van de cultuur- en erfgoedvisie uit. Wanneer er uit de samenleving projecten volgen die bijdragen aan de doelen van de cultuur- en erfgoedvisie en het uitvoeringsprogramma, kunnen we participeren.
- We ondersteunen initiatieven uit de samenleving waar nodig en waar het bijdraagt aan de sociale basis.

Taal en media. (060.010.050)

- We subsidiëren de kernfuncties van de bibliotheek, deze bijdrage is geïndexeerd. Vanaf 2024 start de Bibliotheek Oost Achterhoek met een nieuw beleidsplan. Het Rijk stelt budget voor jeugdlidmaatschap beschikbaar via de gemeenten via de algemene uitkering. Wij maken dit over naar de Bibliotheek Oost Achterhoek.
- Het Rijk stelt vanaf 2025 structureel gemiddeld € 3 per inwoner per gemeente extra beschikbaar voor bibliotheken. Deze structurele middelen worden waarschijnlijk toegevoegd aan het gemeentefonds volgens een nader te bepalen verdeelmodel. Wij gaan op basis van de huidige berichtgeving uit van ongeveer € 132.000 extra per jaar. Zodra de definitieve uitwerking bekend is, worden deze middelen opgenomen in de reguliere P&C cyclus en bestemd voor de Bibliotheek Oost Achterhoek.
- We subsidiëren de (vrijwilligers van de) Dorpsböke in alle kleine kernen met een kleine financiële bijdrage. We evalueren de Dorpsböke. Wanneer nodig herijken we de subsidies aan de Dorpsböke (zie activiteit 'Strategie, beleid en innovatie').
- We subsidiëren de lokale omroep Regio8 structureel.

We zetten combinatiefunctionarissen in (brede impuls) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn. (060.010.100)

- We zetten combinatiefunctionarissen in (Brede Regeling Combinatiefunctionarissen) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn.
- De periode is gestart op 1 juli 2022 en loopt tot 1 juli 2026.

Speerpunt

Toekomstbestendige accommodaties. (060.020)

Wat willen we bereiken?
We willen dat maatschappelijke accommodaties toekomstbestendig worden. Daarvoor zijn activiteiten nodig die bedrijfsvoering verbeteren en zichtbaarheid van accommodaties vergroten. Deze activiteiten zijn genoemd onder het speerpunt ‘Sport en cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis’. De accommodaties zelf, ‘de stenen’, dienen ook toekomstbestendig te zijn. Hiervoor is een uitvoeringsagenda voor sportvastgoed, inclusief zwembaden, opgesteld. We willen bereiken dat over een periode van 15 jaar ons sportvastgoed en zwembaden toekomstbestendig zijn gemaakt, in lijn met het beoogd gebruik.

Wat gaan we daarvoor doen?

Culturele accommodaties. (060.020.010)

- We subsidiëren dorpshuizen en kulturhusen. Naar aanleiding van de dorpshuizenvisie, actualiseren we, wanneer nodig, het subsidiekader. De dorpshuizenvisie wordt ten tijde van het opstellen van de begroting 2024 opgesteld.
- We beheren en onderhouden musea (Brandweermuseum in Borculo en museum de Scheper in Eibergen) en monumenten in eigendom van de gemeente.
- We subsidiëren OZB van verenigingen. We herijken deze subsidies (zie activiteit 'Strategie, beleid en innovatie').

Sportaccommodaties. (060.020.020)

- We beheren gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties: de Pickerhal en gymzaal de Rekstok in Eibergen, de Sonders in Beltrum, de sportzaal Oranjelaan en gymzaal Dumasweg in Neede, gymzaal Noord in Borculo en het Asterloo in Rekken.

- We verhuren gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties: de Pickerhal en gymzaal de Rekstok in Eibergen, de Sonders in Beltrum, de sportzaal Oranjelaan en gymzaal Dumasweg in Neede, gymzaal Noord in Borculo en het Asterloo in Rekken.
- We subsidiëren OZB van verenigingen. We herijken deze subsidies (zie activiteit 'Strategie, beleid en innovatie').

Verduurzaming accommodaties.

- We subsidiëren buurten, wijken, verenigingen, stichtingen, maatschappelijke instellingen, netwerken, groepen inwoners en ondernemers voor concrete plannen die leiden tot 33% energiebesparing of duurzame energieopwekking op de project locatie. Dit valt onder het programma ‘Nieuwe energie’.

Zwembaden. (060.020.030)

- We subsidiëren zwembaden. Naar aanleiding van de Sport- en Beweegvisie actualiseren we deze subsidies en exploitatiebijdragen.
- De subsidie- en exploitatiebijdragen aan de Berkellandse zwembaden worden jaarlijks geïndexeerd. Ontwikkeling van energieprijzen is onderdeel van de indexatie. In 2023 zagen we een flinke indexatie als gevolg van stijgende energieprijzen in 2022. Hiervoor zijn we (gedeeltelijk) gecompenseerd door het Rijk. Voor 2024 staat er geen compensatie van het Rijk klaar. Na een mogelijke negatieve indexatie ten gevolge van dalende energieprijzen, zullen we vermoedelijk nog steeds (ruim) boven de bedragen (€ 1,1 miljoen) uitkomen die we gewend waren in eerdere jaren. In afstemming met zwembadstichtingen werken we toe naar nieuwe meerjarige overeenkomsten met ingang van 2024. Op de financiële consequenties komen we bij de perspectiefnota 2025 en bestuursrapportage 2024 terug.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en 2024

- Activiteit 060.010.010: In 2023 is sprake van eenmalige subsidieregeling voor cultuur die over verschillende jaren loopt. Het restant budget wordt bij de jaarrekening overgezet naar 2024. De regeling loopt tot en met 31 december 2024.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
060.010.010 Strategie, beleid en innovatie	**-60**	**-44**	**-408**	**-49**	**-49**	**-59**	**-59**
060.010.020 Heel Berkelland beweegt	**-322**	**-214**	**-214**	**-230**	**-230**	**-230**	**-230**
060.010.030 Educatie en -participatie	**-330**	**-400**	**-405**	**-405**	**-405**	**-405**	**-405**
060.010.040 Cultureel erfgoed	**-457**	**-446**	**-446**	**-481**	**-481**	**-481**	**-481**
060.010.050 Taal en Media	**-798**	**-744**	**-810**	**-761**	**-761**	**-761**	**-761**
060.010.070 Transformatiefonds sport	**-9**	**0**	**-43**	**0**	**0**	**0**	**0**
060.010.080 Buitenkunst, vormgeving en architectuur in de openbare ruimte	**-12**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
060.010.090 Evenementen	**-29**	**-45**	**-45**	**-121**	**-121**	**-33**	**-33**
060.010.100 We zetten combinatiefunctionarissen in	**-401**	**-267**	**-417**	**-417**	**-417**	**-417**	**-417**

060.020.010 Culturele accommodaties	-173	-268	-474	-286	-286	-286	-286
060.020.020 Sportaccommodaties	-628	-599	-875	-657	-657	-657	-657
060.020.025 Aan de slag met sportaccomodaties inclusief zwembaden	-8	0	-42	0	0	0	0
060.020.030 Zwembaden	-1.736	-1.102	-1.735	-1.102	-1.102	-1.102	-1.102
060.500.010 Loonkosten	-509	-576	-605	-629	-629	-629	-629
060.700.010 Rente en afschrijving	-806	-1.257	-315	-205	-365	-365	-365
Totaal Lasten	**-6.279**	**-5.963**	**-6.832**	**-5.342**	**-5.502**	**-5.424**	**-5.424**
Baten							
060.010.020 Heel Berkelland beweegt	124	0	0	0	0	0	0
060.010.040 Cultureel erfgoed	28	28	28	28	28	28	28
060.010.050 Taal en Media	43	6	50	6	6	6	6
060.010.100 We zetten combinatiefunctionarissen in	50	-150	0	0	0	0	0
060.020.010 Culturele accommodaties	34	20	20	20	20	20	20
060.020.020 Sportaccommodaties	198	181	183	184	184	184	184
060.020.030 Zwembaden	0	0	633	0	0	0	0
Totaal Baten	**477**	**85**	**913**	**238**	**238**	**238**	**238**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-5.802**	**-5.878**	**-5.919**	**-5.104**	**-5.264**	**-5.186**	**-5.186**
Onttrekkingen							
060.710.010 Reserves	863	1.032	945	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	**863**	**1.032**	**945**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stortingen							
060.710.010 Reserves	-50	0	-26	0	0	0	0
Totaal Stortingen	**-50**	**0**	**-26**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**813**	**1.032**	**918**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-4.989**	**-4.846**	**-5.000**	**-5.104**	**-5.264**	**-5.186**	**-5.186**

Beleidskaders die de raad heeft vastgesteld

- Sportakkoord Achterhoek in Beweging 2016-2020
- Cultuur- & Erfgoedvisie 'Cultuur & Erfgoed: de smeerolie van Berkelland
- Uitvoeringsprogramma 'Verder met Cultuur en Erfgoed 2022-2026'

WERKEN EN LEREN

Een warm welkom voor werk
Wat speelt er?

- Onze winkelcentra verdienen speciale aandacht om deze ook voor de toekomst levendig te houden. Daarom zijn de afgelopen periode veel stappen gezet in de vitalisering van onze winkelcentra. We zijn in Eibergen (afronding), Neede, Borculo én Ruurlo aan de slag via zogenaamde taskforces waarin we samenwerken met ondernemers en inwoners. Als gemeente faciliteren zo mogelijk de gewenste ontwikkelingen. We doen actief mee bij herinrichting of herontwikkeling van ‘onaantrekkelijke’ locaties/panden. We maken daarbij gebruik van de extra middelen die we daarvoor beschikbaar hebben, zoals de herstructureringsreserve of extra impulsgelden voor vitale kernen.
- Aantrekkelijke bedrijventerreinen en voldoende ontwikkelingsmogelijkheden zijn voorwaardelijk om ondernemers te boeien en te binden. Dat betekent dat er voldoende ruimte moet zijn op (lokale en regionale) bedrijventerreinen. Op dit moment lopen we zowel regionaal als lokaal tegen de grenzen van de beschikbare ruimte aan.
- Daarbij speelt steeds meer een rol dat (medewerkers van) bedrijven de directe omgeving van de bedrijven (openbare ruimte) belangrijk vinden bij het kiezen van hun werkomgeving. Het is dus zaak om ervoor te zorgen dat de bedrijventerreinen er verzorgd en groen uitzien en er oog is voor circulariteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie.
- Regionaal blijven we als Achterhoek de handen ineen slaan om onze gemeenschappelijke aantrekkelijkheid voor ondernemers en potentiële werknemers te vergroten. De Achterhoek profileert zich als smarthub Achterhoek (www.smarthub.nl) met kansen voor de Achterhoekse smart industry. Dit biedt niet alleen kansen voor de (hightech) maakindustrie, maar ook voor sectoren als agro/food, zorg en vrijetijdseconomie.
- Nieuwe onderwijsconcepten vragen andere scholen. Ook op het gebied van duurzaamheid is veel te winnen. De schoolbesturen gaan zelf over huisvesting en het daarbij gewenste kwaliteitsniveau van voorzieningen (zoals ventilatie en verduurzaming). Daar passen ook eigen bijdragen in. Het streven is dat er in elke kern minimaal een basisschool open blijft; mits een school het minimum aantal leerlingen heeft, zoals vastgesteld door het Rijk en daarmee de kwaliteit van onderwijs gegarandeerd kan blijven. Het aantal leerlingen in Berkelland is gedaald en veel onderwijshuisvesting is toe aan renovatie. De gemeente Berkelland heeft vooruitlopend op landelijke wetgeving zelf al een integraal huisvestingsplan (IHP) voor onderwijshuisvesting opgesteld. De eerste fase van het IHP is gedekt in de begroting. De voorbereidingen voor de tweede fase zijn in gang gezet. Niet alle scholen kunnen qua vernieuwing op hetzelfde moment worden gestart. We blijven investeren en maken daarvoor ook gebruik van de reserve onderwijshuisvesting en vullen deze aan. Hierbij gebruiken we een flexibele planning: het geld is er, als het nodig is. Zo is duidelijk welk budget beschikbaar is. Resterende boekwaardes van vrijkomende scholen vormen vaak een kostenpost.
- De economische vooruitzichten zijn door de coronapandemie flink verslechterd. Daardoor komen er meer mensen aan de zijlijn te staan. Toch is in verschillende sectoren de vraag naar goedgeschoolde medewerkers zo groot dat het niet lukt om vacatures te vervullen. Dat maakt extra inzet en creatief samenwerken van alle betrokken partijen noodzakelijk. De juiste mensen op de juiste plek en werk voor iedereen! Ook voor mensen die hierbij een extra steuntje nodig hebben.
- Om te komen tot een breed en samenhangend aanbod voor inwoners met een achterstand op de arbeidsmarkt, stelden we in 2019 de visie doorgaande ontwikkellijn vast. Hierin is met nadruk plaats voor lokale initiatieven (in 2019 geëvalueerd). Vanuit het traject 'Samen aan het Stuur' werken Fijnder en de gemeente intensief samen. Meldingen van inwoners komen binnen bij de gemeente en wanneer het nodig is, vindt een doorverwijzing plaats naar de tweedelijns uitvoeringsorganisatie werk en inkomen. De ondersteuning aan inwoners wordt integraal en zo veel mogelijk lokaal ingezet.

- Bestaanszekerheid en kansengelijkheid staan hoog op de agenda, zowel landelijk als lokaal. Er is in toenemende mate een kloof ontstaan in de inkomenspositie van inwoners. Door een gericht en toegankelijk armoedebeleid willen we voorzien in die bestaanszekerheid zodat onze inwoners zo optimaal mogelijk mee kunnen doen.
- We werken aan een goed vrijetijdsaanbod het hele jaar door op basis van het beleid ‘Beleef het in Berkelland’. We blijven aangesloten bij de regionale vrijetijdsagenda en zijn ervan overtuigd dan onze lokale ondernemers meeprofiteren van het sterke merk Achterhoek.

Speerpunt

Goede onderwijshuisvesting en onderwijs dat aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. (070.010)

Wat willen we bereiken?

- Scholen beschikken over passende, inclusieve en toekomstbestendige huisvesting zodat zij in staat zijn om optimaal onderwijs geven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bewaken dat er goed onderwijs is dat aansluit op lokale en regionale arbeidsmarkt.

Dit doen we onder andere via onze deelname aan de Bedrijvenkring Berkelland, smarthub Achterhoek en werkgroep werkgelegenheid, bedrijf en school (PO, VO, MBO, HBO, WO). We zetten in op onderwijs voor en promotie van kansrijke sectoren zoals techniek en zorg en proberen samen met alle betrokkenen ons arbeidspotentieel (jong en oud) zo goed mogelijk te laten aansluiten op de (toekomstige) vraag vanuit de markt (bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties). Binnen Berkelland en de regio is er nu en in de toekomst veel vraag naar mensen met een technische of zorg opleiding of achtergrond. Dit past ook bij Berkelland als onderdeel van de smarthub regio. We werken bijvoorbeeld mee aan het Techniekloka al, de Techniekdag en de Open bedrijvendag.

We investeren in passende toekomstbestendige huisvesting van scholen en houden rekening met onder andere demografische ontwikkelingen. (070.010.020)

We investeren in adequate onderwijshuisvesting. Dit doen we op basis van overleggen daarover met de verschillende schoolbesturen en samen hebben hiervoor een integraal huisvestingsplan 2020-2036 (IHP) opgesteld waarmee is ingestemd door de gemeenteraad. In het IHP is de fasering van plannen opgenomen. Indien nieuwe ontwikkelingen daartoe aanleiding geven dan wordt dit plan geactualiseerd. Dit is aan de orde. Gezien de prijsontwikkeling van de afgelopen periode (en ervaringscijfers van recente aanbestedingen) zijn de benodigde/geraamde investeringsbedragen in IHP dat in 2019 is vastgesteld flink toegenomen. Voor de uitvoering van fase 1 (tot 2024) is in de begroting dekking gevonden in de vrijvallende kapitaalslasten vanuit onderwijshuisvesting. Voor de uitvoering van fase 2 (2024 en verder) is echter geen ruimte/dekking in de begroting opgenomen (Er vallen ook nagenoeg geen kapitaalslasten meer vrij de komende periode). Er is voor gekozen om de toekomstige investeringen in onderwijs te dekken uit de reserve onderwijshuisvesting. Deze is echter op dit moment niet voldoende om alle geplande investeringen in onderwijshuisvesting te bekostigen. Dat betekent dat we de komende jaren deze reserve moeten aanvullen met (incidentele) dotaties of toch ruimte binnen de begroting moeten vinden/vrijmaken om de kapitaalslasten voor onderwijshuisvesting te kunnen dekken. Mocht de benodigde financiële ruimte niet gevonden worden, dan betekent dat dat de plannen binnen het IHP noodgedwongen worden opgeschoven naar de toekomst.
We zetten ons in voor een zelfredzame, diverse en inclusieve samenleving. Inclusief onderwijs, waar kinderen met en zonder beperking of ziekte samen naar school gaan, is hier een belangrijk onderdeel van. Wanneer speciale voorzieningen ‘samenbouwen’ met reguliere voorzieningen is op loopafstand sociaal contact, expertise uitwisseling, hybride vormen van onderwijs en het bundelen van krachten mogelijk. Hiervoor is maatwerk en samenwerking tussen schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en gemeentes essentieel. Het gaat om een grote maatschappelijke

opgave en aanzienlijke investeringen, zowel voor aanpassing van bestaande onderwijshuisvesting als voor nieuwbouw.

Speerpunt

Actieve deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen die dat kan. (070.020)

Wat willen we bereiken?

- De verwachting vanuit het Rijk is dat het bijstandsbestand na jaren van daling de komende jaren weer (iets) zal stijgen. Onze ambitie om bijstandsgerechtigden terug naar de arbeidsmarkt te begeleiden blijft echter onverminderd hoog en daarom streven we naar een bestandsontwikkeling die op zijn minst gelijke tred houdt met het landelijke gemiddelde.
- Iedereen is van waarde en we willen dat iedereen een betekenisvol leven leidt. Deelname aan de samenleving via betaald werk is daarbij leidend en één van de meest effectieve manieren.
- Regulier betaald werk is niet voor iedereen haalbaar (op de korte termijn). De afgelopen jaren is het gelukt om bijna iedereen die wil en kan werken vanuit de bijstand terug te leiden naar de arbeidsmarkt. Het overgrote deel dat zich nu nog in het bijstandsbestand bevindt, heeft te maken met een afstand tot de arbeidsmarkt. In de praktijk betekent dit dat kennis en vaardigheden naar een hoger niveau brengen en de zelfredzaamheid vergroten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk. (070.020.010)

- In de uitvoering van de Participatiewet door Fijnder zien we opgaven, kansen en uitdagingen voor de lange termijn. Matching van vraag en aanbod vindt met name plaats door het Werkgeversservicepunt Achterhoek (WSPA).
- Uiteraard blijven we inzetten op directe uitstroom naar de arbeidsmarkt. Daarnaast gaan we nog meer nadruk leggen op de ontwikkeling van bijstandsgerechtigden die een langere periode nodig hebben om (weer) deel te gaan nemen aan de arbeidsmarkt. Dit maken we ook meetbaar door te monitoren op de ontwikkeling van de groep bijstandsgerechtigden met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt ('Meedoengroep' bij Finder), de groep met een middelgrote afstand ('Perspectiefgroep') en groep bijstandsgerechtigden met een korte afstand ('Werk direct' groep bij Fijnder).
- Voor inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt zetten we in op activiteiten als arbeidsmatige dagbesteding, vrijwilligerswerk, proefplaatsingen, werkervaringsplaatsen, maatschappelijk nuttige activiteiten of participatieplaatsen. Dit doen we, in samenwerking met Fijnder, zo lokaal mogelijk met werkgevers, welzijnsorganisaties, vrijwilligersorganisaties en andere samenwerkingspartners binnen onze eigen gemeente.
- Sinds de invoering van de Participatiewet zijn gemeenten verantwoordelijk voor nieuwe instroom van inwoners met een arbeidsbeperking, maar nog wel arbeidsvermogen hebben. Deze groep wordt elk jaar wat groter. Het is in de regel moeilijker om hen te bemiddelen dan zij die geen arbeidsbeperking hebben, maar Fijnder heeft de afgelopen jaren veel expertise en ervaring opgebouwd ten aanzien van deze doelgroep. Dit heeft ertoe geleid dat we In Berkelland relatief veel bijstandsgerechtigden met een arbeidsbeperking naar de arbeidsmarkt bemiddelen, afgezet tegen landelijke gemiddeldes. Deze inzet continueren wij in 2024, waarbij we deze specifieke doelgroep nauwkeuriger gaan monitoren.
- We onderzoeken de mogelijkheden of detachering kan bijdragen aan duurzame uitstroom naar regulier betaald werk.
- Als volledig betaald werk op korte termijn niet haalbaar is, stimuleren we bijstandsgerechtigden om zo actief mogelijk te blijven. Bijvoorbeeld door de mogelijkheden op inkomensvrijlatingen maximaal te benutten. In dat kader bereiden we in 2024 ook de Participatiewet in Balans voor. Deze wetswijziging voorziet in een aantal

maatregelen die ervoor moeten zorgen dat gedeeltelijk werken, vrijwilligerswerk of het volgen van een opleiding niet gelijk gevolgen heeft voor de bijstandsuitkering.
- Bemiddeling waarbij sprake is van een directe match tussen vacature en bijstandsgerechtigde wordt steeds uitdagender. Daarom leggen we nog meer nadruk op Fijnder als ontwikkelbedrijf. Hierbij ontwikkelt Fijnder nieuwe innovatieve instrumenten, waarbij zij bijvoorbeeld inzetten op een ontwikkellab, trajecten voor anderstaligen, IPS-trajecten en maatwerktrajecten voor bijstandsgerechtigden met grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving. (070.020.020)

- Vanuit de Berkellandse visie zetten we erop in dat iedereen kan participeren naar vermogen. Daarbij is het streven dat kwetsbare inwoners zoveel mogelijk in hun eigen, lokale, omgeving kunnen werken. Hiertoe blijven wij investeren in lokale initiatieven.
- De 'meedoengroep' bij Fijnder kenmerkt zich door de afstand tot de arbeidsmarkt. Het is voor deze inwoners niet realistisch om te verwachten dat zij een duurzame arbeidsovereenkomst aangaan. Via Fijnder vragen wij deze doelgroep om, zover mogelijk, wel mee te doen aan de maatschappij door bijvoorbeeld laagdrempelig vrijwilligerswerk te doen, deel te nemen aan arbeidsmatige dagbesteding of door Fijnder georganiseerde activiteiten gericht op ontwikkeling.

Speerpunt

Goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (070.030)

Wat willen we bereiken?

- Een aantrekkelijk, toekomstbestendig vestigingsklimaat in Berkelland met voldoende, duurzame, innovatieve en toekomstbestendige lokale en regionale bedrijventerreinen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We creëren voldoende fysieke ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe of bestaande ondernemers.

We gaan op zoek naar lokale en regionale uitbreidingsmogelijkheden van bedrijventerreinen (onder andere via het regionaal programma werklocaties) en zetten in op de ontwikkeling van groene, duurzame en innovatieve (van nieuwe en bestaande) bedrijventerreinen. Met ondernemers in kleine kernen en buurtschappen denken we mee in mogelijkheden en maatwerk. We willen dat zowel bestaande als nieuwe ondernemers zich zeer welkom en geholpen voelen en ‘direct’ weten wat de mogelijkheden (o.a. via Bedrijvenatlas) zijn en tot vestiging of uitbreiding kunnen overgaan.

We voeren de economische agenda uit.

De economische agenda 2020-2024 is opgesteld en we voeren samen met de Bedrijvenkring Berkelland de agenda uit. We doen dit met zeer beperkt budget vanuit de gemeente, dus als er financiering nodig is zoeken we daar financierders bij. Vanuit het team Economische Zaken zoeken we nadrukkelijk de verbinding op tussen onze organisatie en het bedrijfsleven, om zo bestaande en nieuwe bedrijven zo goed mogelijk te faciliteren. De economische agenda wordt geactualiseerd.

Speerpunt

Vitale winkelcentra. (070.040)

Wat willen we bereiken?

- Concentratie van winkels in het kernwinkelgebied.
- Toekomstbestendige centra met aantrekkingskracht.

Wat gaan we daarvoor doen?

Faciliteren van het ondernemersfonds. (070.040.010)

Het ondernemersfonds is door de ondernemers zelf in het leven geroepen. Ondernemers willen met eigen middelen hun gezamenlijke slagkracht vergroten. Het fonds wordt gefaciliteerd door de gemeente Berkelland, want het wordt gevuld met gelden die geïnd worden via het gemeentelijke instrument ‘reclamebelasting’. Zo wordt voorkomen dat zogenaamde ‘freeriders’ meeliften op de inspanningen en investeringen van de rest.

Samen met inwoners, ondernemers en organisaties via zogenaamde taskforces voor elke kern (en centrum), gaan we aan de slag met de revitalisering van de centra. (070.040.020)

Hiervoor zijn de vastgestelde centrumvisies leidend. In Eibergen is de revitalisering nagenoeg afgerond en in Neede en Borculo worden de plannen uitgevoerd. De centrumvisie van Ruurlo is in ontwikkeling en na vaststelling door de gemeenteraad (inclusief benodigd budget) kan worden overgegaan tot (detail)ontwerp en realisatie.

Speerpunt

Promotie van Berkelland (en de Achterhoek). (070.050)

Wat willen we bereiken?

- Beleving bij bewoners, bedrijven en bezoekers dat Berkelland aantrekkelijk is om te leven, ondernemen en recreëren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Plan maken en uitvoeren waarbij duidelijk is wat de strategie is, hoe promotie effectief kan worden ingezet en welke doelgroepen we daarmee bereiken. (070.050.010)

In de vorige raadsperiode is de basis gelegd voor een goede profilering van de gemeente Berkelland. Het is nu zaak om deze profilering (door de gemeenteraad op 8 maart 2022 vastgesteld via het zogenaamde Merkpaspoort) verder uit te voeren in daadwerkelijke promotie van Berkelland. In het merkpaspoort zijn de identiteit en de positionering van Berkelland opgenomen. Op basis hiervan is voor de onderdelen bewoners, bedrijven en bezoekers een merkroute beschreven, inclusief mogelijke strategieën. We hebben een welwillende houding ten aanzien van nieuwe marktomstandigheden, zoals beoogd in de Omgevingswet. We gaan een strategisch actieplan opstellen via een hybride organisatie, waarin alle relevante stakeholders - inclusief de gemeente - zijn vertegenwoordigd, die gezamenlijk de financiering dragen.

Speerpunt

Gerichte armoedebestrijding. (070.060)

Wat willen we bereiken?
In de afgelopen jaren is het thema armoede op verschillende manieren meer op de agenda komen te staan. Er is in toenemende mate een kloof ontstaan in de inkomenspositie van inwoners. We richten ons met name op:

- Voorzien in bestaanszekerheid door het bieden van een wettelijk minimuminkomen, aanvullend minimabeleid en schuldhulpverlening.
- Vergroten van het bereik van de minimaregelingen.
- Maatwerk bieden vanuit het werken vanuit de bedoeling. Werken vanuit de bedoeling is een werkmethode die we binnen onze Voormekaarteams doorontwikkelen in 2024.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners. (070.060.010)

De gemeente Berkelland kent een breed scala aan regelingen, gericht op het voorkomen van armoede of het bestrijden van de effecten van armoede.

- Middels ons geactualiseerd minimabeleid bieden we een pakket aan regelingen om onze inwoners goed te verzekeren voor zorgkosten of bieden we financiële vergoedingen om inwoners mee te kunnen laten doen.
- We passen de communicatiekanalen aan en verbeteren daarmee de vindbaarheid van ondersteuningsregelingen armoede.

Wij investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening. (070.060.030)

De ontwikkelingen in de aanpak schuldhulpverlening volgen elkaar in rap tempo op. We spelen hier op de volgende manier op in:

- We onderzoeken of en hoe we invulling gaan geven aan het adviesrecht bij de instelling van beschermingsbewind.
- We versterken het team Hulp bij geldzaken en gaan effectiever samenwerken met de Stadsbank en vrijwilligersorganisaties.
- We bereiden een nieuw beleidskader schuldhulpverlening 2025-2028 voor.

Wij werken samen binnen een dekkend netwerk met externe ketenpartners.

In Berkelland kennen wij een breed netwerk aan ketenpartners die onze inwoners op uiteenlopende inkomens- en werkvraagstukken ondersteuning bieden. Het is belangrijk dat we dit aanbod op een heldere en laagdrempelige manier bij zowel inwoners als medewerkers onder de aandacht brengen. Verder zetten we een netwerkplatform armoedebestrijding op om samen met onze ketenpartners de aanpak tegen armoede te verstevigen en te bestendigen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en 2024 (primitief)

- Activiteit 070.020.010: De verwachte lasten in 2024 zijn hoger door een toename van het aantal verwachte klanten. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt blijven inwoners over met een grotere afstand tot arbeidsmarkt waardoor de kosten hoger worden.
- Activiteit 070.060.010: In 2023 zijn de eenmalige lasten voor de energietoeslag 2022 geraamd. Deze lasten en baten vervallen in 2024.
- Activiteit 070.500.010: Daling veroorzaakt door uitstroom WSW en uitstroom inhuur derden.
- Activiteit 070.700.010: In 2023 zijn de lasten hoger door het afboeken van de boekwaarden van scholen 't Simmelink en het Staring College. Aantal eenmalige kosten die afboekt zijn in 2023.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
070.010.020 Huisvesting	**-1.054**	**-811**	**-986**	**-850**	**-850**	**-850**	**-850**
070.020.010 Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk.	**-13.465**	**-14.225**	**-15.247**	**-16.005**	**-16.005**	**-16.005**	**-16.005**
070.020.020 Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving.	**-146**	**-211**	**-131**	**-174**	**-174**	**-174**	**-174**
070.030.030 Stimuleren ontwikkelingen bedrijven	**-1.374**	**-430**	**-444**	**-433**	**-433**	**-433**	**-433**
070.040.010 Faciliteren van ondernemersfonds	**-219**	**-218**	**-218**	**-218**	**-218**	**-218**	**-218**
070.040.020 Aan de slag met de revitalisering van de centra	**-47**	**-36**	**-74**	**-35**	**-35**	**-35**	**-35**
070.050.010 Effectief inzetten promotie	**0**	**0**	**-58**	**0**	**0**	**0**	**0**
070.060.010 We bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners	**-4.980**	**-2.259**	**-3.293**	**-2.234**	**-2.234**	**-2.234**	**-2.234**
070.060.030 We investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening	**-59**	**-236**	**-170**	**-185**	**-185**	**-185**	**-185**
070.500.010 Loonkosten	**-6.809**	**-6.579**	**-7.031**	**-6.604**	**-6.593**	**-6.593**	**-6.593**
070.700.010 Rente en afschrijving	**-1.776**	**-3.875**	**-3.640**	**-1.580**	**-1.580**	**-1.580**	**-1.580**
Totaal Lasten	**-29.928**	**-28.879**	**-31.292**	**-28.318**	**-28.307**	**-28.307**	**-28.307**
Baten							
070.010.020 Huisvesting	**93**	**7**	**527**	**7**	**7**	**7**	**7**
070.020.010 Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk.	**9.617**	**9.962**	**10.723**	**10.594**	**10.594**	**10.594**	**10.594**
070.020.020 Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving.	**8**	**8**	**8**	**8**	**8**	**8**	**8**
070.030.030 Stimuleren ontwikkelingen bedrijven	**1.421**	**504**	**504**	**504**	**504**	**504**	**504**
070.040.010 Faciliteren van ondernemersfonds	**209**	**203**	**203**	**203**	**203**	**203**	**203**
070.040.020 Aan de slag met de revitalisering van de centra	**58**	**59**	**59**	**59**	**59**	**59**	**59**
070.060.010 We bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners	**767**	**68**	**0**	**80**	**80**	**80**	**80**
070.500.010 Loonkosten	**260**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Baten	**12.433**	**10.811**	**12.023**	**11.454**	**11.454**	**11.454**	**11.454**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-17.495**	**-18.068**	**-19.269**	**-16.864**	**-16.853**	**-16.853**	**-16.853**

Onttrekkingen							
070.710.010 Reserves	**-3**	**2.632**	**4.091**	**-20**	**-20**	**-20**	**-20**
Totaal Onttrekkingen	**-3**	**2.632**	**4.091**	**-20**	**-20**	**-20**	**-20**
Stortingen							
070.710.010 Reserves	**-506**	**0**	**-799**	**22**	**22**	**22**	**22**
Totaal Stortingen	**-506**	**0**	**-799**	**22**	**22**	**22**	**22**
Mutaties reserves	**-509**	**2.632**	**3.292**	**2**	**2**	**2**	**2**
Gerealiseerd resultaat	**-18.004**	**-15.436**	**-15.977**	**-16.862**	**-16.851**	**-16.851**	**-16.851**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Economische Agenda 2020 - 2024
- Inrichtingsplan Samen aan het Stuur
- Integraal Huisvestingsplan

VEILIGHEID

Veilig zijn in Berkelland? Daar zorgen we samen voor!
Wat speelt er?

- Er is sprake van een toenemende verharding van maatschappelijke verhoudingen en omgangsvormen. Dit wordt onder andere zichtbaar in toegenomen onveiligheid van ambtenaren en bestuurders.
- Wij zien een versterking van de overlap tussen zorg en veiligheid. Ook zien wij een ontwikkeling waarin inwoners met problematiek langer thuis blijven wonen of juist opgevangen moeten worden.
- Het gebruik van (big) data begint een steeds grotere rol te spelen. Enerzijds om zicht te krijgen op de aard en omvang van problemen en risico's. Anderzijds geeft data zicht op mogelijke oplossingen of preventieve maatregelen.
- We zien een toenemende trend in het juridiseren van onze samenleving. Evenementen zijn niet meer vanzelfsprekend. En met complexere landelijke wetgeving en rechterlijke uitspraken geeft dit onzekerheid bij organisatoren of ze hun evenement nog wel kunnen organiseren. Dit stelt hogere eisen aan de kwaliteit onze dienstverlening.
- Tot slot is ondermijning een actueel en groeiend probleem. Vrijkomende gebouwen in het buitengebied, verschillende bedrijfstakken met een verhoogd risicoprofiel, maar ook de financiering van bouwwerken vragen om scherpte en aandacht.

Speerpunt

Veiligheid, integraal en risicobewust. (080.030)

Wat gaan we daarvoor doen?

Doorontwikkeling Zorg en veiligheid.

De goede samenwerking de afgelopen jaren tussen veiligheid en sociaal domein wordt verstevigd en geborgd door de vorming van een speciaal opgaveteam zorg en veiligheid. Hierin wordt de aanwezige deskundigheid gebundeld, wordt de onderlinge afstemming versterkt en een integrale aanpak geborgd. Preventie is hierbij een belangrijk uitgangspunt samen met de betrokken ketenpartners. De ingeslagen weg met de werkwijze en inzet van onze BOA's zetten we voort. Deze is gericht op het kennen en gekend worden bij de inwoners, ondernemers en bezoekers van onze gemeente en bij de verschillende samenwerkingspartners. Zichtbaar en aanwezig in de wijken en ook bij overleggen waar veiligheid en leefbaarheid een rol spelen. Zij worden daarnaast ingezet als de vierde hulpverleningspartij, ondersteunen o.a. bij ongevallen, rijden rond met een AED en worden ingezet bij reanimaties. De BOA's zijn dienstverleners daar waar mogelijk en handhavers daar waar noodzakelijk.

We stellen een uitvoeringsplan integrale veiligheid op. (080.020.010)

Waar we voorgaande jaren vooral inzetten op het gevoel van veiligheid of onveiligheid bij onze inwoners, voegen we hier in deze bestuursperiode een meer integrale en risicobewuste benadering van veiligheid aan toe. Hierbij zetten we in op preventie, ontwikkelen we duidelijke kaders en zijn we van daaruit voorspelbaar voor onze ketenpartners. Onze keuzes en kaders onderbouwen en monitoren we met data. Integraal omdat wij zien dat veiligheid veel beleidsterreinen raakt. Inwoners met onbegrepen gedrag, jeugdproblematiek, huiselijk geweld, middelengebruik, ondermijning, ontwikkelingen in ons buitengebied, onze fysieke leefomgeving, digitale veiligheid; de komende jaren zetten we in op een meer gestructureerde en samenhangende aanpak. Risicobewust omdat we op basis van een onderbouwde risicoanalyse willen gaan inzetten op die veiligheidsrisico's die het meest urgent zijn of het grootste risico vormen in onze gemeente. Om hier met u onderbouwde keuzes in te maken is eind 2022 een gemeente breed risicoprofiel opgesteld. Op basis van aanwezige data en gesprekken met onze ketenpartners in de verschillende beleidsvelden hebben wij dit profiel gemaakt. Het risicoprofiel is

vervolgens vertaald in een integraal veiligheidsplan 2023-2027 waarin keuzes en inzet van mensen en middelen worden vastgelegd.

Tijdens de politieke avond op 18 april 2023 is het integraal veiligheidsplan van Achterhoek Oost behandeld en zijn er voorwaarden gesteld aan de vaststelling van het genoemde plan. Er is aangegeven dat het uitvoeringsplan integrale veiligheid jaarlijks geëvalueerd moet worden, met betrokkenheid van de gemeenteraad. Daarnaast moet er extra aandacht komen voor polarisatie, radicalisering, verkeersveiligheid, veilig uitgaan en aanspreekpunten in de wijk. Ook werd gesteld dat er daarbij meer ingezet moet worden op preventie. Ten slotte is de opdracht gegeven om te onderzoeken of een zelfstandig gemeentelijk integraal veiligheidsplan beter past bij de gemeente Berkelland dan het huidige basisteamgerichte veiligheidsplan.

Met een uitbreiding van 0,5 fte beleidscapaciteit kunnen wij invulling geven aan de gevraagde aanpak. Hiervoor maken wij een plan van aanpak dat we met u afstemmen. Onderdeel van deze aanpak is een gestructureerde opbouw van kennis en inzicht op de verschillende deelgebieden bij de raad.

De inzet van de opgenomen extra capaciteit BOA van 1,0 fte wordt bepaald aan de hand van het uitvoeringsplan. Daarnaast is er nu budgettaire ruimte opgenomen om jaarlijks via een Veiligheidsmonitor de veiligheidsgevoelens bij onze inwoners te onderzoeken.

Speerpunt

Crisisbeheersing. (080.020)

Afgelopen jaren hebben we gezien dat we altijd voorbereid moeten zijn op een mogelijke crisis. Dit kan een landelijke crisis zijn, maar ook bijvoorbeeld een brand in een appartementencomplex waarbij de inwoners niet meer meteen terug kunnen naar hun woning.
We zorgen dat er binnen het gemeentehuis een groep ambtenaren voldoende opgeleid en getraind is om te kunnen helpen bij een landelijke of lokale crisis.

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen bij aan de Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland. (080.020.020)

We maken onderdeel uit van de Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland (VNOG). Sinds de uitbraak corona, is de VNOG continu in crisismodus. Geplande activiteiten zoals oefeningen of beleidsmatige ontwikkelingen zijn naar de achtergrond gedrongen. Het einde van deze situatie is nog niet in zicht. Een (groot) van de crisis inzet wordt vergoed door het Rijk, maar het is op dit moment niet aan te geven welke begrotingstechnische effecten dit heeft voor de VNOG en onze bijdrage.

Op de beleidsmatige keuzes van de VNOG hadden en hebben wij maar een beperkte invloed. Door u, net als in voorgaande jaren, vroegtijdig te informeren over en betrekken bij beleidsmatige ontwikkelingen proberen wij onze beperkte invloed zo vroeg mogelijk aan te wenden. We zetten in op een versterking van de regionale samenwerking en de samenwerking met het Duitse grensgebied.

Speerpunt

Vergunningverlening en handhaving. (080.010)

Wat gaan we daarvoor doen?

Actualisering handhavingsbeleid. (080.010.010)

De regels die wij als gemeente stellen hebben alleen zin als er ook daadwerkelijk op de naleving daarvan toegezien wordt. Ons handhavingsbeleid zal, mede op basis van het risicoprofiel,

worden geactualiseerd en in lijn gebracht met de landelijke en regionale standaarden. De gevolgen van de Wet Kwaliteitsborging, die gelijk met de Omgevingswet wordt ingevoerd, kunnen we nu nog lastig inschatten. De verwachting is dat er een zwaardere belasting/meer taken komen voor onze toezichthouders en handhavers.

Verdere professionalisering en digitalisering vergunningverlening. (080.010.020)

Met het vaststellen van regels voor evenementen begin 2021 is een eerste stap gezet richting de komst van de Omgevingswet, per 1 januari 2024. De Omgevingswet vraagt om aanpassing van onze APV en om aanpassing van verschillende vergunningsprocedures. Een deel van de APV gaat over naar het omgevingsplan. Landelijke wetgeving en rechterlijke uitspraken maken het voor organisatoren van evenementen niet makkelijker. Wij bieden, vanuit het evenementenbeleid en de APV, zo maximaal mogelijk zekerheid aan organisatoren door tijdige en correcte vergunningverlening. Hierin maken we een verdere professionaliseringsslag en digitaliseren wij dienstverlening en procedures verder. De evaluatie van onze regels voor evenementen eind 2023 gebruiken we hiervoor als basis.

Speerpunt

Ondermijning

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven sterk inzetten op bewustwording met betrekking tot ondermijning.

We blijven sterk in zetten op bewustwording met betrekking tot ondermijning. We hebben dit al gedaan met de projecten Ariadne (campings) en Theseus (industrieterreinen) en ook hebben we een groot aantal schuren bezocht in het buitengebied. Niet perse omdat we verwachten dat er hennep of een drugslab in deze leeg staande schuren zitten, maar we zorgen er wel voor dat de bewoners van ons buitengebied zich bewust zijn van mogelijke risico’s als ze hun schuur verhuren.

Het is ook in 2024 de bedoeling om weer een industrieterrein te bezoeken en binnen te kijken en bewustwording te creëren.

Daarnaast blijven we voor de risico categorieën een BIBOB-toets uitvoeren voor omgevingsvergunningen.

Wat mag het kosten?

Er zijn geen verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en de begroting 2024.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
080.010.010 Gemeentelijke handhaving	**-107**	**-44**	**-201**	**-9**	**-9**	**-9**	**-44**
080.010.020 Omgevingsdienst Achterhoek	**-1.080**	**-1.472**	**-1.473**	**-1.524**	**-1.524**	**-1.524**	**-1.524**
080.020.010 Integrale veiligheid	**-441**	**-409**	**-518**	**-450**	**-450**	**-450**	**-450**
080.020.020 Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland	**-2.673**	**-2.775**	**-2.860**	**-3.044**	**-3.044**	**-3.044**	**-3.044**
080.030.010 Informatieveiligheid	**0**	**0**	**0**	**-145**	**-145**	**-145**	**-145**
080.500.010 Loonkosten	**-540**	**-612**	**-665**	**-634**	**-634**	**-634**	**-634**
080.700.010 Rente en afschrijving	**-53**	**-64**	**-55**	**-64**	**-64**	**-64**	**-64**
Totaal Lasten	**-4.894**	**-5.376**	**-5.772**	**-5.870**	**-5.870**	**-5.870**	**-5.905**
Baten							
080.010.010 Gemeentelijke handhaving	**43**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
080.010.020 Omgevingsdienst Achterhoek	**4**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
080.020.010 Integrale veiligheid	**115**	**114**	**114**	**124**	**124**	**124**	**124**
Totaal Baten	**162**	**114**	**114**	**124**	**124**	**124**	**124**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-4.732**	**-5.263**	**-5.659**	**-5.746**	**-5.746**	**-5.746**	**-5.781**
Onttrekkingen							
080.710.010 Reserves	**20**	**0**	**167**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**20**	**0**	**167**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**20**	**0**	**167**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-4.712**	**-5.263**	**-5.492**	**-5.746**	**-5.746**	**-5.746**	**-5.781**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Integraal Veiligheidsplan Achterhoek Oost 2019-2022
- Handhavingsplan Openbare ruimte 2016

Beleidsindicatoren

Indicator	Geschikte data	Eenheid	Activiteit
Boa's beschikken over de noodzakelijke kennis en kunde	De permanente her- en bijscholing (PHB), de RTGB (regionale toetsing geweldsbeheersing) zijn jaarlijks terugkomend en voorzien van een examen. Daarnaast zijn jaarlijks incidentele opleidingen in het kader van omgaan met jeugd, alcohol en drugs, ondermijning, verward gedrag, radicalisering, etc.	% gevolgde vereiste opleidingen	We richten ons op onveiligheidsgevoelens
Boa's zijn zichtbaar voor de inwoners	De Boa's dragen het herkenbare uniform, rijden en fietsen met herkenbare voertuigen.	JA-NEE	We creëren en behouden een vertrouwensband
Boa's zijn zichtbaar en aanspreekbaar voor de inwoners	Aanwezigheid op die plekken waar aandacht noodzakelijk is. Ook vanuit preventief oogpunt.	Aantal evenementen-, horeca-, overlast- en jeugdcontroles dat wordt uitgevoerd. (Kwantitatief en Kwalitatief)	We creëren en behouden een vertrouwensband
Boa's hebben een krachtig netwerk met partners	De Boa's nemen structureel deel aan het sociaal overleg, het jeugdregie overleg, de overleggen van de gebiedsteams, kernen, wijkagenten, horeca, ondermijning, ondernemers.	Aantal (gekwalificeerde) multidisciplinaire overleggen dat gevolgd wordt.	We zijn betrokken bij buurtbewoners en partners
Meldingen worden snel afgehandeld	Registratie terugbelverzoeken via KCC en Operationeel Centrum Politie en zaken via zaaksysteem.	Het aantal dagen tussen het binnenkomen van een melding en de afhandeling, stijging/daling.	We creëren en behouden een vertrouwensband
Herhaalmeldingen	Registratie via zaaksysteem van meldingen over al bestaande zaken.	% en trend	We creëren en behouden een vertrouwensband

ALGEMEEN BESTUUR EN BEDRIJFSVOERING

Wat speelt er?

De basis voor de gemeente ligt in het algemeen bestuur en de bedrijfsvoering die nodig is om de doelen te realiseren.

Speerpunt

Algemeen bestuur en bedrijfsvoering.

Wat willen we bereiken?

- In 2024 werken we door aan het verbeteren van onze dienstverlening. Dit doen we op basis van een vastgestelde visie op dienstverlening welke eind 2023 door het college is vastgesteld en begin 2024 aan de gemeenteraad is gepresenteerd. Bij deze visie is ook de impact opgenomen die het de komende jaren heeft op onze dienstverlening.
  In 2024 geven we verdere uitvoering van de projecten die in het uitvoeringsprogramma zijn opgenomen en starten we met de initiatieven die nog niet gestart zijn. Zo zorgen we ervoor dat de servicenormen die in de visie zijn vastgesteld niet alleen in de werkprocessen worden opgenomen, maar deze daadwerkelijk ook zo goed als mogelijk worden gehaald! We monitoren dit nauwlettend om zo onze inwoners en ondernemers zo veel mogelijk op de hoogte te laten zijn hun de (aan)vraag over een product of dienst. We blijven als organisatie daarover met elkaar in gesprek en we laten in onze houding en gedrag zien dat we gaan voor een proactieve dienstverlening!
  In de visie op dienstverlening hebben we ook aangegeven welke kanalen we bij voorkeur gebruiken voor het contact met onze inwoners en ondernemers, zoals baliebezoek, de telefoon, e-mail, de gemeentelijke website en social media. In 2024 zorgen we ervoor dat deze contactvormen op dezelfde wijze ingericht zijn zodat een inwoner of ondernemer geen verschil zal merken in de behandeling van zijn of haar (aan)vraag over een product of dienst. Oftewel: we gaan voor een uniforme werkwijze, ongeacht het kanaal wat gekozen wordt. Dit zal niet in zomaar in een paar maanden gerealiseerd zijn, maar we blijven investeren in het verbeteren van de dienstverlening en blijven hierop aanspreekbaar.
- We communiceren nog actiever naar onze inwoners en ondernemers hoe en wanneer we bereikbaar zijn. Bovendien blijven we onze inwoners en ondernemers bevragen of zij tevreden zijn met onze dienstverlening. We vragen dan ook wat aandacht nodig heeft om zo niet alleen onze dienstverlening continu te blijven verbeteren, maar ook om te laten zien dat we gaan voor een optimale dienstverlening!

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen bestuur. (090.010.010 en 090.010.020)

De gemeente Berkelland gaat in 2024 de Europese parlementsverkiezingen organiseren.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en 2024

- Activiteit 090.030.010: In de bestuursrapportage 2023 is het budget verhoogd met de lasten voor het project wet open overheid. Afhankelijk van de uitgaven in 2023 zal bij de jaarrekening 2023 een gedeelte van dit budget worden doorgezet naar 2024. Daarnaast zijn de kosten voor externe advisering zoals aangegeven in de perspectiefnota 2024 verlaagd met € 40.000.
- Activiteit 090.030.020: In 2023 is door verschuiving van vacatureruimte de raming voor inhuur verhoogd. In 2024 is de vacatureruimte vooralsnog geraamd bij de loonkosten op de programma's. Ook is in de bestuursrapportage 2023 een budget voor het project

hybride werken toegevoegd aan deze activiteit. Afhankelijk van de uitgaven in 2023 zal bij de jaarrekening 2023 een gedeelte van dit budget worden doorgezet naar 2024.

- Activiteit 090.030.050: In 2023 was in de ramingen nog een tijdelijk budget voor cloudontwikkeling opgenomen. Deze raming vervalt bij de begroting 2024.
- Activiteit 090.500.010: De stijging van de lasten in 2024 is het gevolg van verwachte CAO ontwikkeling.
- Activiteit 090.710.010: In 2023 zijn incidentele lasten gedekt uit de reserves. Deze lasten hoeven in 20243 niet meer gedekt te worden uit de reserves.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
090.010.010 Bestuur	**-1.124**	**-373**	**-378**	**-359**	**-359**	**-359**	**-359**
090.010.020 Ondersteuning	**-436**	**-310**	**-348**	**-313**	**-313**	**-313**	**-313**
090.020.010 Burgerzaken	**-240**	**-232**	**-221**	**-228**	**-228**	**-228**	**-228**
090.020.020 DVO's	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
090.020.030 Visie op dienstverlening	**0**	**-150**	**-150**	**0**	**0**	**0**	**0**
090.030.010 Algemeen	**-3.108**	**-1.511**	**-2.017**	**-1.669**	**-1.669**	**-1.669**	**-1.669**
090.030.020 Personeel	**-1.053**	**-2.479**	**-4.671**	**-2.268**	**-2.218**	**-2.218**	**-2.218**
090.030.030 Huisvesting	**-513**	**-461**	**-702**	**-642**	**-642**	**-642**	**-642**
090.030.040 Facilitair	**-550**	**-391**	**-488**	**-488**	**-488**	**-488**	**-488**
090.030.050 ICT	**-2.131**	**-2.160**	**-2.595**	**-2.174**	**-2.174**	**-2.174**	**-2.174**
090.500.010 Loonkosten	**-10.437**	**-11.726**	**-12.292**	**-12.958**	**-12.958**	**-12.958**	**-12.958**
090.700.010 Rente en afschrijving	**-1.646**	**-1.831**	**-1.657**	**-1.425**	**-1.425**	**-1.310**	**-1.151**
Totaal Lasten	**-21.237**	**-21.623**	**-25.520**	**-22.522**	**-22.472**	**-22.357**	**-22.198**
Baten							
090.020.010 Burgerzaken	**569**	**537**	**526**	**526**	**526**	**526**	**526**
090.020.020 DVO's	**890**	**760**	**889**	**889**	**889**	**889**	**889**
090.030.010 Algemeen	**805**	**400**	**461**	**461**	**461**	**461**	**461**
090.030.020 Personeel	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
090.030.040 Facilitair	**1**	**37**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**
090.030.050 ICT	**350**	**143**	**132**	**123**	**123**	**123**	**123**
Totaal Baten	**2.616**	**1.877**	**2.012**	**2.003**	**2.003**	**2.003**	**2.003**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-18.621**	**-19.747**	**-23.509**	**-20.519**	**-20.469**	**-20.354**	**-20.195**

Onttrekkingen							
090.710.010 Reserves	**2.393**	**474**	**3.132**	**301**	**301**	**241**	**241**
Totaal Onttrekkingen	**2.393**	**474**	**3.132**	**301**	**301**	**241**	**241**
Stortingen							
090.710.010 Reserves	**-4.042**	**-192**	**-192**	**-60**	**-60**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**-4.042**	**-192**	**-192**	**-60**	**-60**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**-1.649**	**282**	**2.940**	**241**	**241**	**241**	**241**
Gerealiseerd resultaat	**-20.270**	**-19.464**	**-20.569**	**-20.278**	**-20.228**	**-20.113**	**-19.954**

OVERZICHT VAN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Wat speelt er?

- Onze belangrijkste inkomstenbron, de algemene uitkering blijft vooralsnog afhankelijk van de ontwikkeling van (een gedeelte van) de Rijksuitgaven. Door de verschillende crises die op dit moment spelen is het lastig om de ontwikkeling van de algemene uitkering te voorspellen.
- De marktrente is laag. Overtollige liquide middelen leveren daardoor nauwelijks rendement op.
- Veranderde toezichtregels maken de inzet van reserves ingewikkelder.

Treasury. (100.010)
Dekkingsmiddelen. (100.020)

Wat willen we bereiken?
Een stabiele en reële (meerjaren)begroting met financiële ruimte voor nieuwe investeringen. Dit doen we door de wensen realistischer af te zetten tegen wat de mogelijkheden die er zijn om de zaken uit te voeren. Door fasering neemt de druk af en maken we op korte termijn ruimte vrij voor incidentele onderwerpen.

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Financiële verordening
- Treasurystatuut

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2023 (na bestuursrapportage) en 2024

- Activiteit 100.010.010: In 2024 hebben we meer rentelasten. Aan de ene kant door de gestegen rente aan de andere kant doordat we ervan uitgaan dat de lening aan de BNG wordt afgelost, waardoor we minder rente ontvangen.
- Activiteit 100.020.010: In 2024 is bij de lasten rekening gehouden met de extra proceskosten voor het afhandelen van WOZ bezwaren bij de baten is rekening gehouden met de afgesproken OZB stijging. Verder stijgen de lasten door hogere uitvoeringskosten.
- Activiteit 100.020.020: In 2024 ontvangen we meer algemene uitkering dan in 2023.
- Activiteit 100.030.010: In 2023 is de stelpost algemene baten en lasten en onvoorzien zoveel mogelijk verdeeld (zoals prijscompensatie en taakoverdrachten van het rijk) en in het resultaat opgenomen. In 2024 zijn hier lasten geraamd die in de loop van 2024 verdeeld zullen worden.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
Lasten							
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	**-1.095**	**421**	**-998**	**-127**	**-372**	**-617**	**-862**
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	**-95**	**-157**	**-170**	**-158**	**-158**	**-158**	**-158**
100.020.010 We innen belastingen	**-1.418**	**-1.315**	**-1.315**	**-1.966**	**-1.766**	**-1.766**	**-1.766**
100.020.030 We betalen vennootschapsbelasting	**-59**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
100.030.010 Onvoorzien	**-3**	**-3.866**	**-2.502**	**-4.779**	**-4.910**	**-4.850**	**-4.993**
100.500.010 Loonkosten	**-66**	**-75**	**-79**	**-82**	**-82**	**-82**	**-82**
100.700.010 Rente en afschrijving	**-1**	**-7**	**-2**	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**
Totaal Lasten	**-2.737**	**-5.024**	**-5.091**	**-7.145**	**-7.321**	**-7.506**	**-7.894**
Baten							
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	**1.123**	**558**	**1.155**	**502**	**179**	**105**	**100**
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	**1.502**	**1.480**	**2.098**	**1.480**	**1.480**	**1.480**	**1.480**
100.020.010 We innen belastingen	**10.359**	**11.747**	**11.747**	**12.783**	**12.683**	**12.683**	**12.683**
100.020.020 We ontvangen algemene uitkering	**85.111**	**84.242**	**87.293**	**90.447**	**90.760**	**82.150**	**81.022**
100.030.010 Onvoorzien	**415**	**88**	**88**	**88**	**88**	**88**	**88**
Totaal Baten	**98.510**	**98.114**	**102.381**	**105.300**	**105.190**	**96.506**	**95.373**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**95.772**	**93.091**	**97.290**	**98.155**	**97.869**	**89.001**	**87.479**
Gerealiseerd resultaat	**95.772**	**93.091**	**97.290**	**98.155**	**97.869**	**89.001**	**87.479**

PARAGRAFEN

Bedrijfsvoering

Berkelland goed georganiseerd!

De bedrijfsvoering maakt de dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers, instellingen en bestuur mogelijk. We zijn in verbinding met onze in- en externe klant en leveren mooi werk. Werk wat ertoe doet in de samenleving en waar wij trots op zijn. We groeien toe naar een situatie waarin we in control zijn en tegelijkertijd de flexibiliteit hebben om mee te bewegen met de behoeften uit de samenleving. Daarom is het belangrijk dat we de organisatie ondersteunen met de juiste middelen en werkprocessen en werken vanuit een stevig fundament. Een aantal externe en interne ontwikkelingen dragen bij aan het versterken van dit fundament.

Trends en ontwikkelingen

De wereld om ons heen verandert snel. De afgelopen periode heeft ons geleerd dat sommige ontwikkelingen zo snel gaan, dat we ze niet kunnen voorzien en dat we daar snel op in moeten spelen. Trends en ontwikkelingen vragen van om een open blik en een flexibele werkwijze. Daarom volgt de bedrijfsvoeringsorganisatie de trends en ontwikkelingen in de samenleving.

We merken een toename aan opgaven vanuit het Rijk op gemeentelijk niveau. Als gemeentelijke organisatie hebben we er veel taken bij gekregen. Dit vraagt ook wat van de bedrijfsvoeringsorganisatie en de capaciteit die daarvoor beschikbaar is. Maar ook hebben veel van deze veranderingen gevolgen voor de ICT-organisatie en middelen die hiervoor nodig zijn.

Doorontwikkeling planning en control

Een P&C-cyclus die inzicht geeft met sturingsinformatie op niveau van de gemeenteraad, het college en de organisatie. Helder geformuleerde beleidsdoelen, daaruit voortvloeiende prestaties en de benodigde budgetten. Dat blijft onze ambitie. Gestaag blijven we werken aan met name de gedetailleerdere informatie voor college en organisatie. De programma’s zijn in deze begroting beperkt gewijzigd.

Als de omstandigheden daar om vragen kan een P&C-product ook incidenteel in opzet gewijzigd worden. We gaan uw raad beter informeren over de cumulatieve effecten van besluiten met budgettaire consequenties op het begrotingssaldo en de reserves. Indien nodig ook tussentijds. Vanzelfsprekend is dit met inbegrip van wijzigingen door tussentijdse rapportages van de gemeenschappelijke regelingen. Ook voor 2024 worden weer een aantal adviezen uit de nog te verschijnen managementletter 2023 geprioriteerd en opgevolgd. Daarnaast wordt in 2024 voor het eerst een rechtmatigheidsverklaring door ons opgesteld.

HRM/personeelsbeleid

Wij werken continu aan een HRM-beleid dat passend is voor onze organisatie en de opgaven die we hebben. Hierbij vertalen we ook regelgeving en effecten van de CAO in ons beleid. Maar ook wensen uit het bestuur en de organisatie. Een veilige werkomgeving is hierin een belangrijk punt. Maar ook het inspelen op de ontwikkelingen in de arbeidsmarkt. We hanteren het Strategische personeelsontwikkelplan/Strategische personeelsplanning als instrument om samen met de teams te zorgen dat onze formatie kwalitatief en kwantitatief berekend is op de opgaven die we hebben. In een afzonderlijke notitie zullen we de gemeenteraad meer in detail informeren hoe ons HRM-beleid vorm heeft gekregen en ook nog verder door ontwikkelt.

Integriteit

Integere bestuurders en ambtenaren zijn een basisvoorwaarde voor het vertrouwen van inwoners in de lokale overheid. Integriteit is dan een groot goed en daarmee een belangrijk onderwerp in onze organisatie. We vinden het belangrijk dat we een goed werkgever zijn. Er is dan ook aandacht voor een veilige werkomgeving. We vergroten de komende periode het bewustzijn van onze medewerkers over integer handelen en zorgen voor een veilige omgeving waarin

grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar gemaakt kan worden.

Daarnaast is een aantal randvoorwaarden geregeld die bijdragen aan een veilige werkomgeving. Denk hierbij aan trainingen over het agressieprotocol, trainingen over ambtelijk/bestuurlijk samenspel, de livegang van een gemeentelijke incidenten registratie en beschikbaarheid van onze vertrouwenspersonen

Arbeidsmarkt

Gegevens van het Centraal Bureau voor Statistiek tonen aan dat we te maken hebben met een gespannen arbeidsmarkt. Met name in de sector openbaar bestuur is er op dit moment sprake van een sterke groei aan banen en de vraag naar medewerkers in de publieke sector is hoog. Dit komt mede door decentralisatie van overheidstaken. Daarnaast neemt het aanbod aan werknemers de komende jaren af. Circa 1,9 miljoen babyboomers verlaten de arbeidsmarkt. Daartegenover treden er slechts 1,6 miljoen nieuwe werknemers tot de arbeidsmarkt toe.

Ook binnen onze organisatie is sprake van een toename van het aantal vacatures. In 2017 waren dit nog 33 vacatures per jaar in 2022 waren er 71 vacatures per jaar. In 2023 hebben we tot nu toe 38 vacatures gesteld. In alle domeinen zijn vacatures vaak moeilijk vervulbaar. Toch lukt het, eventueel met inzet van externe partijen en inzet en opleiden van trainees/starters, om het merendeel van de vacatures te vervullen. Aannemelijk is wel dat de schaarste de komende jaren gaat toenemen waardoor vacatures nog moeilijker te vervullen zijn.

Onze uitdaging in deze krappe arbeidsmarkt is aan de ene kant om nieuw talent aan te trekken en aan de andere kant te voorkomen dat medewerkers vertrekken. Om dit te realiseren is de projectgroep arbeidsmarkt in het leven geroepen en is opgedeeld in 5 deelprojectgroepen. Met onze arbeidsmarktcommunicatie willen we laten zien hoe mooi en uitdagend het werken voor de gemeente Berkelland is. Wij bieden moderne en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden en bieden medewerkers mogelijkheden om een goede werk-privé balans te hebben en te houden. Om beeld te krijgen bij onze arbeidsmarktpositie in termen van arbeidsvoorwaarden gaan wij nader onderzoek doen, zowel in- als extern. Nieuwe medewerkers krijgen een vliegende start in ons introductieprogramma en al voor de eerste werkdag is er contact. Vertrekkende medewerkers laten we met een goed gevoel de organisatie verlaten; zij zijn immers ook onze ambassadeurs. We houden contact met oud medewerkers, ook met medewerkers die de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt omdat zij mogelijk nog werkzaamheden voor ons kunnen/willen vervullen.

Een deel van het beschikbare budget zal dan ook ingezet worden voor het aantrekken van nieuwe medewerkers door verbetering van onze arbeidsmarktpositie met behulp van interne en externe specialisten arbeidsmarktcommunicatie (recruitment). Daarnaast zetten we in op aantrekkelijk werkgeverschap door medewerkers te boeien en te behouden en kansen te bieden om binnen de organisatie te leren, te ontwikkelen en te bewegen. De adviseur werving en selectie die in mei 2023 gestart is, heeft hierin een belangrijke rol evenals in alles rondom de werving en selectie.

Hybride werken

Ons kantoor fungeert steeds meer als ontmoetingsplek: een plek om samen te werken, te co-creëren en creatief te werken. Daarnaast werken we thuis en wordt dit goed ondersteund en mogelijk gemaakt door de regeling hybride werken.

Het hybride werken heeft impact op de wijze waarop we (samen)werken, onze werkwijzen en communicatie, maar ook op onze positionering op de arbeidsmarkt. We willen het hybride werken optimaal ondersteunen door te experimenteren met de inrichting van ons kantoor en hierdoor het gewenste gedrag te faciliteren.

We werken aan een ge-update handreiking voor medewerkers met daarin duidelijke (gedrags)regels met betrekking tot het hybride werken. Daarnaast passen we in samenspraak met een binnenhuisarchitect onze werkomgeving waar mogelijk aan. Er komt geen grootschalige

verbouwing van het gemeentehuis. Er wordt niet 50% hybride gewerkt. Dit betekent dat er geen ruimte ontstaat in het gemeentehuis om te verhuren aan extra (maatschappelijke) partijen.

Privacy en informatieveiligheid

Er worden steeds hogere eisen gesteld aan de fysieke beveiliging waardoor de kosten van aanschaf, beheer en onderhoud van hard- en software relatief duurder worden.
Onbewust menselijk handelen is echter de belangrijkste bedreiging en een groter risico voor de privacy van inwoners en de veiligheid van informatie dan bewuste en gerichte aanvallen. Naast de beveiligingsmaatregelen in de hard- en software, hebben we daarom ook veel aandacht voor het vergroten van het bewustzijn en de kennis over privacy- en beveiligingsmaatregelen. In 2023 zijn we gestart met een nieuwe bewustzijn- en leervorm voor bestuur, management en medewerkers. In 2024 gaan we daarmee door.
Organisatorische en technische maatregelen om informatie te beveiligen werken alleen als zij de noodzakelijke houding en gedrag vertonen.

Interne controle en rechtmatigheid

Het is belangrijk dat onze taken op een zorgvuldige en rechtmatige manier worden uitgevoerd. Om onze dienstverlening als organisatie op peil te houden organiseren we jaarlijks interne en externe audits. Dit gebeurt vanuit de financiële invalshoek maar ook vanuit de invalshoeken van processen, juridische kwaliteit en privacybescherming en informatieveiligheid.

Rechtmatigheidsverklaring

In het voorjaar van 2024 wordt voor het eerst bij de jaarrekening over 2023 door het college een rechtmatigheidsverklaring afgelegd. Door structureel in te zetten op de interne controle en op de rechtmatigheid die nodig is ter onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording hebben we ons hierop voorbereid. We werken met een intern controleplan gebaseerd op analyse van de belangrijkste risico’s. De in- en externe controle worden in samenwerking met de accountant zo goed mogelijk op elkaar afgestemd. De in gang gezette ontwikkeling op het gebied van de verbijzonderde interne controle en financiële rechtmatigheid zullen wij in 2024 verder uitbouwen.

Integrale kwaliteitszorg

In 2024 gaan we door met de samenwerking tussen de interne controle functionarissen en andere disciplines om invulling te geven aan integrale kwaliteitszorg. Juridische kwaliteitszorg, informatieveiligheid en financiële rechtmatigheid zijn hiervan een vast onderdeel. Daarmee willen we een multidisciplinaire bijdrage leveren aan het optimaliseren van de inrichting van de organisatie en de processen zodat onze doelstellingen worden gerealiseerd en gevolgen van risico’s in beeld zijn en worden beperkt. Rechtmatigheid blijft ook hier een belangrijk aandachtspunt.

Fiscale risico's

Verwachting is dat eind 2023 begin 2024 de gemeente onder fiscaal horizontaal toezicht gaat vallen. We voldoen dan aan de aangescherpte voorwaarde voor fiscaal horizontaal toezicht. We zullen dit verder optimalieren om zo de beheersing van fiscale processen te verbeteren en risico’s te verminderen.

ICT en informatievoorziening

Er zijn veel ontwikkelingen die tegelijkertijd een beroep doen op de informatievoorziening en automatisering. In de uitvoering vragen deze veranderingen strategische kaders en richtlijnen. In de iVisie hebben wij op hoofdlijnen de strategische koers voor de periode 2022-2025 uitgezet met als doel een toekomstbestendige en veilige ICT te garanderen. Zo hebben we bijvoorbeeld bepaald dat we zelf geen ICT ontwikkelen en dat we geen koploper willen zijn, maar wel een

slimme volger. We maken gebruik van landelijke overheidsvoorzieningen en stellen de landelijke VNG normen centraal.
Op basis van deze visie is een cloudstrategie uitgewerkt en vastgesteld: 'Cloud: begin met het eind in gedachten!' Veel onderdelen van de IT infrastructuur moet komende tijd vervangen worden. Doelstelling daarin is om apparatuur en het beheer daarvan komende jaren volledig naar de cloud te brengen om ontwikkelingen in de maatschappij, bij onszelf en de mark het hoofd te bieden. Er is inmiddels een transitie binnen ICT Berkelland gaande. Van traditioneel beheer naar opdrachtgeverschap. De overgangsperiode brengen extra financiële lasten met zich mee.

Wetgeving

Naar verwachting wordt op 1 juli 2024 de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV) ingevoerd. Met deze wet krijgen inwoners en ondernemers het recht om op digitale wijze zaken te doen met de gemeente.

Op grond van de Wet elektronische publicaties moeten vanaf 1 juli 2023 documenten, naast de ter inzage legging op een fysieke locatie, ook elektronisch ter inzage worden gelegd. Dit geldt voor documenten die onderdeel vormen van de procedure op grond van afdeling 3.4 Awb. Dit is inmiddels geïmplementeerd.

Met de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen worden de mogelijkheden van volksvertegenwoordigers om de eigen controlerende en kaderstellende rol bij gemeenschappelijke regelingen te versterken aangepast en uitgebreid. Ook wordt de democratische legitimatie van de besluitvorming binnen een dergelijk samenwerkingsverband vergroot.

Naar verwachting wordt 1 juli 2024 de Wet aanpak meervoudige problematiek in het sociaal domein (kortweg Wams) ingevoerd. Met deze wet wordt domein overstijgende gegevensdeling in het sociaal domein (o.a. Jeugdwet, Wmo, Participatiewet) mogelijk.

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, ruimtelijke ordening en natuur. Onder de Omgevingswet worden meer vergunningen met de reguliere procedure afgehandeld. Dit kan gevolgen hebben voor het aantal bezwarenprocedures. Waar voorheen rechtstreeks beroep moest worden ingesteld bij de rechtbank, zal straks eerst bezwaar gemaakt moeten worden als men het niet eens is met een besluit.

De Gemeentewet wordt gewijzigd waardoor er een uitbreiding van de sluitingsbevoegdheid voor de burgemeester komt ter handhaving van de openbare orde. Doel hiervan is ondermijning aan te pakken en tegen te gaan.

Komende jaren (tot 2026) komt er een versnelde invoering van Europese digitale wetgeving. Een digitale transformatie gaat plaatsvinden. Wetgeving op gebied van kunstmatige intelligentie, databeheer, cybersecurity en digitale identiteiten wordt doorgevoerd.

Wet open overheid

Wettelijk kader

De Wet open overheid (Woo) is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De wet is bedoeld om de overheid transparanter te maken en zo het belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en economische ontwikkeling beter te dienen. De Woo maakt toegang tot publieke informatie expliciet tot een recht van burgers.

De Woo voorziet in een openere overheid dan de Wob. Een belangrijk verschil met de Wob is dat, naast informatieverstrekking op verzoek, gemeenten ook verplicht zelf informatie openbaar moeten maken. Actieve openbaarmaking heet dit in deze wet. De gemeente Berkelland is verplicht 11 informatiecategorieën actief openbaar te maken zodat een burger toegang heeft tot deze informatie. De Woo is op 1 mei 2022 in werking getreden en wordt gefaseerd ingevoerd. De eerste 4 categorieën moet de gemeente Berkelland al actief openbaar maken. In artikel 3.5 van de Woo staat dat in de begroting en de jaarrekening een aparte paragraaf over dit onderwerp wordt opgenomen.

Toelichting

In 2024 wordt er op basis van de inventarisatie van het informatiebeheer een plan van aanpak opgesteld. De inventarisatie heeft gevolgen voor welke acties er uitgevoerd moeten worden samen met het vaststellen van een ambitieniveau. De organisatie moet ook verder voorgelicht worden op het moment dat verdere stappen gezet worden in het actief openbaar maken van de verschillende informatiecategorieën.

Grondbeleid

Wat speelt er?

- De voorraad beschikbare kavels die de gemeente zelf kan uitgeven is afgelopen jaren afgenomen. Afhankelijk van de specifieke omstandigheden kan het wenselijk zijn om de gebiedsontwikkeling als gemeente te realiseren en daarvoor de benodigde grondposities te verwerven. De betaalbaarheid van (nieuwe) woningen staat door de gestegen bouwkosten en oplopende rente onder druk. Dit heeft ook een drukkend effect op de grondwaarde. Het blijft van belang om bij planontwikkelingen een balans te vinden tussen het gewenste woningbouwprogramma en de economische uitvoerbaarheid.
- Samen met de regio gemeenten analyseren we het regionale en lokale aanbod van bedrijventerreinen en de verwachte toekomstige vraag naar ruimte om uit te breiden of te verplaatsen. De kwantitatieve en kwalitatieve analyse werken we uit in de actualisatie van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Dit vormt voor de provincie Gelderland het kader voor het toetsen van ruimtelijke plannen die in een uitbreiding van de bestaande plancapaciteit voorzien.
- Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. We zien daarin ook aanleiding om de kaders voor het gemeentelijk grondbeleid en de uitgangspunten voor kostenverhaal (bij gebiedsontwikkeling door particuliere grondeigenaren en ontwikkelaars) vast te stellen. We stemmen dit traject af op de Omgevingsvisie, om daarmee in te kunnen spelen op mogelijke bijdragen aan wenselijke ruimtelijke ontwikkelingen.

Wat zijn de kosten?

Verwachte resultaten grondexploitaties
In de begroting voor het jaar 2024 is het onderdeel grondexploitatie kostenneutraal opgenomen. Een verklaring daarvoor is dat de uitgaven en inkomsten tijdens de looptijd worden gemuteerd op de boekwaarde van de voorraden Bouwgrond in exploitatie. Winsten worden verantwoord naar rato van de voortgang volgens de ‘percentage of completion’ methodiek die door de commissie BBV is voorgeschreven. Verliezen worden genomen zodra deze voorzienbaar zijn. In de begroting is het uitgangspunt dat winsten en verliezen worden toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserve grondexploitatie. Deze reserve dient tevens als weerstandsvermogen voor het opvangen van risico’s.

Totaal verwachten we op basis van het MPG 2023 voor alle lopende grondexploitaties in 2024 circa € 950.000 uitgaven en € 2.975.000 opbrengsten. Volgens de huidige planningen worden in 2024 een vijftal complexen afgerond. Dat betreffen de woningbouwplannen Garver in Haarlo, Vonderman in Noordijk, Hondelink in Neede, Elbrink-Heure in Borculo en Leusinkbrink Zoomgebied in Ruurlo. Volgens de “percentage of completion” methode bedraagt de verwachte tussentijdse winst op de bouwgronden in exploitatie in 2024 circa € 750.000.
De daadwerkelijke exploitatieresultaten zijn sterk afhankelijk van de economische omstandigheden. De beschikbaarheid van bouwmaterialen en arbeidscapaciteit vormen een aandachtspunt voor de doorlooptijd van plannen. Prijsinflatie en renteontwikkelingen zijn van invloed op investeringsbeslissingen die kopers van woningen en bedrijven maken.

Risico’s grondexploitaties
De algemene reserve grondexploitaties moet toekomstige tegenvallers op kunnen vangen. Het is daarom belangrijk om een goede inschatting te maken van eventuele risico’s. De hoogte van de reserve grondexploitaties stemmen we daar op af. We hanteren daarbij een minimale ondergrens en een plafond.

De gemeente werkt met een methode van risicomanagement om de kans op toekomstige tegenvallers en meevallers zo goed mogelijk te berekenen en in geld uit te drukken. In de analyse hanteren we scenario’s waarbij gerekend wordt met verschillende marktrisico’s en project-specifieke risico’s. De marktrisico’s omvatten kostenstijgingen (inflatie), daling van gronduitgifteprijzen en vertraging van het uitgiftetempo.

Reserve grondexploitatie in relatie tot becijferde risico's
De algemene reserve bouwgrondexploitatie bedraagt op 1 januari 2023 € 5.987.000. Het berekende risico ligt, afhankelijk van het scenario, in de bandbreedte van € 800.000 tot € 1.000.000. Het beschikbare weerstandsvermogen kwalificeert als uitstekend.

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen.
Na de algemene uitkering uit het gemeentefonds vormen de lokale heffingen (belastingen, leges en rechten) de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente.

Gemeenten zijn beperkt in de belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen heft de gemeente rechten (leges) voor individuele diensten aan haar inwoners. De tarieven van deze rechten dienen zo te worden gesteld dat de opbrengsten de kosten niet te boven gaan. De opbrengsten hebben een directe relatie met de kosten voor de dienstverlening (gebonden heffingen) en zijn daarmee maximaal 100% kostendekkend.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de kaders, de ontwikkelingen van de verschillende belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor onze inwoners. Verder wordt inzicht gegeven in de kostendekkendheid van een heffing en wordt het kwijtscheldingsbeleid kort toegelicht.

Beleid

Voor 2024 hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd voor het berekenen van de tarieven:

- De lokale heffingen stijgen in principe niet meer dan met het inflatiepercentage. Voor 2024 hanteren we een inflatiepercentage van 3,1%.
- Bij afvalstoffen- en rioolheffing streven wij naar 100% kostendekkendheid. Bij het berekenen van de kostendekkendheid houden we rekening met de directe kosten, de kosten van overhead en btw. Het streven naar 100% kostendekkendheid kan betekenen dat de tarieven met meer dan het inflatiepercentage stijgen.

Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaand een overzicht van de lokale heffingen.

Opbrengsten lokale belastingen, heffingen en retributies (x € 1.000)	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	Verschil 2023-2024
Onroerende zaakbelastingen	8.991	10.525	10.445	11.191	746
Afvalstoffenheffingen	2.539	3.162	3.162	3.260	98
Rioolheffing	6.320	7.313	7.313	7.540	227
Begraafrechten	275	270	270	270	0
Leges omgevingsvergunning	1.616	1.389	1.060	1.331	271
Reclamebelasting	209	203	170	203	33
Toeristenbelastingen	378	355	355	368	13
Secretarieleges	535	512	537	501	-36
Marktgelden	58	59	59	59	0
Totaal	**20.921**	**23.788**	**23.371**	**24.723**	**1.352**

Ontwikkeling lastendruk

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per gemeente. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor het vergelijk maken we gebruik van de gegevens van de provincie Gelderland. Hierbij wordt de belastingdruk per inwoner vergeleken met de gemiddelde woonlasten van de gemeenten in de provincie. Onder woonlasten wordt verstaan de OZB, riool- en afvalstoffenheffing.

	2021	2022	2023	2024
Gemiddelde provincie Gelderland	464	472	494	
Gemiddelde gemeente Berkelland	447	406	479	488

De gemiddelde woonlasten per inwoner voor het jaar 2024 stijgen ten opzichte van 2023 .

Belastingen

De opbrengsten van de algemene belastingen komen ten goede aan de algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten vrij te besteden zijn. Het gaat om de onroerende zaakbelastingen, toeristenbelasting en reclamebelasting. De opbrengsten uit reclamebelasting worden overgedragen aan het ondernemersfonds.

Onroerende zaakbelastingen.
Onroerende zaakbelastingen (OZB) zijn de belastingen op de waarde van een woning of bedrijf. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de waarde van de onroerende zaak. Voor de gemeente zijn het de belangrijkste vrij besteedbare gemeentelijke belastingen. Sinds 2009 zijn de tarieven van de OZB vastgesteld op een percentage van de waarde van de onroerende zaak. Dit betekent dat de tarieven mee moeten bewegen met de waarde ontwikkeling van de onroerende zaak. Stijgt de waarde dan moeten de tarieven neerwaarts worden bijgesteld om de opbrengst niet meer te laten stijgen dan de inflatiecorrectie. Dit voorkomt dat bij waardestijgingen de eigenaren onevenredig worden belast. Bij waardedaling geldt het omgekeerde. Conform de besluitvorming in de perspectiefnota 2021 stijgt de OZB opbrengst met 6%. Dit is in 2024 voor het laatst. De opbrengst OZB gaat met € 60.000 omhoog vanwege areaal uitbreiding. Rekening houdend met de stijging van de woningwaarde leidt dit tot de volgende voorlopige tarieven voor 2024:

Categorie	Tarief 2023	Tarief 2024
Eigenaar woning	0,0970%	0,1028%
Gebruiker niet woning	0,1840%	0,2492%
Eigenaar niet woning	0,2351%	0,1950%

Voor 2024 verwachten we opbrengsten uit onroerende zaakbelastingen van € 11.191.000.

Toeristenbelasting
Onder de naam ‘toeristenbelasting’ wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen een vergoeding.
Het tarief bedraagt € 1,25 per persoon per nacht.
De te verwachten opbrengst over 2024 is € 368.000.

Reclamebelasting
Onder de naam ‘reclamebelasting’ wordt een directe belasting geheven over openbare aankondigingen zichtbaar vanaf de openbare weg.
We heffen reclamebelasting als dienstverlening voor de ondernemers van Berkelland. De opbrengsten van de reclamebelasting worden na aftrek van onze kosten overgedragen aan het ondernemersfonds. Vanuit dit fonds kunnen ondernemers activiteiten financieren.
In 2024 verwachten we € 203.000 over te dragen aan het ondernemersfonds.

Bestemmingsheffingen

Bestemmingsheffingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke voorzieningen. Onder deze categorie vallen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen mogen op begrotingsbasis maximaal kostendekkend zijn.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is bedoeld om de kosten van afvalinzameling en afvalverwijdering te dekken. Wij streven naar 100% kostendekking bij de afvalstoffenheffing. Voor 2024 hebben we de begrote opbrengsten (afvalstoffenheffing) alleen aangepast met het inflatiepercentage. De begrote opbrengsten zijn lager dan de begrote lasten. Het kostendekkingspercentage is 90%. Het verschil (tekort) wordt onttrokken aan de egalisatiereserve afval. Daarmee is de dekking weer 100%.
De totale begroting bij de afvalstoffenheffing is als volgt opgebouwd:

	2023 (vastgesteld)	2023 (na bestuursrapportage)	2024
Taakveld Afval lasten	-3.039.710	-3.039.710	-3.052.821
Taakveld Afval baten	420.700	420.700	351.000
Netto lasten taakveld Afval	-2.619.010	-2.619.010	-2.701.821
Toe te rekenen lasten	-70.000	-70.000	-70.000
Taakveld Overhead	-120.217	-120.217	-120.217
BTW (compensabel)	-489.028	-489.028	-547.372
Mutatie egalisatiereserve	210.285	136.174	179.390
Totaal lasten	-3.087.970	-3.162.081	-3.260.020
Opbrengst belastingen	3.087.970	3.162.081	3.260.081
Dekking	100,00 %	100,00 %	100,00 %

De tarieven voor 2024 worden in december definitief met de vaststelling van de verordening afvalstoffenheffing. We schatten de tarieven als volgt in (de definitieve tarieven kunnen marginaal afwijken op basis van actuele gegevens van het GBT):

Maatstaven	2023	2024
basispakket 140 grijs	138,24	142,53
basispakket 240 grijs	189,48	195,35
verzamelcontainers	138,24	142,53

Rioolheffing

De gemeente heeft de zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater en hemelwater en de structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand. De kosten hiervan worden betaald uit de rioolheffing. Er is een bewuste keuze gemaakt om de heffing te splitsen in een gebruikersdeel en een eigenarendeel. De gebruiker betaalt, omdat hij of zij afvalwater op het riool loost. De eigenaar omdat de aansluiting op de riolering de gebruikswaarde van zijn pand verhoogt.
Het uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekkende tarieven op termijn. Op basis van het watertakenplan 2018 is de inschatting gemaakt dat de tarieven de komende jaren.
Tekorten of overschotten op het taakveld riolering worden verrekend met de egalisatievoorziening riolering. Deze voorziening dient om tegenvallers en meevallers op te vangen en voorkomt grote schommelingen in de tarieven.
In afwijking van hetgeen besloten bij de Perspectiefnota 2024 voeren we geen trendmatige stijging van 2% van de rioolheffing in 2024 door. We verhogen de rioolheffing wel met het inflatiepercentage. In 2024 herijken we het Watertakenplan. Daarbij berekenen ook de toekomstige onderhoudskosten en investeringskosten. Omdat de egalisatievoorziening riool (reserve) op dit moment van behoorlijke omvang is, willen we deze nieuwe berekeningen afwachten en voor 2024 de trendmatige stijging van 2% van de rioolheffing wederom achterwege laten. De nieuwe berekeningen geven ons inzicht het benodigde kostendekkend tarief in de toekomst en de benodigde (trendmatige) stijging.

In onderstaande begroting zijn de opbrengsten verhoogd met het inflatiepercentage en dus niet met de trendmatige stijging van 2%. In 2024 zijn de totale opbrengsten licht lager dan de totale lasten. Het tekort wordt onttrokken aan de egalisatievoorziening. De totale begroting voor de rioolheffing is als volgt opgebouwd:

	2023 (vastgesteld)	2023 (na bestuursrapportage)	2024
Taakveld Riolering lasten	-5.669.481	-5.921.481	-5.553.735
Taakveld Riolering baten	30.000	30.000	30.000
Netto lasten taakveld Riolering	-5.639.481	-5.891.481	-5.523.735
Toe te rekenen lasten	-53.000	-53.000	-53.000
Taakveld Overhead	-485.058	-485.058	-502.520
BTW (compensabel)	-1.175.000	-1.175.000	-1.175.000
Mutatie egalisatievoorziening	32.062	284.062	-285.580
Totaal lasten	-7.320.477	-7.320.477	-7.539.835
Opbrengst heffing	7.312.835	7.312.835	7.539.835
Dekking	100 %	100 %	100 %

De tarieven voor 2024 worden in december definitief met de vaststelling van de verordening rioolheffing. We schatten de tarieven als volgt in (de definitieve tarieven kunnen marginaal afwijken op basis van actuele gegevens van het GBT):

Maatstaven	2023	2024
Eigenarendeel	210,98	217,52
0 m³ - 1000 m³ bedrag per m³	1,28	1,32
1001 m³ - 2500 m³ bedrag per m³	1,22	1,26
2501 m³ - 5000 m³ bedrag per m³	1,11	1,14
5001 m³ - 50000 m³ bedrag per m³	0,65	0,67
50001 m³ en hoger bedrag per m³	0,18	0,19

Retributies/rechten

Een retributie kan alleen worden geheven voor het gebruik van bezittingen, werken of inrichtingen van de gemeente, bv. begraafrechten en marktgelden en het verlenen van diensten. De verwachte opbrengst mag niet hoger zijn dan de kosten die met het gebruik of de dienstverlening verbonden zijn.

Begraafrechten

Begraafrechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats. De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag dan wel voor wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt. De baten en lasten zijn hieronder opgenomen.

	2023 (vastgesteld)	2023 (na bestuursrapportage)	2024
Taakveld begraafplaatsen lasten	-295.971	-293.198	-301.733
Taakveld begraafplaatsen opbrengsten	4.832	4.832	4.832
Nettolasten taakveld begraafplaatsen	-291.139	-288.366	-296.901
Toe te rekenen lasten	-20	-20	
Taakveld overhead	-89.380	-89.380	-103.100
Totaal lasten	-380.539	-377.766	-400.001
Opbrengsten begraafrechten	270.000	270.000	270.000
Dekking	71 %	71 %	67 %

Marktgelden

Marktgelden worden geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktverordening gemeente Berkelland en voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

	2023 (vastgesteld)	2023 (na bestuursrapportage)	2024
Markten lasten	-58.802	-72.617	-73.259
Markten opbrengsten	450	450	450
Nettolasten Markten	-58.352	-72.167	-72.809
Toe te rekenen lasten	-1.285	-1.285	-1.285
Taakveld overhead	-24.300	-24.300	-24.771
Btw (compensabel)	-3.867	-6.540	-6.540
Totaal lasten	-87.804	-104.292	-105.405
Opbrengsten marktgelden	58.800	58.800	58.800
Dekking	67 %	56 %	56 %

Leges

De gemeente heft leges voor het verlenen van diensten die in het individuele belang van de aanvrager van de dienst zijn. De leges dekken de kosten van de dienstverlening.
Voor bepaalde diensten zijn door het Rijk maximum tarieven vastgesteld, bv. rijbewijzen, reisdocumenten.

Hoofdstuk	Onderwerp	Taakveld	Begrote lasten	Begrote baten	Begrote Dekking
1	Algemene dienstverlening				
§ 1.1	Burgerlijke stand	Burgerzaken	-84.909	40.000	47 %
§ 1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	Burgerzaken	-567.131	219.000	39 %
§ 1.3	Rijbewijzen	Burgerzaken	-357.173	212.000	59 %
§ 1.4	Verstrekkingen uit Basis Registratie Personen	Burgerzaken	-41.752	30.000	72 %
§ 1.5	Vastgoedinformatie	Burgerzaken	-23.158	15.000	65 %
§ 1.6	Overige publiekszaken	Burgerzaken			
§ 1.7	Gemeente archief	Overhead			
§ 1.8	Bijzondere wetten	Openbare orde en Veiligheid			
§ 1.9	Kabels en leidingen	Verkeer en vervoer			
9 t/m 19	Diversen	Openbare orde en Veiligheid	-18.681	10.000	54 %
	Subtotaal		-1.092.804	516.000	47 %
2	Omgevingsvergunning	Wonen en bouwen	-4.590.786	1.331.300	29 %
3	Dienstverlening		-20.000	20.000	100 %
Totaal			**-5.703.590**	**1.867.300**	**33 %**

Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met een minimuminkomen bestaat de mogelijkheid gehele of gedeeltelijke kwijtschelding te krijgen voor de volgende gemeentelijke belastingen:
a. OZB;
b. Afvalstoffenheffing;
c. Rioolheffing.
Wij verlenen gehele kwijtschelding als er aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100% kwijtscheldingsnorm. Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen, altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Weerstandsvermogen

Wat speelt er?

De samenleving is in beweging. Dat betekent ook dat er ontwikkelingen komen waar nu nog geen rekening mee wordt gehouden. Bijvoorbeeld de aanhoudend hoge inflatie heeft invloed op burgers en bedrijven en dit gaat ook gevolgen hebben voor onze bedrijfsvoering die we nu nog niet volledig overzien. Daarnaast zijn er 22 november 2023 verkiezingen voor de Tweede Kamer. Plannen van een nieuw kabinet hebben ook altijd weer gevolgen voor onze bedrijfsvoering. Het is daarom verstandig om middelen te reserveren voor eventuele tegenvallers. Hoeveel we moeten reserveren relateren we aan de risico's die we lopen. We reserveren in ieder geval € 5.000.000 om risico's af te dekken. Ook alleen al het inventariseren van de risico's helpt al bij het inspelen op de mogelijke gevolgen. We letten meer op de risico's en proberen eerder in te grijpen. Overigens is het voorkomen van risicovolle activiteiten geen doel op zich. Grondexploitatie wordt bijvoorbeeld gezien als een van de risicovolle activiteiten van gemeenten maar dit is ook een krachtig instrument om inhoudelijke beleidsdoelen te bereiken en levert regelmatig ook geld op. Rijksbezuinigingen op het Gemeentefonds zijn een gebeurtenis die niet heel onwaarschijnlijk is met een grote impact op onze bedrijfsvoering. Deze paragraaf gaat niet over dergelijke algemene risico's met een veel meer structureel budgettair effect. Reserveren is ook geen afdoende oplossing voor dit soort structurele tegenvallers.

Wettelijk kader

Het algemeen wettelijk kader met betrekking tot weerstandsvermogen en risicobeheersing is beschreven in het besluit begroting en verantwoording. Het BBV schrijft voor dat er een paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgenomen in de begroting en jaarrekening. In deze paragraaf moet in ieder geval staan:

-
    - Het beleid met betrekking tot de weerstandscapaciteit en de risico's.
    - Een inventarisatie van de risico's.
    - Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit.
    - Een aantal verplichte kengetallen en beoordeling van hun onderlinge verhouding.

Inventarisatie risico's

Als we ons verdiepen in risico's kunnen we zeer omvangrijke overzichten maken van alle mogelijke risico's. Dat is niet de scope van deze paragraaf, we pretenderen ook niet volledig te zijn. Er zijn altijd risico's die we nog niet onderkennen. De volgende risico's nemen we niet mee:

- Alle risico's met een uiterst kleine kans.
- Alle risico's met een kleine kans en tegelijk ook kleine financiële gevolgen.
- Alle risico's die we als gemeentelijke organisatie onderkennen en waarvoor we afdoende interne beheersmaatregelen hebben genomen.
- Alle risico's die via verzekeringen voldoende afgedekt zijn.

Toelichting op gehanteerde begrippen:

- Geschatte omvang: hoe groot is het financieel gevolg als dit risico zich op enig moment voordoet.
- Geschatte kans: hoe groot is de kans dat dit risico zich in dit begrotingsjaar voordoet. Als we inschatten dat een risico zich hooguit eens in de 10 jaar voordoet, rekenen we met een kans van 1/10 = 10%.
- Financieel effect is de uitkomst van de omvang vermenigvuldigd met de kans. Wanneer de omvang en de kans goed zijn ingeschat zou de optelling de uitkomst in een gemiddeld jaar zijn. Jaren waarin alle of geen van de risico's zich voordoen zijn immers veel onwaarschijnlijker dan een mix van wel en niet.
- De genoemde omvang en kans zijn inschattingen van verschillende medewerkers van onze organisatie.

- We hebben beperkt feitenmateriaal waarmee we de inschattingen kunnen onderbouwen. We vinden dat deze schatting voldoende is voor het doel van deze paragraaf: het bepalen van het (benodigde) weerstandsvermogen.

Risico	Geschatte omvang in €	Geschatte kans in %	Financieel effect van het risico in €
Samenwerkingspartijen (GR'en/DVO's)	20.000.000	5	1.000.000
Sociaal domein Jeugdwet	11.000.000	10	1.100.000
Sociaal domein WMO	10.000.000	10	1.000.000
Klimaatveranderingen	5.000.000	5	250.000
Privacy/Datalek	820.000	10	82.000
Uitval ICT	1.000.000	10	100.000
Garantiestelling Laarberg	12.500.000	2	250.000
Overige Garanties	2.200.000	2	44.000
Waarborgfonds Sociale Woningbouw	P.M.	-	P.M.
Stimuleringsfonds volshuisvesting (SVN)	3.500.000	1	35.000
Uitstaande gelden	20.000.000	1	200.000
Organisatorische risico's	500.000	20	100.000
Beheer voormalige vuilstortplaats Langenberg	1.000.000	2	20.000
Planschadeclaims	250.000	10	25.000
Totaal	**87.770.000**		**4.206.000**

Rondom de invoering van de Omgevingswet zien we ook nog steeds een aantal risico's waarvan we de eventuele uiteindelijke financiële impact en kans moeilijk kunnen schatten, maar die we niet onvermeld willen laten. Het betreft:

- Onzekerheid effect legesinkomsten; door de gelijktijdige invoering van de Wet kwaliteitsborging valt de technische toetsing van bouwaanvragen weg. Hiervoor worden dan ook geen leges meer geheven. Bouwleges bestaan, naast de technische toets uit nog meer onderdelen zoals de planologische toets en welstandstoets. Wij onderzoeken hoeveel tijd de verschillende onderdelen kosten en wat het effect is van het wegvallen van de technische toets op onze legesinkomsten.
- Het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO) wordt het nieuwe digitale portaal voor alle aanvragen en communicatie met de overheid over omgevingsvergunningen. Er zijn zorgen over kwaliteit, beheer, en kosten van dit DSO.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Onze weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve. De gehele algemene reserve van € 26.320.000 is beschikbaar als weerstandscapaciteit en er zijn geen claims op de algemene reserve.
Daarnaast is in de begroting € 200.000 opgenomen voor onvoorzien. Dit komt overeen met het bedrag dat is opgenomen in de financiële verordening. We tellen de post onvoorzien niet bij de weerstandscapaciteit.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Als we de algemene reserve van € 26.320.000 relateren aan de risico's die we voor 2024 hebben geïnventariseerd van € 4.206.000 dan komt het weerstandsvermogen uit op 6,3. Dit is uitstekend. De algemene reserve is ook (tijdelijke) buffer voor nadelen in algemene zin die op ons afkomen zoals langetermijngevolgen van de hoge inflatie en eventuele Rijksbezuinigingen.

Risicobeheersing

Risicomanagement bestaat niet alleen uit het inventariseren van risico's. Het gaat juist ook om het in kaart brengen van maatregelen die leiden tot het voorkomen en/of beter beheersen van risico's. In 2024 richten we ons op het bestendigen van de interne controlefunctie.

Kengetallen financiële positie

Vanaf de begroting 2016 moeten we ook financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarrekening.
Het gaat om 6 kengetallen die we hierna kort toelichten.

1. Netto schuldenquote
   De netto schuldenquote geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen met de inkomsten die ze heeft. De richtlijn van de provincie Gelderland is dat bij een netto schuldenquote van 90% een risico ontstaat. Bij een schuldenquote boven de 130% is de gemeente nauwelijks nog in staat de schulden te betalen.
2. Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
   Als we geld uitlenen levert dat inkomsten op. Die inkomsten dekken een gedeelte van de schuld. Daarmee zijn we in ieder geval al in staat een gedeelte van de schuld te betalen. Er zit natuurlijk wel een risico aan het uitlenen van geld. Degene die het geld leent kan misschien het geld niet terugbetalen. De provincie Gelderland hanteert dezelfde percentages voor de risicobepaling als bij de netto schuldenquote.
3. Solvabiliteitsratio
   De solvabiliteitsratio geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen. Het gaat er hier dus niet om of de schulden betaald kunnen worden uit de inkomsten maar ook uit het bestaande bezit. De provincie Gelderland vindt een solvabiliteit van minder dan 50% al risicovol en een solvabiliteit van minder dan 20% erg risicovol. In het beleid bestemming overschotten hebben wij de grens gesteld dat we bij een solvabiliteit van minder dan 35% eerst de algemene reserve aanvullen.
4. Structurele exploitatieruimte
   Met dit kengetal kunnen we zien of we structureel in staat zijn de lasten die we als gemeente hebben ook te kunnen betalen. Dit kengetal is uiteindelijk het belangrijkst voor de vorm van toezicht waar de provincie Gelderland ons onder plaatst. Voor het repressief toezicht is het van belang dat of de begroting of de meerjarenraming een kengetal laat zien dat groter is dan 0%. Wij streven naar een situatie waarbij de begroting en de meerjarenraming een percentage groter dan 0 laten zien.
5. Grondexploitatie
   Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de gronden zich verhoudt tot de inkomsten van de gemeente. De provincie Gelderland vindt een percentage minder dan 20 weinig risicovol. Een percentage van meer dan 35 is volgens de provincie Gelderland erg risicovol.
6. Belastingcapaciteit
   Dit kengetal laat zien hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het cijfer is er alleen op gericht om gemeenten te kunnen vergelijken op dit gebied. In het cijfer zijn alle gemeentelijke woonlasten meegenomen. Als het percentage onder de 100 ligt heffen we minder belasting dan gemiddeld in Nederland. Is het percentage hoger dan 100 dan heffen we meer belasting dan gemiddeld in Nederland. Er wordt geen rekening gehouden met de verschillen die er tussen gemeenten bestaan. De provincie Gelderland vindt een percentage van meer dan 105 erg risicovol.

We zien dat de investeringswensen voor de komende jaren leiden tot een verslechtering van de financiële positie. Het doen van investeringen vraagt dat we meer geld lenen. Dit gaat ten koste van de solvabiliteit. De voorgenomen verhoging van de OZB leidt tot een stijging van de belastingcapaciteit.

Kengetallen	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldenquote	41,19%	44.19%	38,04%	74,01%	57,08%	47,42%	56,07%	54,49%
Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	9,51%	12,12%	10,53%	50,80%	30,50%	36,19%	44,20%	42,27%
Solvabiliteitsratio	50,22%	49,56%	50,90%	36,62%	41,70%	44,65%	42,89%	43,68%
Structurele exploitatieruimte	0,37%	3,73%	-0,56%	0,11%	1,37%	1,71%	-4,81%	-6,06%
Grondexploitatie	3,00%	2,53%	1,05%	5,14%	1,04%	1,04%	1,10%	1,13%
Belastingcapaciteit	114,36%	116,71%	88,48%	99,27%	95,65%	95,65%	95,65%	95,65%

Verbonden partijen

Samenwerkingspartijen

Partijen waarmee we samenwerken en hun kernactiviteiten.

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de verbonden partijen. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.
Bij verbonden partijen gaat het om publiekrechtelijke en privaatrechtelijke organisaties. Publiekrechtelijke organisaties zijn gemeenschappelijke regelingen op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Privaatrechtelijke organisaties zijn bv. een NV, BV of stichting.
De gemeente heeft de volgende verbonden partijen:

Bedragen x € 1.000	Eigen Vermogen 1-1	Eigen Vermogen 31-12	Vreemd Vermogen 1-1	Vreemd Vermogen 31-12	Bijdrage	Resultaat
Gemeenschappelijke regelingen						
Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers	200	176	111	358	254	38
GGD Noord Oost Gelderland	2.405	2.205	2.790	2.485	825	28
Omgevingsdienst Achterhoek	210	164	1.260	1.310	1.524	0
8RHK ambassadeurs	6.485	6.048	151	151	312	0
Fijnder (voorheen SDOA)	3.190	2.810	9.337	9.087	16.764	0
Stadsbank Oost Nederland	892	1.289	14.346	902	342	0
Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland	14.546	12.325	33.028	46.546	2.775	0
Veilig Thuis Noord Oost Gelderland	235	245	915	1.272	322	10
Vennootschap/Coöperaties						
BNG NV (2023)	5.062.000	4.615.000	143.995.000	107.459.000	0	
Alliander NV (2023)	4.470.000	4.570.000	5.739.000	6.122.000	0	
Vitens NV (2023)	600.300	649.500	1.988.100	2.096.100	0	
Twence Holding BV (2023)	149.605	175.964	168.127	163.228	0	
Gebiedsonderneming Laarberg BV	18	76	29	58	0	
Gebiedsonderneming Laarberg CV	1.583	1.583	20274	24.738	0	
AGE BV						
Coöperatie Energieloket Achterhoek	89	174	624	270	105	
Leisurelands BV	79.651	77.432	42.880	52.242	0	

Gemeenschappelijke regelingen

De samenwerking tussen gemeenten in publiekrechtelijke constructies is geregeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De gemeente kan voor taken waarvoor zij verantwoordelijk is deelnemen in een samenwerkingsverband vanwege efficiency-voordelen bij de uitvoering en verminderde kwetsbaarheid óf bij regionale opgaven.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL)
Doelstelling en belang:

- Het beheer en aan publiek openstellen van de historische archieven van de deelnemende gemeenten op basis van Archiefwet 1995.
- Uitvoering taken en activiteiten Stichting Staring Instituut.
- Het beheren, verzamelen, ordenen en ontsluiten van historische informatie (gebaseerd op de Archiefwet en het Archiefbesluit).
- Een groter en breder publiek voor erfgoed en streekcultuur aanspreken.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J. van Oostrum: Algemeen bestuur

Deelnemers:
Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk.

Programma:
Het ECAL levert een bijdrage aan het programma “Sport en cultuur bewegen je!”

Ontwikkelingen:
Het ECAL heeft een E-depot gerealiseerd. Dit is een digitale bewaarplaats voor permanent te bewaren digitale archiefstukken. Het doel is toekomstige waarborging van duurzaamheid en toegankelijkheid van digitale archieven. In de komende periode wordt het E-depot verder doorontwikkeld.

Risico’s:
De financiële risico’s zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

GGD Noord- en Oost- Gelderland (GGD NOG)
Doelstelling en belang:
GGD NOG voert de Wet publieke gezondheid uit namens 22 colleges van B&W.
Publieke gezondheid gaat over het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking, of specifieke groepen daaruit, tegen gezondheidsrisico’s waar ze zelf geen of onvoldoende invloed op hebben .

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder W.A. Wormgoor: Algemeen Bestuur

Deelnemers:
Aalten, Apeldoorn, Berkelland, Bronckhorst, Brummen, Doetinchem, Elburg, Epe, Ermelo, Hattem, Harderwijk, Heerde, Lochem, Montferland, Nunspeet, Oldebroek, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Putten, Voorst, Winterswijk en Zutphen.

Programma:
De GGD NOG levert een bijdrage aan de programma’s 'Leefbaar Berkelland', 'Een toekomstbestendig Sociaal domein' en 'Sport en cultuur bewegen je!'.

Ontwikkelingen:
De aankomende 4 jaar werkt de GGD NOG aan:

- Gelijke kansen op gezondheid voor iedereen
- Mentale gezondheid
- Gezonde leefstijl
- Gezonde fysieke en sociale leefomgeving

Risico’s:
De financiële risico’s zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Omgevingsdienst Achterhoek
Doelstelling en belang:
De Omgevingsdienst Achterhoek heeft als taak het verstrekken van omgevingsvergunningen en zien erop toe dat bedrijven voldoen aan actuele wet- en regelgeving op het gebied van milieu(veiligheid). Daarnaast adviseert de Omgevingsdienst Achterhoek over verschillende (milieu)onderwerpen zoals bodem, geluid en externe veiligheid.
Het belang van de partners van de Omgevingsdienst Achterhoek is tevens een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland (Gelders Stelsel).

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J. van Oostrum: voorzitter aAlgemeen bestuur en dagelijks bestuur

Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen en de provincie Gelderland.

Programma:
De Omgevingsdienst Achterhoek is één van de samenwerkingspartijen en draagt bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving.

Ontwikkelingen:
Eerder heeft de Commissie Van Aartsen aanbevelingen opgesteld voor de versterking van het vergunningverlening, toezicht en handhavingsstelsel (kortweg VTH-stelsel). Inmiddels zijn deze overgenomen in het Interbestuurlijk programma versterking VTH (IBP). In dit programma wordt gekeken naar de toekomst van de omgevingsdiensten, regio's van samenwerkende diensten en ook de individuele diensten. Belangrijk uitgangspunt is de robuustheid van de diensten. Om aan de randvoorwaarden en robuustheidscriteria te gaan voldoen stelt de ODA samen met de partners een plan van aanpak op.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

8RHK ambassadeurs

Doelstelling en belang:
Het adequaat behartigen van de regionale belangen van de aangesloten gemeenten en het effectief en efficiënt organiseren van bovenlokale vraagstukken in de Achterhoek.
Regio Achterhoek adviseert board, thematafels en raad over de lobby, communicatie en subsidies.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J. van Oostrum: Algemeen bestuur.
Smart werken en innovatie: Wethouder J. (Hans) van der Noordt (D66)
Onderwijs en arbeidsmarkt: Wethouder G.J. (Gerjan) Teselink (VVD)
Mobiliteit en bereikbaarheid: Wethouder G.J. (Gerjan) Teselink (VVD)
Wonen en vastgoed: Wethouder A.K. (Arjen) van Gijssel (CDA)
Circulaire economie en energietransitie: Wethouder J. (Hans) van der Noordt (D66)
De gezondste regio: Wethouder W.A. (Betsy) Wormgoor (PvdA)
Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude-IJsselstreek en Winterswijk.

Programma:
De regio Achterhoek levert een bijdrage aan meerdere programma's.

Ontwikkelingen:

De kompas voor de achterhoeksamenwerking is de Achterhoek Visie 2030, ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit. De regio wil groeien in kwaliteit van leven en wonen, en wil de economische kracht van de regio versterken door groei van de arbeidsproductiviteit en economische toegevoegde waarde. De regio behartigt de gezamenlijke belangen van overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij provincie, Rijk en EU. De inhoudelijke keuzes voor de regionale lobby komen vanuit de nieuwe samenwerkingsstructuur.

Risico's:
Financiële risico's zijn beperkt. Weerstandscapaciteit is voldoende.

Fijnder
Doelstelling en belang:
Fijnder heeft als taak de uitvoering van de wet- en regelgeving op het gebied van de sociale zekerheid voor de gemeente en richt zich op de zelfredzaamheid en participatie van inwoners. Dit doet Fijnder door in te zetten op bestaanszekerheid, het ondersteunen van inwoners bij het vinden van betaald werk en als dat niet lukt het ondersteunen van inwoners bij andere vormen van meedoen in de samenleving.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder G. Teselink: Algemeen bestuur en dagelijks bestuur
Wethouder W.A. Wormgoor: Algemeen bestuur

Deelnemers:
Oost Gelre, Winterswijk en Berkelland

Programma:
Fijnder levert een bijdrage aan het programma 'Werken en leren'.

Ontwikkelingen:
Samen met Fijnder en onderwijs laten we het aanbod van werkzoekenden beter aansluiten op de vraag. Voor de doelgroep met een afstand tot de arbeidsmarkt zorgen we voor een doorgaande ontwikkellijn, waarin deze groep integraal ondersteund wordt. Na een aantal jaren waarin het aantal werkzoekenden met een bijstandsuitkering afnam zien we, ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, voor het eerst voorzichtig weer een stijging. Dit heeft er mee te maken dat bijstandsgerechtigden die nu in de bijstand stromen een grotere afstand tot arbeidsmarkt hebben. Enerzijds omdat kennis en vaardigheden niet aansluiten op hetgeen werkgevers vragen en anderzijds omdat er sprake is van bijvoorbeeld sociaal medische problemen of financiële problemen. Zo zien we de instroom van statushouders toenemen.

Risico's:
De hogere instroom (en lagere uitstroom) zal een financieel effect hebben door hogere uitkeringslaten en hogere uitvoeringskosten. Het is onzeker of we daar voldoende voor worden gecompenseerd.

Stadsbank Oost Nederland (SON)
Doelstelling en belang:
De Stadsbank Oost Nederland (SON) levert bijzondere financiële dienstverlening aan consumenten.
SON ondersteunt de aangesloten gemeenten in hun sociale beleid, zonder winstoogmerk. Tenslotte voorziet de bank op een zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze in de behoefte aan geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer, afgifte van verklaringen ex artikel 285 lid 4 Faillissementswet, de beschikbaarstelling van bewindvoerders ter uitvoering van bepalingen inzake de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder G. Teselink: Algemeen bestuur en dagelijks bestuur

Deelnemers:
Berkelland, Bronckhorst, Montferland, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Winterswijk, Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Lochem, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Twenterand, Tubbergen, Wierden.

Programma:
De SON levert een bijdrage aan het programma 'Werken en leren'.

Ontwikkelingen:
Het afgelopen jaar heeft de Stadsbank, vanuit de positie van uitvoeringsorganisatie, initiatieven opgestart om tot een modernisering van de schuldhulpverlening te komen onder andere met betrekking tot de klantreis, buddy-app, collectief schuldregelen, inzet van het instrument saneringskredieten en een kleine pilot met automatische incasso. Deze ambitie wordt in de komende jaren voortgezet.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland (VNOG)
Doelstelling en belang:
Samen met vele stakeholders zorgt de VNOG voor de kwaliteit en efficiency van de brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening, bevolkingszorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J. van Oostrum: lid Algemeen bestuur

Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude-IJsselstreek, Winterswijk, Apeldoorn, Brummen, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Hattem, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst, Zutphen.

Programma:
De VNOG draagt bij aan het programma veiligheid.

Ontwikkelingen:
De verdere implementatie van de in 2020 vastgestelde toekomstvisie.

Risico's:
Financiële risico's zijn beperkt. De weerstandscapaciteit is voldoende. Eventuele tekorten in de exploitatie dienen door de deelnemende gemeentes te worden aangevuld.

Veilig Thuis Noord Oost Gelderland
Doelstelling en belang:
De uitvoering van wettelijke taken: het fungeren als advies- en meldpunt voor vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling, het doen van onderzoek en het actief bijdragen aan de (veiligheids)keten.

Naast de wettelijke taken zijn regionaal de volgende taken vanaf 2017 belegd bij Veilig Thuis NOG:
Beoordelen met de politie van geëscaleerd huiselijk geweld en incidenten op basis van een risico inventarisatie huiselijk geweld en voert ook de procesregie uit bij opgelegde huisverboden.
Fungeren als meldpunt voor mensenhandel/jeugdprostitutie voor de regio.
Voorlichting en deelname aan overleg om inzicht te geven in de werkwijze, kennen en gekend worden, om laagdrempelig te blijven voor burgers en professionals voor het geven van adviezen en bieden van ondersteuning.

Zeggenschap/vertegenwoordiging
Wethouder W.A. Wormgoor: Vergadering van Gemeenten

Deelnemers
Het werkgebied van Veilig Thuis Noord Oost Gelderland bestaat uit 22 gemeenten:
Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk, Apeldoorn, Brummen, Epe, Hattem, Heerde, Lochem, Voorst, Zutphen, Harderwijk, Elburg, Ermelo, Nunspeet, Oldebroek en Putten.

Programma
Veilig Thuis Noord Oost Gelderland levert een bijdrage aan het programma een toekomstbestendig sociaal domein.

Ontwikkelingen
De Rijksoverheid heeft middels het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming aangekondigd om het huidige stelsel aan te passen omdat het voor de jeugd en gezinnen complex is en knelt. Veilig Thuis doet actief mee aan de landelijke ontwikkelingen om doorlopend een vertaling te maken naar de regio in de regionale toekomsttuin ‘Kind- en gezinsbescherming’ en in Berkelland door fysieke aanwezigheid bij de Voormekaar teams.

Risico’s
Financiële risico’s zijn beperkt. Er is weerstandscapaciteit. Eventuele tekorten in de exploitatie dienen door de deelnemende gemeenten te worden aangevuld.

Vennootschappen en coöperaties

Naast deelname in een gemeenschappelijke regeling bezit de gemeente ook aandelen in privaatrechtelijke organisaties. Deze zijn hieronder beschreven. Vanwege het ontbreken van actuele financiële informatie over het eigen- en vreemd vermogen zijn in het financieel overzicht van de verbonden partij alleen de gegevens van de 2 laatste jaarrekeningen opgenomen.

BNG Bank N.V., Den Haag
Doelstelling en belang:
Het behoud van een belangrijk marktaandeel in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en rendement voor de aandeelhouders. De gemeente heeft met een aantal van 305.877 aandelen een belang van 0,55%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: wethouder H. van der Noordt.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico’s:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Alliander, Arnhem
Doelstelling en belang:
Alliander is een netwerkbedrijf en zorgt voor een betrouwbare, betaalbare en bereikbare energievoorziening (gas en elektra). De gemeente heeft met een aantal van 633.991 aandelen een belang van 0,46%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.
De gemeente neemt deel aan het Nuval-platform. Deelnemers hebben afgesproken in een aantal

onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Alliander. Een vertegenwoordiger van het Nuval-platform neemt deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Alliander.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Twence Holding
Doelstelling en belang:
Twence is een afvalverwerker die uit afval energie haalt nadat het afval van herbruikbare materialen is ontdaan. Twence draagt daarmee bij aan duurzaamheid. De gemeente heeft met een aantal van 45.251 aandelen een belang van 5,33%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Vitens Zwolle
Doelstelling en belang:
Vitens is een waterleidingbedrijf dat zorg draagt voor de drinkwatervoorziening. De gemeente heeft met een aantal van 24.034 aandelen een belang van 0,42%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.
De gemeente neemt deel aan het Nuval-platform. Deelnemers hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Vitens. Een vertegenwoordiger van het Nuval-platform neemt deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Vitens.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Agem Gemeentelijke Energie B.V
Doelstelling en belang:
Agem levert een bijdrage aan de energie transitie waarbij het streven is alle energie die wij verbruiken, zelf duurzaam op te wekken.
De 8 Achterhoekse gemeenten zijn de aandeelhouders. De gemeente bezit 38 aandelen en heeft een belang van 12,5%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder G. Teselink; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

Programma:
Het belang levert een bijdrage aan programma nieuwe energie.

Risico's:
Het investeren in projecten voor de opwek van duurzame energie kent de in de markt gangbare bedrijfseconomische risico's. Op dit moment zijn er nog geen investeringen gedaan. Voor investeringen dient een aandeelhoudersbesluit te worden genomen.

Coöperatie Energieloket Achterhoek
Doelstelling en belang:
Bijdrage te leveren aan de verduurzaming van de energievoorziening in de Achterhoek, duurzame energie in de Achterhoek te doen ontwikkelen, de productie en de levering van duurzame energie in de Achterhoek te stimuleren en het gebruik van duurzame energie in de Achterhoek te bevorderen.
De gemeente is lid van de coöperatie. Alle leden hebben evenveel stemrecht.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van leden: Wethouder G. Teselink; afgevaardigde ledenvergadering.

Programma:
Het belang levert een bijdrage aan programma nieuwe Energie

Risico's:
In de ALV van 8 juli is een nieuwe strategie vastgesteld voor de doorontwikkeling van Agem (Strategie 2020-2024). Hiervoor is additioneel eigen vermogen nodig, waarvoor de individuele leden bevraagd zullen worden. Op dit moment zijn er nog geen investeringen gedaan. Voor eventuele toekomstige investeringen dient een gemeentelijk besluit te worden genomen.

Gebiedsonderneming Laarberg BV
Doelstelling en belang:
Gebiedsonderneming Laarberg B.V. treedt op als beherend vennoot van gebiedsonderneming Laarberg C.V. Gebiedsonderneming Laarberg heeft als doel het ontwikkelen en exploiteren van Regionaal Bedrijventerrein Laarberg. Het geplaatste aandelenkapitaal bestaat uit 180 aandelen van € 100 nominaal, totaal € 18.000. De gemeenten Oost Gelre en Berkelland nemen beide voor 50% deel in de besloten vennootschap.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder G. Teselink.

Deelnemers:
De gemeenten Oost Gelre en Berkelland nemen ieder voor 50% deel in de vennootschap. De gemeente Oost Gelre is hierbij als grondgebied gemeente verantwoordelijk voor de ruimtelijke procedures.

Programma:
Gebiedsonderneming Laarberg draagt bij aan het programma Werken en leren.

Ontwikkelingen:
De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden. Het is onzeker in hoeverre de huidige coronacrisis effect heeft op de vestiging van nieuwe bedrijvigheid. De bestaande capaciteit is nagenoeg geheel uitgegeven. Een nieuw bestemmingsplan voor circa 15 ha is in voorbereiding. Vooruitlopend daarop worden ruimtelijke procedures gevolgd aan de hand

van concrete bouwplannen. Voor uitbreiding van bedrijventerreinen geldt het regionale programma werklocaties als provinciaal kader.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt door het lage ingebrachte kapitaal.

Gebiedsonderneming Laarberg CV
Doelstelling en belang:
Gebiedsonderneming Laarberg C.V. is een commanditaire vennootschap, waarvan gebiedsonderneming Laarberg B.V. de beherend vennoot is. Gebiedsonderneming Laarberg heeft als doel het ontwikkelen en exploiteren van Regionaal Bedrijventerrein Laarberg.
Het ondernemingsvermogen is ingebracht door beide commanditaire vennoten, de gemeenten Oost Gelre en Berkelland, en hebben beide een belang van € 1 in dit vermogen.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Vergadering van Vennoten; Wethouder G. Teselink.

Deelnemers:
De gemeenten Oost Gelre en Berkelland hebben als commanditaire vennoten ieder 48% zeggenschap. Gebiedsonderneming Laarberg B.V. heeft als bestuurder 4% zeggenschap.
Programma:
Gebiedsonderneming Laarberg draagt bij aan het programma Werken en leren'

Ontwikkelingen:
De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden. Het is onzeker in hoeverre de huidige coronacrisis effect heeft op de vestiging van nieuwe bedrijvigheid. De bestaande capaciteit is nagenoeg geheel uitgegeven. Een nieuw bestemmingsplan voor circa 15 ha is in voorbereiding. Vooruitlopend daarop worden ruimtelijke procedures gevolgd aan de hand van concrete bouwplannen. Voor uitbreiding van bedrijventerreinen geldt het Regionale Programma Werklocaties als provinciaal kader.

Stichtingen en verenigingen

Samenwerkingsverband P10
Doelstelling en belang:
De P10 is het netwerk van grote plattelandsgemeenten. De 30 grootste plattelandsgemeenten van Nederland hebben veelal dezelfde ambities en uitdagingen waarvoor zij zich dagelijks inzetten, zoals de leefbaarheid en vitaliteit op peil houden. In P10-verband brengen wij deze onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder A. van Gijssel zit in het algemeen bestuur van de P-10. Burgemeester J. van Oostrum is plaatsvervangend lid.

Deelnemers:
De 31 grootste plattelandsgemeenten van Nederland.

Programma:
De P10 levert een bijdrage aan meerdere programma's.

Ontwikkelingen:
De strategische visie 2023-2026 is vastgesteld. Sinds eind 2022 is de burgemeester van Hof van Twente de voorzitter van de P10. 31 plattelandsgemeenten zijn inmiddels lid geworden van de P10! Daarmee is de P10 uitgegroeid tot een samenwerkingsverband waarmee Den Haag graag aan tafel zit. De stem van het platteland wordt gehoord!

Financieel:
De jaarlijkse bijdrage bedraagt € 7.500.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt.

Overige verbonden partijen

Euregio
Doelstelling en belang:
De Euregio heeft als doel onze euregionale metropoolregio tot een samenhangend en samenwerkend verzorgingsgebied ontwikkelen dat door haar inwoners ook als zodanig wordt ervaren. Website: www.euregio.nl.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Algemeen bestuur: burgemeester J. van Oostrum, wethouder J. van der Noordt, raadslid M. Tenhagen-Pelle.
EUREGIO-Raad: burgemeester J. van Oostrum, raadslid M. Tenhagen-Pelle.
Commissie Mozer: burgemeester J. van Oostrum, raadslid.
Commissie Economie en Arbeidsmarkt: wethouder G. Teselink.
Commissie Duurzame en ruimtelijk ontwikkeling: burgemeester J. van Oostrum.
Deelnemers:
In Nedersaksen omvat het EUREGIO-gebied de Landkreis Grafschaft Bentheim, de Landkreis Osnabrück, de Stadt Osnabrück en de gemeenten Emsbüren, Salzbergen en Spelle (Landkreis Emsland). In Noordrijn-Westfalen horen de Stadt Münster en alle Kreise van het Münsterland (Borken, Coesfeld, Steinfurt, Kreis Warendorf) bij de EUREGIO.
In Nederland maken de Regio Achterhoek (Gelderland) en de Regio Twente, de gemeenten Ommen en Hardenberg (Overijssel) en de gemeente Coevorden (Drenthe) deel uit van het EUREGIO-gebied.
De EUREGIO telt 129 lidgemeenten – 104 aan Duitse en 25 aan Nederlandse zijde.

Ontwikkelingen:
De visie 2030 is geactualiseerd. De voorbereidingen voor de financieringsperiode van INTERREG VI (subsidieprogramma dat is gericht op de ontwikkeling van deze grensregio) zijn afgerond.

Financieel:
De bijdrage bedraagt € 0,29 per inwoner (ca. € 13.000).

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt.

Financiering

Financiering

'Geld lenen kost geld!'

Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het treasurybeleid en de wijze waarop dit in de begroting is opgenomen. De financieringsparagraaf geeft daarnaast inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop de rente aan grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend.
Het gemeentelijke treasurybeleid is opgenomen in de financiële verordening 2023 en het treasurystatuut 2018.

Ontwikkelingen

Verwachte rente ontwikkeling:
De ECB gaat waarschijnlijk de rente nog een paar keer verhogen in de loop van 2023. Dit alles om de inflatie te beteugelen. De korte rente zal volgens verwachting het komende jaar licht dalen. In de lange rente worden minder schommelingen verwacht. In de tabel hieronder een gemiddelde verwachting van 2 tarieven volgens een aantal systeembanken. (bron: Thesor Marktperspectief aug. 2023)

Ontwikkeling	3 maands euribor	10 jaars rente
Huidige situatie	**3,77%**	**3,13%**
Verwachting over 1 jaar	**3,54%**	**3,03%**

Verwachte liquiditeitsontwikkeling
In 2023 heeft de BNG Bank besloten de door ons verstrekte hybride lening van € 20 miljoen niet af te lossen. Ook in 2024 is er weer een keuzemoment. In onze begroting gaan we ervan uit dat de BNG Bank in 2024 wil aflossen. Volgens de begroting wordt er de komende jaren flink geïnvesteerd in Berkelland. We houden rekening met het jaarlijks aantrekken van € 10 miljoen financiering.

Risicobeheer

In het treasurystatuut staat dat de financieringsfunctie dient tot het beschermen tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en valutarisico's. Hierna wordt aangegeven in welke mate deze risico's zich voordoen en op welke wijze deze risico's worden beheerst.

Rente risico
Voor het renterisicobeheer worden de normen gehanteerd conform de Wet FIDO. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De kasgeldlimiet en de renterisiconorm hebben allebei als doel de leningenportefeuille te behoeden voor een onverantwoord grote gevoeligheid voor rente fluctuaties.
Met de kasgeldlimiet wordt een beperking opgelegd aan de omvang van de netto vlottende schuld. Deze bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. Voor 2024 is dat: € 11,5 miljoen (135,7 miljoen x 8,5%). Het is afhankelijk van de liquiditeitsbehoefte op korte termijn en de ontwikkeling van korte en lange rente in 2024 of we de grens van de kasgeldlimiet opzoeken.
De renterisiconorm bepaalt het maximum aan leningen met een rente typische looptijd van 1 jaar of langer die geherfinancierd moeten worden of waarvan de rente herzien moet worden. Deze bedraagt 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. De ontwikkeling van de renterisiconorm is in onderstaand overzicht weergegeven.

Stap	Variabelen renterisiconorm	2024	2025	2026	2027
1	Renteherzieningen				
2	Aflossingen	2.648	3.648	4.648	5.648
3	Renterisico (1+2)	2.648	3.648	4.648	5.648
4	Renterisiconorm	27.144	27.020	27.304	26.789
5	**Ruimte onder risiconorm (+) of overschrijding risiconorm (-)**	**24.496**	**23.372**	**22.656**	**21.141**
4a	Begrotingstotaal	135.719	135.100	136.519	133.946
4b	Percentage regeling	20	20	20	20
4 = 4a x 4b/100	Renterisiconorm	27.144	27.020	27.304	26.789

Er blijft voldoende ruimte onder de risiconorm.

Koersrisico's
Koersrisico’s worden gelopen op deelneming door daling van de waarde van de aandelen. Ultimo 2022 bezat de gemeente aandelen in de volgende partijen:
Twence, Agem. BNG Bank, Alliander, de Laarberg.
De koersrisico’s op deze deelnemingen worden laag ingeschat.

Kredietrisico's
Kredietrisico’s worden gelopen bij het uitzetten van overtollige middelen en het verstrekken van leningen en garantstellingen. Kredietrisico’s worden beperkt door de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) stelt en door de specifieke eisen die de gemeente stelt aan de partij waaraan middelen worden verstrekt.
Eventuele tijdelijke overtollige kasmiddelen zullen worden uitgezet conform de wettelijke kaders voor het schatkistbankieren.
Hieronder een overzicht van de verwachting van de verstrekte leningen in 2023.

Overzicht verstrekte leningen bedragen x € 1.000	Verwachte stand per 1-1-2024	Verwachte stand per 31-12-2024
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	5.148	5.148
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen	72	72
Kapitaalverstrekkingen aan overige verbonden partijen	6.917	6.917
Leningen aan deelnemingen	22.802	2.802
Leningen aan overige verbonden partijen	7.815	7.815
Overige langlopende leningen	4.041	3.520
Leningen aan openbare lichamen	1.664	569
Totaal	**48.459**	**26.843**

Liquiditeitsrisico's
De gemeente beperkt haar interne liquiditeitsrisico’s door haar treasuryactiviteiten te baseren op de liquiditeitsplanning.

Valutarisico's
Valutarisico’s worden in de gemeente uitgesloten door uitsluitend leningen te verstrekken, aan te gaan of te garanderen in euro’s.

Rentelasten en baten

Rentelasten
De rentelasten in de begroting zijn gebaseerd op de langlopende leningen en geraamde financieringsbehoefte. De financieringsbehoefte wordt bepaald door de ontwikkeling van de reguliere exploitatie, het investeringsplan en de mutaties op de grondexploitatie.
In de begroting is een bedrag opgenomen van € 1.391.469 voor verwachte rentelasten.
Hieronder de verwachte stand van de lening portefeuille begin en eind 2024.

Lening (x € 1.000)	Looptijd	Rente %	Saldo 1-1-2024	Aflossing	Opname	Saldo 31-12-2024
BNG Bank	25 jaar lineair	2.99 %	37.910	1.648		36.262
BNG Bank	10 jaar lineair	-0.05 %	7.000	1.000		6.000
BNG Bank	5 jaar fixed	0.5 %	10.000			10.000
nieuwe lening	10 jaar lineair	2,5 %			10.000	10.000
Totaal			**54.910**	**2.648**	**10.000**	**62.262**

Rentebaten

De rentebaten betreffen de inkomsten uit:

- personeelshypotheken: € 45.000
- verstrekte leningen: € 455.000

Doorberekende rente/renteresultaat

In de begroting wordt rente doorberekend aan de grondexploitatie en aan taakvelden. Er wordt uitgegaan van totaal financiering. Dit houdt in dat aangetrokken leningen betrekking hebben op alle activiteiten van de gemeente. De wijze waarop er wordt doorberekend is als volgt:

Grondexploitatie

De aan de grondexploitatie doorberekende rente is conform de voorschriften van het BBV. Het percentage wordt berekend op basis van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2024 is deze 1%.

Taakvelden

Aan taakvelden wordt rente toegerekend op basis van een omslagpercentage.

Het begrote omslagpercentage wordt berekend door de totale begrote rentelasten te delen door het begrote saldo van de investering op 1 januari van het begrotingsjaar. Indien de afwijking bij realisatie tussen de werkelijke rentelasten en de voor gecalculeerde toegerekende rentelasten groter is dan 25% moet er gecorrigeerd worden. Voor 2024 rekenen we met 1%.

Renteresultaat

Het renteresultaat geeft het saldo weer van rentelasten en toegerekende rente aan taakvelden. Het renteresultaat maakt onderdeel uit van de algemene dekkingsmiddelen.

Schema rentetoerekening begroting	2024	2025	2026	2027
Externe rente korte en lange financiering	1.484.757	1.729.757	1.974.757	2.219.757
Externe rentebaten	500.000	177.000	103.000	98.000
Saldo rentelasten en rente baten	984.757	1.552.757	1.871.757	2.121.757
Toerekening bijzondere rentes:				
Rente grondexploitatie	179.176	179.176	179.176	179176
Rentebaten projectfinanciering				
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	179.176	179.176	179.176	179.176
Saldo door te rekenen externe rente	805.581	1.373.581	1.692.581	1.942.581
Rente eigen vermogen	0	0	0	0
Rente voorzieningen	0	0	0	0
Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	805.581	1.373.581	1.692.581	1.942.581
Werkelijk aan taakvelden toegerekend	1.413.934	1.413.934	1.413.934	1.413.934
Renteresultaat op taakveld Treasury	**-608.353**	**-40.353**	**278.647**	**528.647**

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

'We zorgen goed voor onze kapitaalgoederen'

Inleiding

In deze paragraaf staat hoe we met onze kapitaalgoederen omgaan. Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut. Denk aan wegen, gebouwen, riolering en openbaar groen. Zoals wettelijk is voorgeschreven worden investeringen met een meerjarig nut afgeschreven. De afschrijvingstermijn die daarbij wordt gebruikt komt overeen met de economische levensduur van de investering. Wij hanteren wel een ondergrens. Investeringen met een waarde van minder dan € 20.000 worden niet geactiveerd maar komen direct ten laste van de exploitatie.
Het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt zoveel mogelijk in samenhang uitgevoerd in integrale projecten, bijvoorbeeld bij wegen en riolering.
Wij streven naar een verantwoord beheer van onze kapitaalgoederen. In deze paragraaf geven we een indicatie over de staat van onderhoud en welke middelen voor het onderhoud in de begroting zijn opgenomen.
Daarbij gaan wij uit van:

- Een rioolstelsel dat wordt beheerd overeenkomstig het watertakenplan.
- Een kwaliteitsniveau van de wegen volgens het scenario 'overwegend laag'.
- Een kwaliteitsniveau voor openbaar groen dat past bij het budget.
- Een gedifferentieerd onderhoudsniveau voor gemeentelijke gebouwen.

Riolering en water

In het watertakenplan is de inrichting en het beheer van de afvalwaterketen (riolering en zuivering) en het watersysteem beschreven. Met het watertakenplan geven wij invulling aan de planverplichting uit de Wet milieubeheer. Met de inhoud van dit plan wordt de basis gelegd voor de zorgplichten van de gemeente en de zorgplichten van het waterschap. Naast onze zorgplichten spelen wij met dit watertakenplan in op het veranderende klimaat, de duurzaamheidsopgaven en technologische ontwikkelingen. Zo kunnen we ook in de toekomst een veilig en goed functionerende afvalwaterketen en watersysteem waarborgen.

Kerncijfers

- 298 kilometer vrijverval riool
- 688 kilometer persleiding (inclusief aansluitleidingen)
- 86 gemalen, 6 bergbezinkvoorzieningen en 1973 drukriool installaties
- 8000 inspectieputten
- 16.750 kolken en 2,3 kilometer lijngoten

Beleid/kaders

- Watervisie Berkelland 2030 (is samenwerking met het waterschap opgesteld)
- Watertakenplan
- Beheerplan riolering
- Regenwaterstructuurplan

Huidige staat en ontwikkelingen
Binnen taakveld riolering kennen wij alleen onderhoudsniveau 'goed', anders kunnen er gevolgen voor de volksgezondheid ontstaan. Met het watertakenplan is een stap gemaakt in het toepassen van risicogestuurd beheer. Bij risicogestuurd beheer wordt afgestapt van een louter cyclisch beheer. Wij reinigen, inspecteren, renoveren of vervangen dan niet meer alleen omdat het zoveel jaar geleden is gedaan, maar kijken naar de technische kwaliteit en noodzaak tot vervanging. Bij de planning van de uitvoering van rioolvervanging/onderhoud wordt integraal afgestemd met de wegbeheerders.

Financiën
In de paragraaf lokale heffingen wordt een totaaloverzicht gegeven van de kosten die worden toegerekend aan riolering. De jaarlijkse lasten voor beheer en onderhoud worden gedekt door tarieven. Op basis van het watertakenplan zijn de tarieven op termijn nog niet kostendekkend. Een tekort of overschot in een jaar wordt onttrokken of toegevoegd aan de voorziening voor rioolheffing.

Onderhouden van wegen

De gemeente Berkelland heeft in totaal 770 km verharde wegen met een oppervlakte van 3,9 miljoen m2, ofwel bijna 400 hectare. Hiervan ligt 54% buiten de bebouwde kom en 46% binnen de bebouwde kom. Het grootste deel van het areaal bestaat uit asfaltverharding (circa 60%). Daarnaast is er 39% elementenverharding (tegels, betonstraatstenen, klinkers. etc.) en een klein gedeelte (circa 1%) cementbetonverharding. Onderstaande tabel geeft verder inzicht.

Wegenareaal Berkelland	Verhardings-type	Rijbaanlengte [m]	Oppervlakte [m2]	Percentage [%]
Binnen bebouwde kom	Elementen	112.162	1.251.805	32
	Asfaltbeton	107.586	550.680	14
	Cementbeton	12	1.769	0
	Totaal	219.760	1.804.254	46
Buiten bebouwde kom	Asfaltbeton	480.687	1.843.970	47
	Elementen	62.474	258.853	7
	Cementbeton	7.239	23.690	1
	Totaal	550.400	2.126.513	54

De volgende kenmerken zijn van invloed op het onderhoud van het wegenareaal:

- We hebben een groot areaal van (met name oude asfalt) wegen gelegen in het buitengebied, dat door een toename van in de loop van de tijd steeds zwaarder wordend verkeer ook steeds zwaarder belast wordt en daardoor sneller slijt en sneller aan reconstructie toe is.
- Het wegenareaal is over het algemeen verouderd met als resultaat dat diverse wegconstructies het einde van de levensduur naderen of al hebben bereikt.
- We hebben per inwoner ca. 105 m2 verharding in beheer; veel meer dan gemiddeld in Nederland (58m2).
- Er is een toename van in de loop van de tijd steeds zwaarder wordend verkeer waardoor de wegen ook steeds zwaarder belast worden en daardoor sneller slijten en aan reconstructie toe zijn.
- De profilering van wegen voldoet op veel plekken niet meer aan huidige eisen en het hedendaagse gebruik.
- We hebben veel last van wortelopdruk van bomen die inmiddels dicht langs ons wegen staan.
- Binnen de verschillende kernen zijn de wegen voornamelijk uitgevoerd in (dure) elementen.
- Sterk gestegen en nog stijgende prijzen.

Beleid/kaders
Herijking wegbeheer 2021-2025
Met de raad is afgesproken om voor de onderhoudskwaliteit van de wegen het scenario 'overwegend laag' te hanteren. In deze ambitie is voor grotere delen van het areaal gekozen voor kwaliteitsniveau 'Laag'. De meer doorgaande wegen en de wegen in het centrum worden onderhouden op kwaliteitsniveau 'Basis'. Voor de fietspaden is gekozen voor kwaliteitsniveau 'Hoog'.

Gewenste kwaliteit		Centrum-gebied	Wijkont-sluitings-wegen	Woon-straten	Industrie-wegen	Erftoe-gangswegen buiten de kom	Overige wegen buiten de kom
Asfalt	Rijbaan	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
	Fietspaden	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog
	Voetpaden	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
	Overige	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
Elementen	Rijbaan	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
	Fietspaden	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog
	Voetpaden	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
	Overige	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag

Huidige staat en ontwikkelingen
Op basis van de in 2019 uitgevoerde inspectie is de werkelijke kwaliteit vergeleken met het vastgestelde kwaliteitsscenario ‘overwegend laag’. In onderstaande figuur is dit per deelareaal weergegeven.

Gemeten kwaliteit t.o.v. gewenste kwaliteit		Centrum-gebied	Wijkontsluiting-swegen	Woon-straten	Industrie-wegen	Erftoegangs-wegen buiten de kom	Overige wegen buiten de kom
Asfalt	Rijbaan	ok	ok	ok	te hoog	te hoog	ok
	Fietspaden	te hoog	te hoog	te hoog	te hoog	te laag	ok
	Voetpaden	n.v.t.	n.v.t.	te hoog	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Overige	n.v.t.	te hoog	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Elementen	Rijbaan	ok	te hoog	te hoog	te hoog	te laag	ok
	Fietspaden	n.v.t.	te laag	te laag	n.v.t.	n.v.t.	te hoog
	Voetpaden	ok	ok	te hoog	te hoog	n.v.t.	te hoog
	Overige	te hoog	ok	te hoog	te hoog	n.v.t.	ok

Het grootste gedeelte van het areaal scoorde op of hoger dan het afgesproken kwaliteitsniveau. Alleen het kwaliteitsniveau ‘hoog’ op de fietspaden werd op meerdere plaatsen niet bereikt (totaal ca. 75.000 m2) en het areaal elementen rijbanen in de ‘Erftoegangswegen buiten de kom’ (ca. 2.300 m2) scoorde te laag. Deze arealen hebben in de periode van 2020 tot en met 2022 aandacht gekregen. Onder andere met de inzet van een impulsbudget van € 2 miljoen. In de maanden juni en juli van 2023 heeft de meest recente inspectieronde plaatsgevonden. Op basis van de resultaten van die inspectie herijken we het kwaliteitsniveau opnieuw. De resultaten komen terug in een nieuw wegenbeleidsplan 2024-2028.

Financiën
Het structureel beschikbare budget binnen de exploitatiebegroting voor het uitvoeren van onderhoud aan wegen is met 5 ton (2023) verhoogd. Tegelijk veroudert het wegennet verder. Bij de vaststelling van het wegenbeheerplan (in 2024) bekijken we hoe zich dit verhoud tot het door de gemeenteraad vastgestelde niveau ‘overwegend laag’.
We inspecteren elke 2 jaren alle wegen op de aanwezigheid van schades, we monitoren het kwaliteitsverloop en herijken de onderhoudsbehoefte. Op basis daarvan maken we jaarlijks onderhoudsplanningen en voeren die uit. Als uit de 2 jaarlijkse inspectieresultaten blijkt dat wegen of wegvlakken aan het einde van de levensduur zijn dan nemen we die op in het meerjaren investeringsprogramma (MJIP). De veroudering van het wegennet gaat de komende decennia zorgen voor een piek in de investeringsbehoefte.

Openbare verlichting

Gemeente Berkelland beheert en onderhoudt ongeveer 8.900 lichtmasten en armaturen. Een areaal dat jaarlijks groeit door nieuwbouw in- en uitbreidingen en herinrichting van openbare ruimte. Op ongeveer 3.000 lichtmasten brandt een LED-lamp. Dit betekent dat 33% van het areaal in Berkelland LED is.

Huidige staat en ontwikkelingen

Ongeveer 10% van alle lichtmasten en ongeveer 20% van alle armaturen is ouder dan de theoretische levensduur. Met name op het gebied van armaturen geeft dat problemen, omdat het voorkomt dat vervangende lampen en onderdelen niet meer leverbaar zijn. We moeten in de toekomst dus meer gaan vervangen.

Beleidskaders
We werken aan een beleidsplan openbare verlichting 2024-2033 dat bovenstaande verder uitwerkt en in 2024 aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Financiën
Op dit moment zijn de onderhoudsbudgetten voor openbare verlichting in lijn met de daadwerkelijke kosten. Dat geldt niet voor de energiebudgetten, die onder druk staan door de stijgende energieprijzen. 'VerLEDden' zorgt voor vermindering van energiekosten én de kosten van storingen, maar hiervoor zijn wel financiële middelen noodzakelijk (want dit kan niet uit het onderhoudsbudget bekostigd worden).

Groen en speelvoorzieningen

Berkelland heeft 172 hectare groen in de bebouwde kommen. Hiervan is ongeveer 35 hectare gazon, 74 hectare ruw/bloemrijk gras, 40 hectare bosplantsoen en 16 hectare heesters, hagen en vaste planten.
Gemeente Berkelland is eigenaar van 16.000 bomen in de bebouwde kom. Daarnaast zijn er 81.000 bomen buiten de bebouwde kom.
Er zijn 438 speeltoestellen inclusief doeltjes en dergelijke in Berkelland in de openbare ruimte. Relatief veel toestellen zijn oud (ouder dan 15 jaar). Op basis van het beleidsplan "Spelen en bewegen in de openbare ruimte" is er een inhaalslag gaande om verouderde toestellen te verwijderen en nieuwe toestellen te plaatsen die aansluiten bij de doelgroepen in de wijk of in het dorp.

Beleid/kaders

- Groenbeleidsplan en groenstructuurplan 2023-2032 (besluitvorming gepland eind 2023).
- Beleidsplan spelen en bewegen in de openbare ruimte 2021-2030.
- Bomenbeleidsplan 2020-2029

Huidige staat en ontwikkelingen
De staat van het onderhoud is wisselend: over het algemeen is de staat van het groen redelijk tot goed, maar er zijn ook diverse locaties die verouderd zijn. Dit gaat zowel om groen- als speelvoorzieningen. De budgetten voor het onderhoud zijn echter beperkt. Het groenbeleidsplan geeft hier handvaten en kaders voor. Dit plan is gebaseerd op o.a. de volgende uitgangspunten:

- Meer ecologisch groenbeheer ten behoeve van een grotere biodiversiteit.
- Klimaatadaptatie (hitte, verdroging, wateropvang).
- Aantrekkelijke groene plekken in de kernen.
- Voldoende kwaliteit van het groenonderhoud, en de inrichting waar nodig beter afstemmen op het onderhoudsbudget.
- Het groen moet meer uitnodigen om te ontmoeten en te bewegen, voor jong en oud.

Financiën
Het structurele budget voor onderhoud bedraagt € 687.000 (exclusief loonkosten en kapitaallasten).

Onderhoud gebouwen

Het onderhoud aan gebouwen wordt uitgevoerd op basis van het meerjarenonderhoudsplan. Het onderhoudsplan heeft betrekking op 51 gebouwen/bouwwerken waarvan:

- 11 leegstaande panden

- 5 gymzalen
- 3 museums
- 2 molens
- 3 sporthallen
- 1 woning
- 2 gemeentewerven
- 5 kerktorens
- 15 overig

Beleid
In 2020 heeft er een inspectie plaatsgevonden van de gemeentelijk gebouwen. Hierbij is de actuele onderhoudsstaat van de gebouwen vastgelegd. Voor het onderhoud onderscheiden we de volgende onderhoudsniveau's:

Niveau 1	Uitstekend	Nieuwbouwkwaliteit en/of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit.
Niveau 2	Goed	Nieuwbouwkwaliteit met de eerste tekenen van feitelijke veroudering.
Niveau 3	Redelijk	Het verouderingsproces is over vrijwel de gehele linie duidelijk op gang gekomen.
Niveau 4	Matig	Het verouderingsproces heeft het bouwdeel duidelijk in zijn greep.
Niveau 5	Slecht	Het verouderingsproces is min of meer onomkeerbaar geworden.
Niveau 6	Zeer slecht	Een zodanig slechte toestand dat dit niet meer te classificeren valt onder conditie 5.

Om een goed en veilig gebouw te kunnen bieden is ervoor gekozen om de gemeentelijke gebouwen in onderhoudsniveau 3 te houden/krijgen. Uitzondering hierop is het gemeentehuis en de gemeentewerf. Hiervoor is onderhoudsniveau 2 aangehouden.

Uitvoeringsplannen 2024
Op basis van het meerjaren-onderhoudsplan wordt het uitvoeringsplan voor groot onderhoud in 2024 opgesteld en uitgevoerd. Daarnaast wordt ook het dagelijks/regulier onderhoud aan de gebouwen uitgevoerd.

Financiën
In de begroting is jaarlijks € 425.000 gereserveerd voor de vervanging van technische installaties. Voor het dagelijks onderhoud is een budget beschikbaar van € 269.000. Het totale budget voor onderhoud gebouwen bedraagt € 694.000.

Reserves

Wat speelt er?

Bij de nota reserves en voorzieningen zijn de reserves herschikt. Daarbij zijn nog 7 reserves in stand gebleven, waarvan 6 bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn ingesteld om toekomstige lasten te kunnen dekken. De reserves zijn een spaarpot voor uitgaven die we verwachten. Dit betekent niet dat er concrete plannen zijn. Als er een concreet plan is hevelen we het benodigde bedrag over van de betreffende bestemmingsreserve naar de bestemmingsreserve bestuurlijke claims. De werkelijke kosten worden vervolgens gedekt uit de reserve bestuurlijke claims. Hierna is per reserve nog eens aangegeven voor welk doel ze zijn ingesteld.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Stand 1-1-2023	Mutaties 2023	Verwacht Saldo 1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	Verwacht saldo 31-12-2024
Algemene reserve	26.320	0	26.320	0	0	26.320
Bestuurlijke claims	31.635	4.027	35.662	0	117	35.545
Egalisatiereserve investeringen	8.746	-39	8.707	0	241	8.466
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	7.237	-1.387	5.850	0	0	5.850
Onderhoud wegen	759	-759	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	6.659	704	7.363		2	7.361
Sportaccommodaties	0	26	26			26
Herstructurering	4.000	-4.000	0	0	0	0
Nadelen decentralisaties	3.477	-3.477	0	0	0	0
Totaal	**88.833**	**-4.905**	**83.928**	**0**	**360**	**83.568**

Algemene reserve

Algemene reserve		
Doel	Buffer voor het opvangen van nadelen	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Resultaatbestemming	
Stand 1 januari		**26.320.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2024		**26.320.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2025		**26.320.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2026		**26.320.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2027		**26.320.000**

Bestuurlijke claims

Bestuurlijke claims		
Doel	Het dekken van projecten waarover een bestuurlijk besluit is genomen.	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Uitname uit andere reserves voor projecten	
Stand 1 januari		**35.662.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**117.000**
Heerlijk thuis in huis		32.000
Inhuur stikstof problematiek		15.000
Neede Noord Oost		70.000
Stand 31 december 2024		**35.545.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**70.000**
Neede Noord Oost		70.000
Stand 31 december 2025		**35.475.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**348.000**
Neede Noord Oost		348.000
Stand 31 december 2026		**35.127.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2026		**35.127.000**

Egalisatiereserve investeringen

Egalisatiereserve investeringen		
Doel	Het dekken van kapitaallasten van investeringen	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Bijdrage uit andere reserves ter dekking kapitaallasten	
Stand 1 januari		**8.707.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**241.000**
Dekking kapitaallasten		241.000
Stand 31 december 2024		**8.466.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**241.000**
Dekking kapitaallasten		241.000
Stand 31 december 2025		**8.225.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**241.000**
Dekking kapitaallasten		241.000
Stand 31 december 2026		**7.984.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**241.000**
Dekking kapitaallasten		241.000
Stand 31 december 2027		**7.743.000**

Egalisatiereserve bouwgrondexploitaties

Algemene reserve bouwgrondexploitatie		
Doel	Het opvangen van verliezen van de bouwgrondexploitatie	
Plafond	Weerstandsvermogen voor bouwgrondexploitaties =2	
Vulling	Resultaatbestemming bouwgrondexploitaties met uitzondering van voormalig onderwijsgronden en sportaccommodaties.	
Stand 1 januari		**5.850.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2024		**5.850.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2025		**5.850.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2026		**5.850.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2027		**5.850.000**

Wegen

Onderhoud wegen		
Doel	Het beschikbaar houden van middelen voor onderhoud wegen dat in het vorige dienstjaar niet zijn uitgevoerd.	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Restantbudget onderhoud wegen.	
Stand 1 januari		**0**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2024		**0**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2025		**0**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2026		**0**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2027		**0**

Onderwijshuisvesting

Onderwijshuisvesting		
Doel	De reserve wordt ingezet voor de sloopkosten en het afboeken van restantboekwaarden van onderwijs-gebouwen. Daarnaast kan de reserve worden ingezet om afschrijvingslasten van onderwijshuisvestingsinvesteringen te dekken.	
Plafond	Afhankelijk van actualisatie IHP Onderwijs	
Vulling	- Bestemmen exploitatieresultaten - Vrijvallende afschrijvingslasten onderwijshuisvesting - Voordelige bouwgrondexploitatieresultaten van voormalige onderwijsgronden	
Stand 1 januari		**7.363.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**2.000**
Dekking kapitaallasten		2.000
Stand 31 december 2024		**7.361.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**2.000**
Dekking kapitaallasten		2.000
Stand 31 december 2025		**7.359.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**2.000**
Dekking kapitaallasten		2.000
Stand 31 december 2026		**7.357.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**2.000**
Dekking kapitaallasten		2.000
Stand 31 december 2027		**7.355.000**

Sportaccommodaties

Egalisatiereserve afval		
Doel	De reserve wordt ingezet voor de sloopkosten en het afboeken van restant-boekenwaarden van sportaccommodaties. Daarnaast kan de reserve worden ingezet om de afschrijvingslasten van de sportaccommodatie-investeringen te dekken.	
Plafond	Afhankelijk van visie op sportaccommodaties	
Vulling	- Bestemmen exploitatieresultaten - Vrijvallende afschrijvingslasten sportaccommodaties - Voordelige bouwgrondexploitatieresultaten van voormalige sportaccommodaties.	
Stand 1 januari		**26.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2024		**26.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2025		**26.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2026		**26.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2026		**26.000**

Meerjarenoverzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo
	31-12-2022	2023	31-12-2023	2024	31-12-2024	2025	31-12-2025	2026	31-12-2026	2027	31-12-2027
Algemene reserve	26.320	0	26.320	0	26.320	0	26.320	0	26.320	0	26.320
Bestuurlijke claims	31.635	4.027	35.662	-117	35.545	-70	35.475	-348	35.127	0	35.127
Egalisatiereserve investeringen	8.746	-39	8.707	-241	8.466	-241	8.225	-241	7.984	-241	7.743
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	7.237	-1.387	5.850	0	5.850	0	5.850	0	5.850	0	5.850
Onderhoud wegen	759	-759	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	6.659	704	7.363	-2	7.361	-2	7.359	0	7.359	-2	7.357
Sportaccommodaties	0	26	26	0	26	0	26	-2	24	0	24
Herstructurering	4.000	-4.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nadelen decentralisaties	3.477	-3.477	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**88.833**	**-4.905**	**83.928**	**-360**	**83.568**	**-313**	**83.255**	**-591**	**82.664**	**-243**	**82.421**

FINANCIËLE BEGROTING

Baten en lasten 2024 per programma

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per programma	2024 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	**-21.017**	**12.090**	**0**	**0**	**-8.928**
020 Passend wonen	**-7.004**	**3.131**	**102**	**0**	**-3.771**
030 Vitaal platteland	**-528**	**1**	**15**	**0**	**-512**
040 Nieuwe energie	**-1.209**	**813**	**0**	**0**	**-396**
050 Een toekomstbestendig sociaal domein	**-36.466**	**1.540**	**0**	**0**	**-34.926**
060 Sport en Cultuur	**-5.342**	**238**	**0**	**0**	**-5.104**
070 Werken en leren	**-28.318**	**11.454**	**-20**	**22**	**-16.862**
080 Veiligheid	**-5.870**	**124**	**0**	**0**	**-5.746**
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	**-22.522**	**2.003**	**301**	**-60**	**-20.278**
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**-7.145**	**105.300**	**0**	**0**	**98.155**
Gerealiseerd resultaat	**-135.421**	**136.693**	**398**	**-38**	**1.632**

Saldi per programma 2022-2027

Bedragen x €1.000

Meerjarenoverzicht van baten en lasten per programma	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving							
Lasten	-21.550	-21.578	-24.570	-21.017	-21.056	-20.904	-20.941
Baten	10.396	11.785	12.865	12.090	12.115	12.073	12.110
Onttrekkingen	4.846	828	2.828	0	0	0	0
Stortingen	-493	-397	0	0	0	0	0
Totaal 010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	**-6.801**	**-9.362**	**-8.877**	**-8.928**	**-8.941**	**-8.831**	**-8.831**
020 Passend wonen							
Lasten	-6.200	-7.082	-8.421	-7.004	-6.280	-8.609	-5.697
Baten	4.054	3.194	3.310	3.131	3.099	5.149	2.586
Onttrekkingen	363	102	1.192	102	70	348	0
Stortingen	-659	0	0	0	0	0	0
Totaal 020 Passend wonen	**-2.443**	**-3.786**	**-3.919**	**-3.771**	**-3.111**	**-3.111**	**-3.111**
030 Vitaal platteland							
Lasten	-1.148	-1.501	-4.267	-528	-399	-379	-379
Baten	689	1	1.100	1	1	1	1
Onttrekkingen	192	15	1.609	15	0	0	0
Stortingen	-74	0	0	0	0	0	0
Totaal 030 Vitaal platteland	**-341**	**-1.486**	**-1.558**	**-512**	**-398**	**-378**	**-378**
040 Nieuwe energie							
Lasten	-956	-1.978	-4.637	-1.209	-1.152	-331	-331
Baten	106	0	2.236	813	820	0	0
Onttrekkingen	660	0	0	0	0	0	0
Totaal 040 Nieuwe energie	**-190**	**-1.978**	**-2.401**	**-396**	**-331**	**-331**	**-331**
050 Een toekomstbestendig sociaal domein							
Lasten	-36.515	-32.813	-38.168	-36.466	-36.445	-36.445	-36.445
Baten	5.993	1.399	4.843	1.540	1.540	1.540	1.540
Onttrekkingen	1.108	45	1.129	0	0	0	0
Stortingen	-872	0	-609	0	0	0	0
Totaal 050 Een toekomstbestendig sociaal domein	**-30.286**	**-31.368**	**-32.804**	**-34.926**	**-34.905**	**-34.905**	**-34.905**
060 Sport en Cultuur							
Lasten	-6.279	-5.963	-6.832	-5.342	-5.502	-5.424	-5.424
Baten	477	85	913	238	238	238	238
Onttrekkingen	863	1.032	945	0	0	0	0
Stortingen	-50	0	-26	0	0	0	0
Totaal 060 Sport en Cultuur	**-4.989**	**-4.846**	**-5.000**	**-5.104**	**-5.264**	**-5.186**	**-5.186**
070 Werken en leren							
Lasten	-29.928	-28.879	-31.292	-28.318	-28.307	-28.307	-28.307
Baten	12.433	10.811	12.023	11.454	11.454	11.454	11.454
Onttrekkingen	-3	2.632	4.091	-20	-20	-20	-20
Stortingen	-506	0	-799	22	22	22	22
Totaal 070 Werken en leren	**-18.004**	**-15.436**	**-15.977**	**-16.862**	**-16.851**	**-16.851**	**-16.851**

Meerjarenoverzicht van baten en lasten per programma	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
080 Veiligheid							
Lasten	-4.894	-5.376	-5.772	-5.870	-5.870	-5.870	-5.905
Baten	162	114	114	124	124	124	124
Onttrekkingen	20	0	167	0	0	0	0
Totaal 080 Veiligheid	**-4.712**	**-5.263**	**-5.492**	**-5.746**	**-5.746**	**-5.746**	**-5.781**
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering							
Lasten	-21.237	-21.623	-25.520	-22.522	-22.472	-22.357	-22.198
Baten	2.616	1.877	2.012	2.003	2.003	2.003	2.003
Onttrekkingen	2.393	474	3.132	301	301	241	241
Stortingen	-4.042	-192	-192	-60	-60	0	0
Totaal 090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	**-20.270**	**-19.464**	**-20.569**	**-20.278**	**-20.228**	**-20.113**	**-19.954**
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien							
Lasten	-2.737	-5.024	-5.091	-7.145	-7.321	-7.506	-7.894
Baten	98.510	98.114	102.381	105.300	105.190	96.506	95.373
Totaal 100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**95.772**	**93.091**	**97.290**	**98.155**	**97.869**	**89.001**	**87.479**
Gerealiseerd resultaat	**7.738**	**102**	**692**	**1.632**	**2.092**	**-6.453**	**-7.850**

Algemene dekkingsmiddelen

In onderstaand overzicht is een specificatie opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen zoals die in het overzicht van baten en lasten zijn verwerkt. Onvoorzien bestaat voor € 200.000 uit een budget voor onvoorziene uitgaven en voor de rest uit budgetten voor loon- en prijsstijging, budgetten die op voorhand nog niet zijn toe te delen aan programma's en budgetten voor taken waarvoor het Rijk middelen beschikbaar stelt.

Bedragen x €1.000

Overzicht van bate en lasten per activiteit	Realisatie 2022	2023 (vastgesteld)	2023 (na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2025	2026	2027
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	**28**	**979**	**492**	**375**	**-193**	**-512**	**-762**
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	**1.407**	**1.324**	**1.327**	**1.323**	**1.323**	**1.323**	**1.323**
100.020.010 We innen belastingen	**8.940**	**10.432**	**10.352**	**10.816**	**10.916**	**10.916**	**10.916**
100.020.020 We ontvangen algemene uitkering	**85.111**	**84.242**	**70.661**	**90.447**	**90.760**	**82.150**	**81.022**
100.020.030 We betalen vennootschapsbelasting	**-59**	**-25**	**-35**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
100.030.010 Onvoorzien	**412**	**-3.778**	**-2.366**	**-4.691**	**-4.822**	**-4.762**	**-4.905**
100.500.010 Loonkosten	**-66**	**-75**	**-66**	**-82**	**-82**	**-82**	**-82**
100.700.010 Rente en afschrijving	**-1**	**-7**	**-51**	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**
Gerealiseerd resultaat	**95.772**	**93.091**	**80.312**	**98.155**	**97.869**	**89.001**	**87.479**

Overzicht van incidentele baten en lasten 2023-2026 per programma

We streven er naar om incidentele lasten te dekken met incidentele baten. Voor de periode 2024-2027 is dat ook gelukt. De incidentele lasten die er zijn, hebben we gedekt met de aanwending van reserves. Hieronder worden de incidentele lasten van groter dan € 50.000 toegelicht.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2024	2025	2026	2027
020 Passend wonen				
Lasten	-70	-70	-70	0
Totaal 020 Passend wonen	**-70**	**-70**	**-70**	**0**
030 Vitaal platteland				
Lasten	0	0	0	0
Totaal 030 Vitaal platteland	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-70**	**-70**	**-70**	**0**

Meerjaren balansprognose

Activa	Eind 2022	Eind 2023	Eind 2024	Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027
Immateriële vaste activa	157	120	28	21	14	7
Materiële vaste activa	110.072	123.086	130.691	138.179	133.861	129.908
Financiële vaste activa	49.875	48.459	26.843	26.290	25.757	25.224
Voorraden	1.609	1.561	1.561	1.561	1.561	1.561
Uitzettingen < 1 jaar	14.295	20.168	20.168	20.168	20.168	20.168
Liquide middelen	403					
Overlopende activa	13.304	7.889	7.889	7.889	7.889	7.889
Totaal Activa	**189.715**	**201.283**	**187.180**	**194.108**	**189.250**	**184.757**
Passiva						
Eigen Vermogen	96.573	83.928	83.568	83.255	82.664	82.421
Voorzieningen	13.526	11.275	10.794	10.416	10.179	10.078
Vaste schulden > 1 jaar	57.559	78.951	65.688	73.307	69.277	65.128
Vlottende schulden < 1 jaar	8.918	14.573	14.573	14.573	14.573	14.573
Overlopende passiva	13.139	12.557	12.557	12.557	12.557	12.557
Totaal Passiva	**189.715**	**201.284**	**187.180**	**194.108**	**189.250**	**184.757**

Toelichting
(Im)materiële vaste activa:
Deze balansposten zijn geprognosticeerd op basis van de meerjarenbegroting 2023 uit de activamodule. Hier zijn de toekomstig geplande investeringen aan toegevoegd.

Financiële vaste activa:
De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de activamodule. Daarnaast houden we er voorshands rekening mee dat de hybride geldverstrekking aan de BNG in 2023 wordt afgelost.

Voorraden:
De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de activamodule.

Vorderingen:
De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de 4 voorliggende jaren.

Liquide middelen:
De liquide middelen bevat normaal gesproken het positieve netto effect van alle overige

geprognosticeerde activa- en passivaposten (voor deze balans is deze sluitpost opgenomen onder vaste schulden > 1 jaar).

Overlopende activa:
De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de 4 voorliggende jaren.

Eigen vermogen:
De balanspost reserves is meerjarig begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie (conform besluitvorming van de raad). Een specificatie van deze post is terug te vinden in het hoofdstuk reserves van deze gemeentebegroting.

Voorzieningen:
De balanspost voorzieningen is begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie en het watertakenplan 2019-2023 (conform verwachte dotatie/besteding).

Vaste schulden > 1 jaar:
De prognose voor de financiële vaste passiva is opgesteld op basis van de gegevens uit de leningenadministratie. Daarnaast bevat deze post het negatieve netto-effect van alle overige geprognosticeerde activa- en passivaposten (sluitpost voor de jaren 2022 tot en met 2026).

Vlottende schulden:
De prognose voor de vlottende schulden is gebaseerd op het gemiddelde van de 4 voorliggende jaren.

Overlopende passiva:
De prognose voor de overlopende passiva is gebaseerd op het gemiddelde van de 4 voorliggende jaren.

EMU saldi

Berekening EMU-saldo

In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een bij de euro aangesloten land maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP) mag bedragen. Het EMU-saldo wordt bepaald door een gezamenlijk saldo van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,27% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de Wet houdbare overheidsfinanciën.

In de onderstaande tabel is het EMU-saldo van Berkelland berekend. In de septembercirculaire 2023 zijn de individuele referentiewaarden per gemeente opgenomen. Met name in 2023 zitten we ruimschoots onder de referentiewaarde van € 5,124 miljoen, maar ook voor 2024 en 2025 blijven we onder deze waarde. Dat betekent dat we onze reservepositie verlagen en meer leningen aantrekken. Vanaf 2024 hoeven we minder aan te trekken, omdat dan waarschijnlijk de hybride lening van de BNG aan ons wordt terugbetaald.
We hebben meer financiering nodig, omdat er naast de gebruikelijke investeringen in de infrastructuur, grote projecten gepland zijn als Simmelink, sporthal Ruurlo, het Staring College, Oudestraat Neede en de centrumplannen in Borculo en Ruurlo. Daarnaast komen de wijkaanpakken in Oost Beltrum, Rekken, Neede Noordoost eraan .
Vanaf 2026 blijven we binnen de referentiewaarde.

			2023	2024	2025	2026	2027
EMU-saldo			-27.826	-8.353	-8.172	3.497	3.616
EMU-saldo referentiewaarde 2022			-5.124	-5.124	-5.124	-5.124	-5.124
Verschil EMU-saldo en referentiewaarde			-22.702	-3.229	-3.048	8.621	8.740
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-1.416	-21.616	-533	-533	-533
		Uitzettingen					
	Vlottende activa	Uitzettingen	5.873				
		Liquide middelen	-403				
		Overlopende activa	-5.415				
Passiva	Vaste passiva	Vaste schuld	21.392	-13.263	7.619	-4.030	-4.149
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	5.655				
		Overlopende passiva	-582				
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa							

Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2023 (Na bestuursrapportage)					2024 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
0.1 Bestuur	-2.522	0	0	0	-2.522	-2.541	0	0	0	-2.541
0.10 Mutaties reserves	0	0	15.093	-1.626	13.467	0	0	398	-38	360
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-102	0	0	0	-102	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	-980	526	0	0	-454	-926	526	0	0	-400
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-71	1	0	0	-69	-60	1	0	0	-58
0.4 Overhead	-22.126	1.486	0	0	-20.641	-19.173	1.477	0	0	-17.696
0.5 Treasury	-996	3.161	0	0	2.165	-130	1.890	0	0	1.760
0.61 OZB woningen	-1.330	7.467	0	0	6.137	-1.982	8.410	0	0	6.428
0.62 OZB niet-woningen	-10	3.926	0	0	3.917	-10	4.007	0	0	3.997
0.64 Belastingen overig	-22	203	0	0	180	-23	203	0	0	180
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-2	87.293	0	0	87.291	-3	90.447	0	0	90.445
0.8 Overige baten en lasten	-2.638	177	0	0	-2.461	-4.915	177	0	0	-4.738
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-162	0	0	0	-162	-25	0	0	0	-25
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-3.227	114	0	0	-3.113	-3.364	124	0	0	-3.240
1.2 Openbare orde en veiligheid	-796	0	0	0	-796	-753	0	0	0	-753
2.1 Verkeer en vervoer	-8.180	656	0	0	-7.524	-7.344	335	0	0	-7.010
2.2 Parkeren	-85	11	0	0	-74	-92	11	0	0	-81
2.4 Economische havens en waterwegen	-2	0	0	0	-2	-1	0	0	0	-1
2.5 Openbaar vervoer	-51	51	0	0	0	0	0	0	0	0
3.1 Economische ontwikkeling	-756	63	0	0	-693	-229	0	0	0	-229
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-414	474	0	0	60	-426	474	0	0	48
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-1.015	59	0	0	-956	-163	59	0	0	-104
3.4 Economische promotie	-1.132	780	0	0	-352	-620	368	0	0	-252
4.1 Openbaar basisonderwijs	-94	0	0	0	-94	-95	0	0	0	-95
4.2 Onderwijshuisvesting	-4.493	527	0	0	-3.966	-2.294	7	0	0	-2.287
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.528	323	0	0	-1.205	-1.702	323	0	0	-1.379
5.1 Sportbeleid en activering	-2.670	633	0	0	-2.037	-1.969	0	0	0	-1.969
5.2 Sportaccommodaties	-1.020	183	0	0	-837	-791	184	0	0	-607
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-1.001	0	0	0	-1.001	-564	0	0	0	-564
5.4 Musea	-614	20	0	0	-594	-526	20	0	0	-506
5.5 Cultureel erfgoed	-160	28	0	0	-132	-164	28	0	0	-136
5.6 Media	-818	50	0	0	-768	-769	6	0	0	-763
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-6.316	184	0	0	-6.132	-4.236	61	0	0	-4.175
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-6.740	3.939	0	0	-2.802	-1.919	668	0	0	-1.251
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-5.147	0	0	0	-5.147	-5.330	0	0	0	-5.330
6.3 Inkomensregelingen	-14.779	10.685	0	0	-4.094	-12.273	9.427	0	0	-2.846

Exploitatie	2023 (Na bestuursrapportage)					2024 (primitief)				
6.4 WSW en beschut werk	-12.057	1.269	0	0	-10.788	-12.185	1.255	0	0	-10.930
6.5 Arbeidsparticipatie	-91	0	0	0	-91	-88	0	0	0	-88
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-7.855	157	0	0	-7.698	-8.773	124	0	0	-8.649
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-60	0	0	0	-60	-185	0	0	0	-185
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	-5.243	0	0	0	-5.243	-5.254	0	0	0	-5.254
6.71C Dagbesteding (WMO)	-272	0	0	0	-272	-284	0	0	0	-284
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-487	0	0	0	-487	-739	0	0	0	-739
6.72A Jeugdhulp begeleiding	-6.408	0	0	0	-6.408	-6.408	0	0	0	-6.408
6.72B Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	-71	0	0	0	-71	-76	0	0	0	-76
6.73A Pleegzorg	-3.756	0	0	0	-3.756	-3.756	0	0	0	-3.756
6.73B Gezinsgericht	-86	0	0	0	-86	-79	0	0	0	-79
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-619	0	0	0	-619	-619	0	0	0	-619
6.81A Beschermd wonen (WMO)	849	0	0	0	849	-26	0	0	0	-26
6.82A Jeugdbescherming	-451	415	0	0	-36	-372	415	0	0	43
7.1 Volksgezondheid	-1.757	0	0	0	-1.757	-1.927	0	0	0	-1.927
7.2 Riolering	-6.143	7.825	0	0	1.682	-5.888	7.570	0	0	1.682
7.3 Afval	-3.153	3.830	0	0	677	-3.162	3.844	0	0	682
7.4 Milieubeheer	-4.673	1.066	0	0	-3.607	-2.831	821	0	0	-2.010
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-327	275	0	0	-53	-327	275	0	0	-52
8.1 Ruimte en leefomgeving	-1.940	630	0	0	-1.310	-1.187	117	0	0	-1.070
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-1.194	1.048	0	0	-146	-1.198	1.048	0	0	-151
8.3 Wonen en bouwen	-6.166	2.241	0	0	-3.925	-4.645	1.993	0	0	-2.652
Gerealiseerd resultaat	-153.962	141.774	15.093	-1.626	1.279	-135.421	136.693	398	-38	1.632

Overzicht van baten en lasten voor het taakveld overhead

Bedragen x € 1.000	2024			2025	2026	2027
	Baten	Lasten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Salarissen en sociale lasten		-10.818	-10.818	-10.818	-10.818	-10.818
Belastingen		-5	-5	-5	-5	-5
Duurzame goederen		-64	-64	-64	-64	-64
Ingeleend personeel		-270	-270	-270	-270	-270
Uitgeleend personeel	705		705	705	705	705
Leges en andere rechten			0	0	0	0
Overige goederen en diensten	308	-6.427	-6.119	-6.119	-6.119	-6.119
Inkomensoverdrachten - Rijk		-10	-10	-10	-10	-10
Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen			0	0	0	0
Afschrijvingen		-1.316	-1.316	-1.316	-1.316	-1.316
Toegerekende en bespaarde rente		-103	-103	-103	-103	-103
Overige verrekeningen	464	-160	304	304	304	304
Totaal	**1.477**	**-19.173**	**-17.696**	**-17.696**	**-17.986**	**-17.696**

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Het besluit begroting en verantwoording (BBV) verplicht de gemeente om afzonderlijk in te gaan op de zogenoemde ‘jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume’. Bij deze arbeidsgerelateerde verplichtingen is het doorslaggevend of het verloop van de uitgaven gedurende een aantal begrotingsjaren, in de regel betreft dit de begrotingsperiode van 4 jaar, gelijkmatig dan wel ongelijkmatig is. Bij een gelijkmatig verloop zoals bijvoorbeeld lonen, premies en vakantiegeld moeten de uitgaven in de begroting worden geraamd. Is er sprake van een sterke omvangwisseling in het uitgavenpatroon dan moeten de uitgaven ten laste van een voorziening worden gebracht. De kosten van voormalig personeel en wethouderspensioenen worden gedekt uit voorzieningen omdat hier sprake is van een ongelijk volume. De hoogte van de voorzieningen moet afgestemd zijn op de achterliggende verplichtingen. Jaarlijks vindt er daarom bij het opstellen van de jaarrekening een doorrekening plaats.

Uitgangspunten

Omschrijving uitgangspunt	
Lasten	
Prijsstijging	3,1%
Subsidies	4,78% op basis van 80% loonvoet, 20% prijsstijging.
Gemeenschappelijke regelingen	Begroting gemeenschappelijke regeling
Salarissen	5,2%
Kapitaallasten	1e afschrijving in het jaar na gereedkoming
Baten	
Belasting onroerende zaken (OZB)	6%
Overige belastingen	3,1%
Rioolrecht	Kostendekkend
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend
Leges	Kostendekkend
Overige opbrengsten	3,1%
Overige uitgangspunten	
Onvoorzien	€ 200.000
Prijspeil meerjarenbegroting	Constante prijzen, prijspeil 2024
Algemene uitkering gemeentefonds	Op basis van meicirculaire

Eenheden algemene uitkering	2024	2025	2026	2027
Inwoners	43.950	43.820	43.450	43.265
Huishoudens	19.200	19.460	19.440	19.420
Woonruimten	20.623	20.773	20.933	21.008
Bedrijven	5.195	5.195	5.195	5.195

BIJLAGEN

Bijlage 1: Verplichte beleidsindicatoren

Toelichting

In deze bijlage zijn de verplichte indicatoren opgenomen zoals voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording. De beleidsindicatoren hebben in de meeste gevallen geen relatie met onze doelstellingen en activiteiten. De gegevens worden voor het grootste gedeelte via de website 'waar staat je gemeente' verzameld. Daar worden de nieuwste beschikbare cijfers gepubliceerd, net zo als de vergelijking met Nederland. De cijfers in deze bijlage zijn van 5 september 2022.

Een passende woning

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Nieuwgebouwde woningen	per 1.000 woningen	2016	2,4	7,2	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research	Nieuwgebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
		2017	6,2	8,2		
		2018	4,1	8,6		
		2019	3,5	9,2		
		2020	5,1	8,9		
		2021	5,1	8,9		
		2022	3,3	9,3		
Demografische druk	%	2016	81,7	68,5	CBS Statistiek Bevolking - bewerking ABF Research	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
		2017	81,8	69		
		2018	82,8	69,6		
		2019	83,9	69,8		
		2020	84	70		
		2021	83,3	70,1		
		2022	83,5	70,3		
		2023	83,7	70,3		

Onze aantrekkelijke leefomgeving

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2016	252	189	CBS statistiek Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
		2017	252	178		
		2018	268	172		
		2019	169	161		
		2020	190	170		
		2021	154	169		

Een toekomstbestendig Sociaal Domein

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Jongeren met een delict voor de rechter	%	2016	1	1	CBS Jeugd	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2017	1	1		
		2018	0	1		
		2019	1	1		
		2020	1	1		
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2016	4	7	CBS Jeugd	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2017	4	7		
		2018	4	7		
		2019	3	6		
		2020	4	6		
		2021	3	6		
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2016	2	2	CBS Jeugd	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polis administratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2017	2	2		
		2018	2	2		
		2019	1	2		
		2020	2	2		
		2021	2	2		
Lopende re-integratievoor-zieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	1e halfjaar 2016	398,9	255,5	CBS - Participatiewet	Het aantal reintegratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2e halfjaar 2016	402,5	259,7		
		1e halfjaar 2017	438,6	271,3		
		2e halfjaar 2017	453,3	290		
		1e halfjaar 2018	453,5	305,2		
		2019	466,1	207		
		2020	552,4	202		
		2021	550,5	197,7		
		2022	549	197,7		
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	1e halfjaar 2016	7,6	8,9	CBS Jeugd	
		2e halfjaar 2016	7,9	9,5		
		1e	7,9	9,5		

		halfjaar 2017				
		2e halfjaar 2017	8,3	9,9		
		1e halfjaar 2018	8,5	9,7		
		2e halfjaar 2018	8,8	10,4		
		2019	10,9	12,3		
		2020	10,8	11,9		
		2021	13,5	12,9		
		2022	13,2	13,2		
Jongeren met jeugdbescherming	%	1e halfjaar 2016	1	1	CBS Jeugd	Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.
		2e halfjaar 2016	0,8	1		
		1e halfjaar 2017	0,8	1		
		2e halfjaar 2017	0,9	1		
		1e halfjaar 2018	0,9	1		
		2e halfjaar 2018	0,9	1,1		
		2019	0,9	1,2		
		2020	1,3	1,2		
		2021	1,4	1,2		
		2022	1,4	1,2		
Jongeren met jeugdreclassering	%	1e halfjaar 2016	0,3	0,4	CBS Jeugd	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.
		2e halfjaar 2016	0,3	0,4		
		1e halfjaar	0,2	0,4		

		2017				
		2e halfjaar 2017	0,2	0,4		
		1e halfjaar 2018	0,3	0,4		
		2e halfjaar 2018	0,3	0,3		
		2019	0,3	0,4		
		2020	0,3	0,4		
		2021	0,2	0,3		
Cliënten met een maatwerk-arrangement Wmo	per 10.000 inwoners	1e halfjaar 2016	440	570	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeen
		2e halfjaar 2016	440	560		
		1e halfjaar 2017	440	570		
		2e halfjaar 2017	440	570		
		1e halfjaar 2018	450	590		
		2e halfjaar 2018	470	600		
		1e halfjaar 2019	600	610		
		2e halfjaar 2019	620	630		
		2020	710	700		
		2021	740	704		
		2022	740	700		

Werken en leren

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Functiemenging	%	2016	45,6	52,2	CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
		2017	46,1	52,5		
		2018	46,1	52,8		
		2019	46,6	53,3		
		2020	46,6	53,3		
		2021	46,9	53,3		
		2022	47,7	53,8		
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	2016	140,9	136,5	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
		2017	142,6	139,7		
		2018	147,6	145,4		
		2019	149	151,3		
		2020	151,8	158,1		
		2021	153,2	164,9		
		2022	160,9	174,1		
Banen	per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	2016	596,8	752,3	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA - bewerking ABF Research	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
		2017	613,3	761,1		
		2018	619,4	775,8		
		2019	641,7	792,1		
		2020	647,1	795,9		
		2021	653,5	805,5		
		2022	675,7	825,4		
Netto arbeids-participatie	%	2016	65,3	65,8	CBS - Arbeidsdeelname	
		2017	66,9	66,7		
		2018	67,5	67,8		
		2019	67,2	68,8		
		2020	69,3	68,4		
		2021	70,4	70,4		
		2022	73,1	72,2		
Personen met een bijstands-uitkering	per 10.000 inwoners	1e halfjaar 2016	205,3	412,8	CBS - Participatiewet	
		2e halfjaar 2016	219,4	418,1		
		1e halfjaar 2017	224,4	418,6		
		2e halfjaar 2017	218,8	411,3		
		1e halfjaar 2018	207,5	401,1		
		2e halfjaar 2018	201,9	390,4		
		1e halfjaar 2019	198,5	381,7		

		2e halfjaar 2019	187,3	373,9		
		2020	259,5	459,7		
		2021	228,3	431,2		
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2014	1,2	1,8	DUO/Ingrado	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
		2015	0,7	2,3		
		2016	1	1,8		
		2017	0,6	1,8		
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2016	12	27	DUO/Ingrado	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
		2017	15	27		
		2018	19	23		
		2019	16	25		
		2020	13	20		
		2021	13	20		
		2022	20	24		
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2016	0,7	1,7	DUO/Ingrado	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
		2017	0,9	1,8		
		2018	1,1	1,9		
		2019	1,1	2		
		2020	1,2	1,7		
		2021	1,4	1,9		
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	2020	552.4	202	CBS - Participatiewet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2021	550,5	197,7		
		2022	549	197,7		

Nieuwe energie

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	4,8	15,3	Klimaatmonitor - Rijkswaterstaat	
		2017	4,2	16,3		
		2018	6,3	17,5		
		2019	7,5	20		
		2020	11,2	26,8		
		2021	17,6	33,2		

Sport en Cultuur bewegen je!

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Niet-sporters	%	2012	47	46,4	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
		2016	46,5	48,7		
		2020	47,4	49,3		

Veiligheid

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2016	8	14	Stichting Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar.
		2017	8	13		
		2018	9	12		
		2019	9	13		
		2020	6	11		
		2021	9	8		
		2022	9	8		
Misdrijven - Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2016	3		CBS - Criminaliteit	Het aantal geweldsmisdrijven.
		2017	3,3	5,1		
		2018	3,7	4,9		
		2019	3,3	4,8		
		2020	2,4	4,5		
		2021	2,6	4,3		
		2022	3,6	4,6		
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2016	3,6		CBS - Criminaliteit	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.
		2017	3,8	6,3		
		2018	3,2	5,8		
		2019	4,7	5,9		
		2020	4,3	6,2		
		2021	4,9	6,1		
		2022	5,1	6		
Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2016	2	3,3	CBS - Diefstallen	
		2017	1,7	2,9		
		2018	1,2	2,5		
		2019	1,4	2,3		
		2020	0,7	1,8		
		2021	0,9	1,3		
		2022	0,9	1,4		
Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2016	0,6	2,3	CBS - Diefstallen	
		2017	0,5	2,2		
		2018	0,3	2,2		
		2019	0,6	2,3		
		2020	0,3	2,0		
		2021	0,6	1,8		
		2022	0,3	2,3		

Algemeen bestuur en Bedrijfsvoering

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	2016	198	209	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
		2017	205	217		
		2018	215	230		
		2019	241	250		
		2020	256	271		
		2021	273	290		
		2022	299	317		
		2023	357	369		
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2016	600	651	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
		2017	658	644		
		2018	644	649		
		2019	629	669		
		2020	648	700		
		2021	705	733		
		2022	689	823		
		2023	724			
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2016	732	723	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
		2017	796	723		
		2018	791	721		
		2019	782	739		
		2020	806	773		
		2021	867	810		
		2022	851	905		
		2023	897			
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2017	6,22		Eigen begroting	
		2018	6,85			
		2019	6,9			
		2020	7,5			
		2021	7,9			
		2022	8,3			
		2023	8,2			
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2017	5,86		Eigen begroting	
		2018	6,23			
		2019	6,1			
		2020	7,3			
		2021	7,2			
		2022	7,6			
		2023	7,5			
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2017	475,32		Eigen begroting	
		2018	467,13			
		2019	656,94			
		2020	732,55			
		2021	705,78			
		2022	1.053,93			
		2023	991,52			
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale	2017	2,6		Eigen begroting	

	kosten inhuur externen			
		2018	2,9	
		2019	16,38	
		2020	17,5	
		2021	15	
		2022	3	
		2023	3	
Overhead	% van totale lasten	2017	10,8	Eigen begroting
		2018	8,9	
		2019	7,84	
		2020	8,45	
		2021	11,85	
		2022	14,29	
		2023	12,91	

Bijlage 2: Overzicht subsidies

Toelichting

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van de subsidies die op basis van de begroting worden verstrekt.

Onze aantrekkelijke leefomgeving

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
62100000	Aanleg en onderhoud infrastructuur	42550	Bijdrage commissie BTB	Stichting Gehandicapten Platform Berkelland	250

Een toekomstbestendig Sociaal Domein

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
60672200	Verbinding Zorg en Onderwijs	42550	Trajectbegeleiding, SRW en School-ex	ROC Graafschapcollege	20.389
		42550	Trajectbegeleiding en schoolmaatschappelijk werk	Zone college Borculo	5.314
66700600	Jeugd- en Jongerenwerk: preventief jeugdbeleid	42550	Begeleide omgangsregeling	Humanitas inzake BOR	35.772
66715000	Jeugdgezondh.zorg 0-4jr + preventie jeugd en gezin	42550	0-4 Jaar, rijksvaccinatieprogramma, home start, prenatale	Yunio	896.893
60140000	Bureau Halt	42550	Bureau Halt	Bureau Halt	20.900
66200420	Algemene voorzieningen en preventief beleid	42550	Brede maatjes	Humanitas	36.132
		42550	Terminale zorg aan huis	Hospice de Lelie	1.696
		42550	Uitvoering Sociaal raadsliedenwerk	Stichting Sensire	47.000
		42550	Gespreksmaatjesproject	Stichting Ruimte voor anderszijn	11.500
		42550	Dementievriendelijke samenleving		2.984
66700001	Algemeen maatschappelijke werk	42550	Slachtofferhulp	Stichting Slachtofferhulp	15.063
60682000	Bijdrage Veilig Thuis Noord Oost Gelderland	42300	Bijdrage VTNOG	Stichting Veilig Thuis Noord Oost Gelderland	321.715

Werken en leren

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
64800600	Overige baten en lasten bijzonder onderwijs	42550	Inkomensoverdrachten aan overheid(niet -Rijk)ASV Begroting	Stichting Bevordering Techniekonderwijs	7.500
65600200	toerisme en recreatie regionaal	42550	Inkomensoverdrachten aan overheid (niet-Rijk)	Stichting Achterhoek Toerisme	99.000
60630005	Subsidie armoedebestrijding	42550	Bijdrage voedselbank	Voedselbank Oost Achterhoek	11.000
		42550	Bijdrage formulierenbrigade (BOR)/Thuisadministratie	Humanitas District Oost	20.000
		42550	Bijdrage financiële thuisadministratie	Schuld Op Maat	9.100

Sport en Cultuur bewegen je!

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
66700550	Combinatiefuncties(K)	42550	Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Beweeg Wijs Detachering B.V.	
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Sport Federatie Berkelland	
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Bibliotheek Oost-Achterhoek	
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Culturije	
65300410	Sport: ondersteuning en stimulering(K)	42550	Exploitatiesubsidie Stichting Achterhoek in beweging	Stichting Achterhoek in beweging	81.900
65300210	Zwembaden: subsidies(K)	42550	Exploitatiebijdrage zwembaden	Stichting Zwembad Ruurlo	375.000
				Stichting Sportaccommodatie 't Timpke	221.582
60510000	Natuurbad Rekken(K)	42550	Exploitatiebijdrage natuurbad Rekken	Zwembad Rekken	17.900
65100000	Openbare bibliotheek	42550	Exploitatiebijdrage	Bibliotheek Oost Achterhoek	643.149
65110000	Kunstzinnige vorming	42550	Exploitatiebijdrage	Stichting Culturije	255.565
65410010	Kunstzinnige vorming	42550	Exploitatiebijdrage	Schepers	4.537
65800200	Gemeentelijk en regionaal mediabeleid	42550	Bekostiging ogv Mediawet	RMC Oost Nederland	30.500
66700510	Wijkcentra en dorpshuizen, subsidies	42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Kulturhus 't Stieltjen	13.000
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Dorpshuis De Zunnekamp	16.750
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Dorpshoes Gelster	2.500
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Kulturhus Beltrum	4.000
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting 't Haarhoes Noordijk	6.500
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Dorpsaccommodatie Rietmolen	18.000

Nieuwe energie

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	Ontvanger	bedrag
60740003	PRJCT A4 energieloket	42550	Basispakket energie	Energieloket	105.000